

Sisekaitseakadeemia
Sisejulgeoleku instituut

Robert Nagel

**VENEMAA FÖDERATSIOONI JULGEOLEKUPOLIITIKA
REALISEERIMISE MAJANDUSLIKUD ASPEKTID EESTI
SUUNAL UST-LUGA SADAMA ARENDAMISE NÄITEL**

Magistritöö

Juhendaja: Ramon Loik, MA

Kaasjuhendaja: Ahto Kuuseok, MA

Tallinn 2018

SISEKAITSEAKADEEMIA MAGISTRITÖÖ ANNOTATSIOON

Sisejulgeoleku instituut	Kaitsmine: jaanuar 2018
Töö pealkiri eesti keeles: Venemaa Föderatsiooni julgeolekupoliitika realiseerimise majanduslikud aspektid Eesti suunal Ust-Luga sadama arendamise näitel Töö pealkiri võõrkeeles: <i>Economic Aspects of the Implementation of the Security Policy of Russian Federation towards Estonia on the Example of Development of Ust-Luga Port.</i>	
Lühikokkuvõte: Magistritöö on kirjutatud eesti keeles, võõrkeelne resümee on inglise keeles. Töö koosneb 84 leheküljest, millest põhiosa moodustab 67 lehekülge. Töös on kasutatud 120 eesti-, inglise ja venekeelset allikat. Töö sisaldab 2 joonist, 6 tabelit ja 4 lisa.	
Magistritöö eesmärk on välja selgitada millised Venemaa Föderatsiooni julgeolekupoliitika majanduslikud meetmed mõjutavad Eesti julgeolekut ja kuidas maandada sellega seotud tagajärgi Ust-Luga sadama näitel.	
Magistritöö teoreetilises osas ehk esimeses peatükis analüüsitakse julgeoleku teoreetilisi käsitlusi neorealismlikust julgeolekuteooriast lähtuvalt ja Venemaa Föderatsiooni julgeoleku- ja majanduspoliitika teoreetilisi aspekte ning nende realiseerimist Eesti suunal. Magistritöö teises peatükis kajastatakse magistritöö empiirilist osa. Andmete kogumiseks viidi läbi kvalitatiivne uuring kasutades juhtumiuuringu strateegiat. Andmekogumise meetodina kasutati dokumendianalüüsi ja poolstruktureeritud ekspertintervjuusid . Dokumendianalüüsis oli eelmärgistatud valimiks 20 Ust-Luga sadamat käsitlevat Venemaa Föderatsiooni dokumenti. 11 poolstruktureeritud ekspertintervjuude läbiviimiseks kasutati eelmärgistatud valimit. Valim moodustati selektiivsel meetodil. Andmete töötlemisel kasutati deduktiivset sisuanalüüsi. Andmete töötlemiseks ja analüüsimiseks kasutati kvalitatiivset andmeanalüüsi programmi NVivo10.	
Uurimistöö eesmärgi saavutamiseks püstitati kolm uurimisülesannet: analüüsida Venemaa Föderatsiooni julgeolekupoliitikat ja selle majanduslike meetmete rakendumist võrdlevalt triangulatsiooni põhimõttel; analüüsida Venemaa Föderatsiooni majandusjulgeoleku meetmete realiseerimise võimalusi Eesti suunal Ust-Luga sadama arendamise näitel; teha ettepanekuid Venemaa Föderatsiooni majandusjulgeoleku meetmete rakendumisel võimalike järelduste maandamiseks.	
Magistritöö tulemusena esitati 7 ettepanekut.	
Lisad:	
Võtmesõnad: julgeolek, julgeoleku poliitika, majandusjulgeolek, energiajulgeolek, keskkonnareostuse oht, transiit, Ust-Luga sadam, Venemaa Föderatsiooni julgeolekupoliitika	
Võõrkeelsed võtmesõnad: <i>security, security policy, economic security, energy security, risk of environmental pollution, transit, port of Ust-Luga, Security Policy of Russian Federation</i>	
Magistritöö seos riiklike arengukavade ja prioriteetidega: Siseturvalisuse arengukava 2015-2020	
Säilitamise koht:	
Töö autor: Robert Nagel Olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik magistritöö koostamisel kasutatud teiste tööde autorite tööd, seisukohad, kirjallikest allikatest ja mujal allikates saadud info on nõuetekohaselt viidatud. Olen nõus oma magistritöö avaldamisega elektroonilises keskkonnas.	
Allkiri:	
Vastab magistritöö nõuetele Juhendaja: Ramon Loik	Allkiri:
Vastab magistritöö nõuetele Kaasjuhendaja: Ahto Kuuseok	Allkiri:
Kaitsmisele lubatud Rektor: Katri Raik:	Allkiri:

SISUKORD

MÕISTETE LOETELU	4
SISSEJUHATUS	5
1. VENEMAA FÖDERATSIOONI JULGEOLEKUPOLIITIKA	9
1.1 Neorealism julgeolekuteoreetilise valikuna	9
1.2 Venemaa Föderatsiooni julgeolekupoliitika aspektid	14
1.3 Venemaa Föderatsiooni julgeoleku aspektid majanduspoliitikas	22
2. UST-LUGA SADAM VENEMAA FÖDERATSIOONI MAJANDUSPOLIITIKAS	31
2.1 Uurimistöö metoodika ja valim	31
2.2 Venemaa Föderatsiooni julgeolekupoliitika majanduslikud meetmed Ust-Luga sadama uuringu näitel	34
2.3. Järeldused ja ettepanekud	59
KOKKUVÕTE	65
SUMMARY	69
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	71
Lisa 1. Poolstruktureeritud intervjuu küsimustik	79
Lisa 2. Ekspertintervjuude analüüsi kodeerimistabel	80
Lisa 3. Dokumendianalüüsi kodeerimistabel	82
Lisa 4. Dokumendianalüüsis kasutatud dokumendid	83

MÕISTETE LOETELU

BPS – Balti torujuhtmesüsteem (ingl. k. *Baltic Pipeline System*)

EL – Euroopa Liit

FAS – Föderaalne Antimonopoliteenistus (vene k. *Federalnoe Antimonopolnoe Sluzhba*)

FSB – Föderaalne Julgeolekuteenistus (*Federalnoe Sluzhba Bezopasnosti*)

INF – keskmaa tuumarelvastus (ingl. k. *Intermediate-Range Nuclear Force*)

KJLO – Kollektiivse Julgeoleku Lepingu Organisatsioon

NATO – Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioon (*North Atlantic Treaty Organisation*)

OECD – Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon (*Organization for Economic Co-operation and Development*)

OSCE – Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsioon (*Organization for Security and Co-operation in Europe*)

SKP – sisemajanduse koguprodukt

SRÜ – Sõltumatute Riikide Ühendus

VF – Venemaa Föderatsioon

WTO – Maailma Kaubandusorganisatsioon (*World Trade Organization*)

SISSEJUHATUS

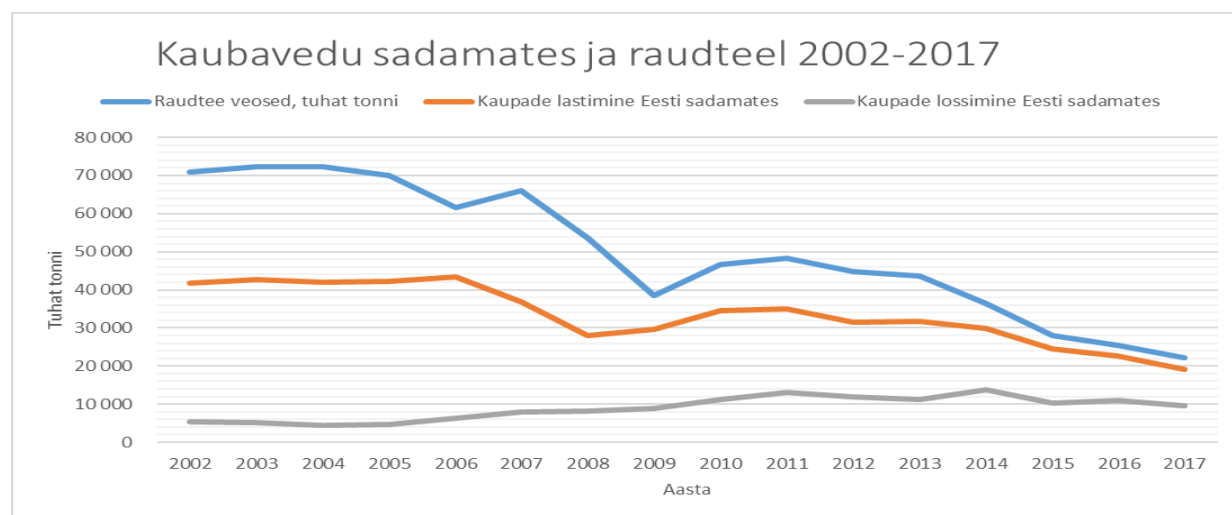
Siseturvalisus on oluline ühiskonna stabiilsuse tagamisel, mistõttu on vaja märgata ja ennetada seda ohustavaid tegureid. Pingestunud rahvusvahelises olukorras peab olema enam läbi mõeldud ja ettevalmistatud nii hädaolukordadeks valmisolek kui ka riigi kaitsmine. Tavapäraselt peetakse turvatunde tagamise peamisteks komponentideks riigi julgeolekut ja kaitstust süütegude eest, kuid samavõrd olulised on ka majanduslik ja sotsiaalne toimetulek ning vabaduse ja õigluse tagamine. (Vabariigi Valitsus, 2015, pp. 2-3) Riigi julgeolek on seotud riigi majanduse stabiilsusega.

Eesti on väikese siseturu ja avatud majandusega riik ning sõltub suuresti partnerriikide majanduse tõusudest ja langustest. Vahepeel naabruse tõttu võib Venemaa Föderatsiooni (edaspidi VF) majandustegevus kahjustada Eesti majandushuve, kui investeeritakse strateegilistesse majandusharudesse ja saavutatakse monopolne seisund mõnes kaubavahetuse segmendis ning majandustegevust kasutatakse poliitilistel eesmärkidel. VF püüab säilitada Balti energiaturul oma mõju ning laiendada haaret Euroopas. (Vabariigi Valitsus, 2015, p. 84) Seega on Eesti julgeoleku huvides vajalik juhtida majanduse toimimist ja seotust suuremate partnerriikidega. Mida rohkem on Eesti majandus seotud VF majandusega erinevates sektorites, seda enam suurenevad riskid Eesti julgeolekule. Samuti tuleb Eesti majandusele ja julgeoleku kindlustamisele pöörata suuremat tähelepanu, kui VF majanduse võimsus ning mõju naaberriikidele kasvavad kiires tempos.

Tänapäeva maailm nõuab riigilt, ettevõtelt ja kodanikelt üha rohkem majandusjulgeoleku küsimustele tähelepanu pööramist. Riigi ja elanike heaolu aluseks on uuenduslik, nüüdisaegne, tugev ja konkurentsivõimeline majandus. Väikeriigi ettevõtetele tehtav kahju kujutab endast kahju ka riigile, kuna jäävad laekumata maksud, suurenevad kulud sotsiaalvaldkonnas, nõrgeneb riigi majandus. (Kaitsepolitseiamet, 2017) Riigi seisukohalt on tähtis pöörata tähelepanu suurfirmadele või sektori olukorrale, et oleks tagatud majandusjulgeolek. Riigi ekspordi ja impordi järsk muutus majandussektorites mõjutab ühtlasi majandusjulgeolekut.

Julgeolekualasest aspektist lähtudes on Eesti NATO ja EL liikmesriik, kuid VF kuulub Kollektiivse Julgeoleku Lepingu Organisatsiooni (KJLO) ja Sõltumatute Riikide Ühendusse (SRÜ). Naaberriikidena on Eesti ja Venemaa majandustegevus teineteisega seotud, kuid kuuludes erinevatesse liitudesse mõjutavad vastastikused sanktsioonid või piirangud kõige rohkem just Eestit kui väikese majandusega piiririiki.

Käesoleva magistritöö **aktuaalsus** seisneb selles, et Eesti majanduses on mitmed ettevõtted seotud transiidiairiga, mis annab tulu riigieelarvesse ja mõjutab julgeolekut. Venemaal on aga kavas lähiajal tõsta veelgi Ust-Luga sadama võimsust (Ust-Luga Company JSC, 2017), mis juba 2016.a kaubamahtudelt oli VF suuruselt teine sadam (ACOI, 2017) ja suunata kogu transiit enda sadamatesse (Trumbull & Bodrov, 2009). Sadama kaudu eksporditakse suures mahus naftatooteid. Energiakandjatega seotud küsimused on jätkuvalt aktuaalsed ja seotud Eesti riigi arenguga. Muutused globaalsetel energiaturgudel, aga ka Euroopa Liidu ja Venemaa vaheliste energiatarnete väljakujunenud struktuuris, võivad mõjutada Eesti majanduse toimimist. Väikeriigina on Eesti majandus haavatavam kui suurema majandusega riikidel. Majanduskeskkonna ebakindlusel ja korruptsioonil on tänapäeval samaväärsed mõjud julgeolekule kui traditsioonilistel julgeolekuohtudel. (Riigikogu, 2017, lk 4-5) Lisaks sellele saab julgeolekut mõjutada veel keskkonnareostus (Riigikogu, 2017, lk 5).

Joonis 1. Kaubaveod Eesti raudteel ja sadamates 2002–2017 (11 kuud) (autori koostatud (Statistikaamet, 2017) põhjal)

Varasemalt on uuritud naftatransiidi keskkonnavalast ja majanduslikku mõju Läänemeres ning käsitletud VF sadamate temaatikat. Zeleneva (2013) on uurinud VF geostrategiat energiapoliitikas Läänemere piirkonnas, Lachininsky (2013) VF energiapoliitikat Baltimere piirkonnas, Rafikov (2012) on uurinud transpordikoridore VF ja Euroopa riikide vahel, Woehrel (2012) Venemaa energiapoliitikat naaberriikide suhtes ja Euroopa majanduspoliitikat selle taustal ning Koppel (2008) on analüüsinud Venemaa varjatud majandussanktsioonide mõju Eesti raudteetranspordile. Käesolev töö on **uudne**, kuna eelnevalt ei ole teemat uuritud sellest seisukohast, kuidas VF rakendab julgeolekupoliitika majanduslikke aspekte Eesti suhtes läbi Ust-

Luga sadama. Tuleb arvesse võtta, et Ust-Luga on oluline VF sadam ja peale naftaekspordi toimub läbi selle ka paljude teiste kaupade eksport ja import.

Eelnevalt tulenevalt on magistritöö **uurimisprobleem**, kuidas Venemaa realiseerib oma majandusjulgeolekuga seotud huve Eesti suhtes Ust-Luga sadama näitel. Töös keskendutakse VF poliitilistele ja majanduslikele seisukohtadele ning tegevuste uurimisele Ust-Luga sadama arendamise näitel. Lähtuvalt uurimisprobleemist püstitati magistritöös järgmised **uurimisküsimused**:

1. Milliseid majandusjulgeoleku meetmeid rakendab Venemaa Föderatsioon Eesti suhtes?
2. Milline roll on Ust-Luga sadamal majandusjulgeoleku meetmete rakendamisel Eesti suhtes?

Magistritöö **eesmärk** on välja selgitada, millised Venemaa Föderatsiooni julgeolekupoliitika majanduslikud meetmed mõjutavad Eesti julgeolekut ja kuidas maandada sellega seotud tagajärgi Ust-Luga sadama näitel.

Uurimistöö eesmärgi saavutamiseks püstitati järgmised **uurimisülesanded**:

1. Analüüsida Venemaa Föderatsiooni julgeolekupoliitikat ja selle majanduslike meetmete rakendumist võrdlevalt triangulatsiooni põhimõttel;
2. Analüüsida Venemaa Föderatsiooni majandusjulgeoleku meetmete realiseerimise võimalusi Eesti suunal Ust-Luga sadama arendamise näitel;
3. Teha ettepanekuid Venemaa Föderatsiooni majandusjulgeoleku meetmete rakendumisel võimalike järelduste maandamiseks.

Magistritöös kasutatakse **kvalitatiivset** uurimisviisi ja empiirilises uurimises **juhtumiuringu** (*case study*) strateegiat (Yin, 2009, p. 4), mis eeldab juhtumi täpset kirjeldamist või rekonstrueerimist. Vastavalt uurimisülesannetele viidi töö läbi ühe juhtumi uuringuna (Yin, 2009, p. 19). Juhtumi uuringuks oli Venemaa Föderatsiooni julgeolekupoliitika rakendamise majanduslikud aspektid Eesti suunal. Andmeid koguti triangulatsiooni põhimõttel. Andmekogumise meetodina kasutati **dokumendianalüüsi** (Flick, 2009, pp. 255-262) ja **poolstruktureeritud ekspertintervjuusid** (Flick, 2009, pp. 156-169).

Dokumendianalüüsis oli **eelmärgistatud valimiks** Ust-Luga sadamat käsitlevad VF dokumendid, mis olid seotud sadama ehitamise ja arenguga. Otsimiseks kasutati VF seaduste andmebaase interneti vahendusel. Poolstruktureeritud ekspertintervjuude läbiviimiseks kasutati samuti **eelmärgistatud valimit** (Teddlie & Yu, 2007, p. 80). Valim moodustati **selektiivsel meetodil**: VF

valitsuse määrused, korraldused ja presidendi otsused, teated, ministrite käskkirjad ning intervjuud 11-ne Eesti julgeoleku- ja majanduseksperdiga. Andmete töötlemisel kasutati **deduktiivset sisuanalüüsi** (Hsieh & Shannon, 2005). Andmete töötlemiseks ja analüüsimiseks tarvitati kvalitatiivset andmeanalüüsi programmi NVivo10.

Magistritöö koosneb kahest peatükist. **Esimeses peatükis** analüüsitakse neorealismi julgeolekuteoreetilise valikuna, VF julgeoleku- ja majanduspoliitika teoreetilisi aspekte ning nende realiseerimise aspekte Eesti suunal. **Teises peatükis** esitatakse empiirilise uurimuse tulemused. Esmalt analüüsiti VF presidendi, valitsuse ja ministrite poolt kinnitatud ning välja antuid dokumente. Järgnevalt analüüsiti ekspertide poolstruktureeritud intervjuusid ning võrreldi tulemusi teoriaga. Seejärel, vastates uurimisküsimustele, koostati järeldused ja esitati autori soovitusel ning ettepanekud Venemaa Föderatsiooni julgeolekupoliitika majanduslike meetmete rakendumise võimalike järelmite maandamiseks Eesti suhtes.

Käesoleva magistritöö **rakenduslikuks väärtuseks** on esitatud järeldused ja ettepanekud. Järeldused aitavad mõista VF julgeoleku- ja majanduspoliitika aspekte, mida on rakendatud Eesti suunal. Sisejulgeoleku seisukohast aitab see paremini aru saada piiriülesest majanduspoliitikast ja sellega seotud võimalikest riskidest Eesti sisejulgeolekule ning neid ennetada või pehmenendada. Magistritöö ettepanekud on peaaugjalikult suunatud Eesti riigiametnikele, poliitikutele ning ettevõtjatele.

Magistritöö **piiranguks** oli asjaolu, et tööst jäeti välja VF julgeolekupoliitikast lähtuvad ja Ust-Luga sadamaga seonduvad sõjalised aspektid. Töös kasutati ainult avalikke allikaid, kuna puudus ligipääs vastavale juurdepääsupiiranguga teabele. Lisaks oli magistritöö piiranguks Ust-Luga sadamaga seotud dokumentide kättesaadavus.

Magistritöö autor tänab teid, Anne Valk, juhendaja Ramon Loik ja kaasjuhendaja Ahto Kuuseok, õpetuste ja väärtuslike nõuannete eest.

1. VENEMAA FÖDERATSIOONI JULGEOLEKUPOLIITIKA

1.1 Neorealism julgeolekuteoreetilise valikuna

Muutused rahvusvahelises julgeolekupoliitilises keskkonnas on alates 1980-ndate aastate lõpust toonud kaasa erinevaid arusaamu akadeemilises maailmas, eriti mis puudutab analüüsi ning selgitusi riikide välis- ja julgeolekupoliitika valikute ja eelistuste kohta. Riigi käitumine rahvusvahelisel tasandil on endiselt traditsiooniliselt selgitatav ratsionaalsete teooriatega, nagu realism, neorealism ja neoliberalism. (Riim, 2006) Teisest küljest väidab Rosenberg (2016), et rahvusvaheliste suhete teooriad on sulgunud liialt oma enda ontoloogiasse ja kaasaegne maailm on muutunud paljurahvuslikeks ühiskondadeks, mille kooseksisteerimise ning koostoimimise selgitamiseks tuleb kaasata teisi distsipliine. Waltz (2004) märgib, et rahvusvaheliste suhete teooria on ainult instrument, mille eesmärk on seletada mis juhtub kindlates valdkondades.

Neorealismi seisukohast toimivad riigid riiklikest ehk rahvuslikest huvidest lähtuvalt anarhilises rahvusvahelises süsteemis. (Waltz, 2000; Mearsheimer, 2007; Buzan & Little, 2009; Kocs, 1994). Riigi kõige olulisem huvi on saavutada julgeolek, kaitsta oma territoriaalset terviklikkust, poliitilist stabiilsust ja majanduslikku heaolu (Parent & Rosato, 2015; Riim, 2006). Maailmal puudub sellise lähenemise kohaselt konkreetne juht ja valitsus (Parent & Rosato, 2015). Siduvad on vaid riikide omavahelised kokkulepped, kuna maailmas puudub riikide-ülene kontroll (Kocs, 1994). Riikide julgeolekuhuvidest lähtuval *jõudude tasakaalustamisel* on olulisel kohal sõjaline võimekus, mis sõltub mh vahemaadest ja geograafilistest barjääridest. Sõjalise võimekuse ülesehitamine ainiti ei taga julgeolekut, kuid selle mittetegemine toob kaasa ebakindluse kasvu. (Parent & Rosato, 2015).

Neorealismi teooria kirjeldab maailma struktuurselt, kuna rahvusvahelist poliitikat kujundavad sõltumatud riigid. Riigid pingutavad selle nimel, et järgi jõuda suurjõududele ja tagada enda julgeolek. (Parent & Rosato, 2015; Kocs, 1994) Neorealistid näevad rahvusvahelises poliitikas nii korda kui korratust. Anarhia oludes on riigid ühtlasi üksteisest sõltuvad ning määravad enda rahvuslike huvisid selliselt, et suuri huvide konflikte riikide vahel ei oleks. Samas paneb aeg-ajalt esinev rahvusvahelise õiguse rikkumine riikide poolt selle väite kahtluse alla. (Reshetnikov, 2011; Kocs, 1994) Rahvusvaheline õigus baseerub huvide tasakaalul ja kompromissidel ning funktsioneerib hästi multipolaarses süsteemis, kus valitseb jõudude tasakaal ja mis on teadlikult sellisena ülesehitatud. (Müllerson, 2016) Suurjõud võtavad endile mõnikord õiguse rikkuda rahvusvahelist õigust, kui seda nõuab rahvuslik huvi (Reshetnikov, 2011; Kocs, 1994)

Rahvusvaheliste normide ja reeglite rikkumisega ei muutu koheselt suurjõu staatus, aga rikkumiste läbi võib kannatada tema rahvusvaheline staatus (Reshetnikov, 2011). Thies (2013) toob välja, et suurriigid kui globaalse jõu esindajad on oma staatust määratledes märksa vabamate võimalustega kui väikesed riigid. Eelnevast võib järeldada, et rahvusvaheliste normide rikkumisega saavad suurriigid näidata rahvusvahelisele kogukonnale, et tegemist on maailma suurjõuga. Sellega kinnitatakse ka riigi enda staatust, kuna rahvusvaheliste normide rikkumine teatud piirides on tolereeritav.

Neorealismi seisukohast on riik eelkõige materiaalselt orienteeritud ratsionaalne toimija (Kocs, 1994; Wang & French, 2013). Materiaalsed aspektid otsustavad käitumise rahvusvahelisel tasandil (Pouliot, 2010). Seega on riikide osalemine maailma juhtimisel seotud jõuga ja eesmärgiga jääda ellu ning saavutada sõltumatus. Neorealism eeldab, et suurriigid on huvitatud osalemisest maailma valitsemises, kui nende rahvuslik huvi seda vajab, kui neil on jõudu toimida julgeoleku huvides ja kui neil on võimalust võidelda oma huvide eest maailma valitsemises. (Wang & French, 2013) Neorealism näeb ka multipolaarses maailmas endiselt jõudude tasakaalustamist (*balance of power*) (Mearsheimer, 1994), kus suurvõimud tasakaalustavad jõude sisemiselt ja väliselt. Sisemine jõudude tasakaalustamine tähendab sõjaväelise võimekuse ülesehitamist ja tehnoloogia arengut (Waltz, 1979, pp. 118, 124), väliline jõudude tasakaalustamine tähendab kasulike liitude sõlmimist (Waltz, 1979, p. 118; Mearsheimer, 2009; Parent & Rosato, 2015). Riikide rahvusvahelist toimimist kindlustab nende võime (*capability*), milleks on territooriumi suurus ja rahvaarv, ressursside kasutamine, majandusvõimsus, sõjaline tugevus, poliitiline stabiilsus ja kompetentsus (Waltz, 1979, p. 131). Riigid, kes piirnevad merega, peavad arendama ka merevõimekust (Parent & Rosato, 2015).

Iseseisvate võimekuste vajakajäämist kompenseerimiseks soovivad riigid luua liite oma julgeoleku kindlustamiseks. Neorealistid väidavad, et riigid järgivad oma tegevuses pikaajalisi eesmärke ja käituvad ratsionaalselt. Tagantjärele ebaratsionaalseks osutunud käitumist selgitavad nad sellega, et otsuseid tehes ei omanud riigid piisavalt informatsiooni või tegid valearvestuse. (Mearsheimer, 2009) Lisaks selgitab Waltz (2000), et riigid soovivad säilitada julgeoleku kaalutlustel ka oma majanduslikku ja kultuurilist sõltumatust. Neorealism keskendub riikide tasandi poliitikale rahvusvahelises julgeolekuruumis. Otsustajate inimlikud omadused pole siin esiplaanil (Mearsheimer, 2009; Newman, 2001), samas aga riikide poliitikat teostavad inimesed.

Riigi käitumise muutusele järgneb tegevuslik väljund ja selle õigustamine rahvusvahelisel tasandil, mis sunnib ka teisi riike muutma oma poliitikat ning tekitab omakorda vajaduse seda õigustada. Tulemuseks võib olla pidev vastandumise protsess, kuni ei toimu muudatust mõlema

riigi poliitikas. Näiteks, kui üks riik on identifitseerinud ennast võimalikult sõltumatu suurvõimuna, siis selle tegevuslikuks väljundiks on sõjalise eelarve kasv ja teiste riikide sõjaliste sekkumiste takistamine. Selgituseks ja õigustuseks sellele on teiste riikide agressiivne poliitika. Teine riik, kes peab ennast demokraatlikuks suurriigiks, saab aru, et see suurvõim ja sõltumatu riik ei pea demokraatlikest väärtustest lugu ning suunab oma tegevuse esimese riigi vastaste jõudude toetamisele. Selgituseks ja õigustuseks omakorda on esimese riigi agressiivne ning ebademokraatlik käitumine. Sama protsess tekitab esimeses riigis uuesti vastureaktsioone teise riigi suhtes ning protsess võib korduda. (Banerjee, 2015) Seega, rahvusvahelisel tasandil kutsub ühe riigi poliitika muutus esile muutuse teise riigi poliitikas. Poliitika ei ole mõjutatud ainult jõudude vahekorradest, vaid ka väärtustest ja erinevast arusaamisest. Riikide toimimine sõltub maailma unipolaarsest, bipolaarsest või multipolaarsest korrast (Buzan & Little, 2009).

Thies (2013) järgi on suurriikide toimimine määratletud **doktriiniga**, mis sisaldab tegevust ja suhet teistesse riikidesse. Ta selgitab, et tavaliselt on suurriigi juhid need, kes kujundavad oma doktriini vastavalt oma ja teiste riikide huvidele. Neorealismi seisukohalt on riikide poliitikakujundajad rahvusvahelistes suhetes riigi sotsiaalse kognitiivse struktuuri osaks (Hopf, 2002, pp. 6-19). Eelnevale tuginedes võib väita, et doktriini määratlevad suurriikide poolt eksponeeritavad hoiakud ja huvid, mis peale riigi enda välispoliitilise tegevuse on suunatud ka teiste riikide käitumise muutmisele rahvusvahelises poliitikas. Doktriin on ajas muutuv, kuna suurriikide huvide muutus sunnib seda uuendama.

Waltz (2004) selgitab, et neorealistikule teooriale on kaasaegses maailmas kaks peamist konkureerivat teooriat, milleks on liberaalne institutsionalism ja konstruktivism. Ta toob välja, et institutsionalism on sisult nagu neorealism ehk struktuurne realism, mida on püütud laiendada. Liberaalid rõhutavad koostöö vajadust institutsioonide väljaehitamisel, et vältida uute konfliktide tekkimist üha enam vastastikku sõltuvas maailmas (Riim, 2006). Samas aga ei selgita institutsionalistlikud teooriad korralikult maailma julgeoleku toimimist, sest rahvusvaheline süsteem järgib riikide käitumisi ja riikidel on märkimisväärne vabadus tegutsemiseks (Mearsheimer, 1994). Neorealistikud ja neoliberaalsed lähenemised põhinevad ratsionaalsetel eeldustel toetatuna materialismist (Hill, 2006), millest tihti aga poliitikakujundajad ei lähtu. Găvăneci (2013) toob samuti välja, et ratsionaalsed teooriad on tihti ebaefektiivsed, kuna selgitavad Venemaa regionaalpoliitikat ainult läbi materiaalse koostoime. Ratsionalistid vaatavad poliitikakujundajate tegevusele eksogeensest vaatenurgast ja keskenduvad käitumise põhjuslikele mõjudele. Konstruktivismi esindajad näevad poliitikakujundajate tegevust kui sotsiaalselt konstrueeritud tegevust koos kujundajate huvide ja identiteediga ning kultuurilise taustaga.

(Wendt, 1999; Hill, 2006) Neorealismi vaates on aga peamised toimijad rahvusvahelistes suhetes siiski riigid.

Sõltuvalt ontoloogilistest prioriteetidest kalduakse teoreetilistes lähenemistes kas materiaalsete (neorealism) või sotsiaalsete väärtuste (konstruktivism) poole. Konstruktivistid väidavad, et valikutes on kesksel kohal sotsiaalne suhe sõbra, vaenlase ja neutraalse toimija vahel. (Pouliot, 2010) Sotsiaal-konstruktivistliku lähenemise kriitikud on esile toonud, et see ei suuda piisavalt arvesse võtta kõiki rahvusvaheliste suhete aspekte, nagu näiteks diplomaatia laialdasi võimalusi ja tähtsust riikidevahelises suhetes (Sarvary, 2001). Konstruktivistliku teooria kriitiliseks küljeks on ka teooria ebapiisav selgitus selle kohta, kuidas toimub riikides sisemine poliitiline võitlus ja erinevate poliitiliste suundade mõju riigi julgeolekupoliitika kujunemisel (Hill, 2006). Lisaks on tänapäeva globaliseeruv maailmas piirid tihti hägustunud ning sageli hägustuvad rahvusvahelistes suhetes piirid rahvusvahelise poliitika ja majanduse vahel, mida konstruktivistlik teooria täpselt ei selgita (Guzzini & Leander, 2001). Neorealism see-eest toetab majanduse olulisust ja suurt mõju riigi käitumisele rahvusvahelises poliitikas (Wang & French, 2013).

Kui võrrelda neorealistikku ja konstruktivistlikku vaadet anarhiasse, siis konstruktivismi esindajate arvates on anarhia see, mis teeb riigist riigi (Wendt, 1999). Suhted riikide ja üldiselt tunnustatud arusaamise struktuuri vahel ei ole põhjuslikud (nagu neorealism eeldab), vaid olemuslikult määravad (Тимофеев, 2010). Jackson (2001) toob välja, et kui realistid on arvamusel, et anarhia on reaalsus, mis kaasneb rahvusvahelise süsteemiga, siis konstruktivistid mõistavad, et anarhia on see, mida riigid ise toodavad. Timofeev (2010) kinnitab, et rahvusvahelise anarhia loogikal ei ole iseseisvat sisu, vaid see määratakse vastastikuste suhete kultuuriga protsessis osalejate maailmapoliitikas, mis põhineb omavahel jagatud vaadetel.

Erinevalt neorealismi pooldajatest, kes eeldavad, et riigid tegutsevad tingimusteta ja on universaalsed võimu ja julgeoleku kontekstis, käsitlevad konstruktivistid riike poliitilise anarhismi kontekstis ning eeldavad, et riigi **identiteet** on sõltuv ja määratav ajaloolise, kultuurilise ja poliitilise kontekstiga. (Jackson, 2001; Hopf, 1998; Wendt, 1999) Hill (2006) lisab, et riikide identiteet on kultuuriliselt kujunenud, kultuur aga kujuneb koostoimest identiteediga. Konstitutiivne seos eksisteerib riigi identiteedi ja välispoliitika vahel. See tähendab, et riigi identiteeti mõjutab oluliselt, kuidas määratletakse ja kujundatakse riigi välispoliitikat (Beržiūnas, 2016). Seega on riigi välispoliitika ja identiteet omavahel seotud ning kujundavad teineteist. Wang & French (2013) aga selgitavad, et neorealismi vaates on riigi tsiviilühiskonna tugevus positiivne tõuge riigi osalemiseks rahvusvahelises valitsemises. Seega, neorealismi teooria kohaselt saab riigi tsiviilühiskonna tugevust kuvada ka kui rahva tugevat identiteeti. Thies (2013) lisandab, et kui

neorealismi seisukohalt on tähtis roll võimu jaotamisel, siis konstruktivismi vaates on esmane riigi identiteedi ja riikide vahelise kultuuri toimimine.

Waltz (2000) selgitab, et majanduse võimsus teeb riigist suurjõu ja võimaldab tõsta kulutusi sõjaväele. Seega, mitte ainult sõjaline võimekus, vaid ka majanduse võimsus, teeb riigist suurjõu. Teisest küljest väidavad Frazier & Stewart-ingersoll (2010), et neorealismi seisukohast lähtuvalt soovivad riigid olla ka regionaalsed hegemoonid erinevates valdkondades, mis on struktuurselt indutseeritud ja konstruktivistide arvates põhineb domineerimine identiteedil ja tunnustusel. Seega on neorealismi seisukohast rahvusvahelistes suhetes riikide jaoks oluline tegur jõud, kuigi regionaalsel tasandil võidakse jõu ja mõju suurendamiseks rakendada domineerimist erinevates valdkondades, sh ka kultuuri eksporti. Venemaa näiteks peab ennast rahvusvahelisel tasandil suurjõuks ja soovib ühtlasi domineerida endiste sotsialistlike riikide hulgas (Frazier & Stewart-ingersoll, 2010).

Neorealismi vaates on Euroopa multipolaarne, kus domineerivad Saksamaa, Prantsusmaa ja Suurbritannia (Frazier & Stewart-ingersoll, 2010). Venemaa näeb siin võimalust laiendada oma regionaalset hegemooniat. Domineerimine seisneb peamiselt sõjalise jõu üleolekus ja majanduse võimsuses (Frazier & Stewart-ingersoll, 2010), kuid domineerimiseks võidakse kasutada ka teisi meetmeid, nagu näiteks Venemaa mõju riikidele läbi energia ja meedia. Neorealismi seisukohalt on riigi üheks fundamentaalseks poliitiliseks ja õiguslikuks printsipiiks riikliku **suveräniteedi** ülemuslikkus oma territooriumi üle. Suveräänsus on riigi oluline tunnus, mis võimaldab riigil arendada võimuresse, et saada edumaa teiste riikide ees. (Kocs, 1994)

Venemaa püüdleb rahvusvahelisel areenil suurjõu staatuse tunnustamise poole (Hopf, 2002; Reshetnikov, 2011). Hopf (2002) selgitab, et konstruktivistlikust vaatekohast ei tulene suurjõu staatus isenesest ainult riigi elanike identiteedist, vaid see arusaam on kahepoolne ja suurjõu staatus peab olema ka rahvusvaheliselt tunnustatud. Rahvusvaheliselt tunnustatud suurjõu staatuse saavutamist palistatakse ajaloolis-poliitiliste näidetega, nagu näiteks Suur Isamaasõda, Nõukogude sümbolid, Vene õigeusk jm, mis loovad ajaloolise narratiivi. Samas on sellised narratiivid kasutatud, et detailselt eelseisvaid poliitilisi arenguid määrata (Reshetnikov, 2011). Reshetnikov (2011), Hopf (2002), Hopf (2006), Sergunin ja Karabeshkin, (2015) toovad välja, et suurjõu staatuse poole on Venemaa püüelnud erinevatel aegadel. Hopf (2006) selgitab, et peale II maailmasõda oli Venemaa identiteediks Nõukogude Liit kui osa sotsialistliku maailma suurjõust, 1950.a lõpust kuni 1980.a keskpaigani oli identiteediks Nõukogude Liit kui superjõud, 1980.a keskpaigast kuni 1990.a alguseni Nõukogude Liit kui rahvusvahelise kogukonna suurjõud ning 1990.a algusest kuni 2000.a Venemaa kui Euroopa suurjõud.

Vene poliitiline eliit on omaks võtnud ja tegutseb selle nimel, et säilitada erinevaid Venemaa rahvusvahelisi poliitilise jõu identiteete maailmas, nagu näiteks, et Venemaa on suurjõud, Venemaa on regionaalne hegemoonia, Venemaa on modernne Euroopa stiilis sotsiaalne demokraatia, Venemaa on iseseisev slaavi riik, õigeusu tsivilisatsioon, Venemaa on Euraasia tsivilisatsiooni kese jne. (Jackson, 2001) Neorealismi teooria kohaselt on see selgitatav varjatud jõudude olemasoluga, kus tuleb mh arvestada riigi sotsiaal-majanduslikku olukorda ja rahvastiku arvu. Suurjõud vajavad raha, tehnoloogiat ja rahvast, et üles ehitada sõjaväge ja võita sõdu. (Waltz, 2000) Nimetatud lähenemised seletavad, miks Venemaa jätkab endiselt jõulist poliitikat, et saavutada ning püüda säilitada maailmas suurjõu staatus.

Kokkuvõtvalt saab märkida, et neorealismlik teooria toob selgemini välja riikide rahvusvahelised suhted läbi materiaalsete aspektide (Pouliot, 2010) ning käsitleb ka julgeolekuaspektide rakendamist majanduses. Neorealismi kohaselt püüdleavad riigid jõudude tasakaalu poole. Riikide soov saada suurjõuks põhineb eeldustel, et suurjõud on peamised toimijad rahvusvahelise poliitika anarhilises süsteemis. Sõjaliste jõudude tasakaal muutub pidevalt, puudub kindel teadmine teiste riikide kavatsustest ja kuna poliitkajakundajad ei räägi alati tõtt, on riikide peamine eesmärk säilitada oma territoriaalne terviklikkus ja iseseisvus ning riigid käituvad seejuures ratsionaalselt. (Mearsheimer, 2007) Suurriikide toimimine on määratletud doktriiniga, mis sisaldab riigi huve ja tegevuslikku suhet teistesse riikidesse, sh rahvusvahelises poliitikas vormivad protsessis osalejad üksteise käitumist. Mearsheimer (2007) selgitab samuti, et neorealism ignoreerib rahvusvahelistes suhetes riikide kultuurilisi ja režiimide erinevusi, kuna riikide initsiatiiv on suunatud suurjõuks saamise poole. Seega, Venemaa Föderatsiooni julgeolekupoliitika majanduslikud aspektid on täpsemalt selgitatavad läbi materialistliku neorealismi teooria.

1.2 Venemaa Föderatsiooni julgeolekupoliitika aspektid

Nõukogude impeerium kujutas endast Venemaa seni kõige suuremat laienemist. Venemaa oli ümbritsetud nõukogude sotsialistlikest riikidest, keda kõiki koondas kommunismi ideoloogia. Need riigid olid rohkemal või vähemal määral integreeritud Venemaa juhitud nõukogude süsteemi. Peale selle olid tema **mõjusfääris** paljud riigid Aasias, Aafrikas ja Ameerikas. (Trenin, 2009) Gaddy & O'Hanlon (2015) toovad välja, et venelased on uhked oma senise ajaloo, riigi ja rahvuse üle ning nad on kindlad, et riik suudab tagada nende julgeoleku. Ajalooline kuvand on olnud jätkuvalt tähtsal kohal Venemaa poliitikas.

Ajalooliselt kujunes Vene impeeriumi kasvades välja tunnetus kolmest mөөtmest: **lähinaabus**, Euraasia ja laiem regionaalne poliitika (Christensen, 2002, p. 55). Need alad, mis eraldavad Venemaad teistest riikidest on kui kaitsev tsoon riigile julgeoleku suurendamiseks. Teisest küljest on see ka jõu ning mõjuvõimu näitamine (Trenin, 2009). De Haas (2010, p. 3) märgib, et Vene riigil on olnud tahe laieneda ja moodustada enda ümber puhvertsoon, mis annab võimaluse vaenlastest ennast eralda. Ta selgitab, et traditsiooniliselt on riigi ühtseks koondavaks jõuks ohu tunnetamine väljastpoolt. Loodud kuvand, et riik on ümbritsetud välisvaenlastest, aitab rahvast konsolideerida ja seeläbi suurendada riigi julgeolekut ning kaitsta rahvuslikke huve.

Olulisel kohal Venemaa välispoliitikas on olnud slaavlaste kui kultuuriliselt sarnaste rahvaste toetamine. Ennast positsioneeritakse Vene maailma kaitsja ja õigeusu toetajana (Rulesa, 2016). Trenin (2009) osutab asjaolule, et Venemaa naaberriikides on ajalooliselt moodustunud venekeelne kogukond, kes valdavalt on jäänud Kremli infovälja, mistõttu pääseb neis regioonides paremini mõjule vene kultuur ja meedia. Sellest tulenevalt saab väita, et kultuur ja meedia aitavad hoida kaasmaalasi Vene kultuuri- ja infoväljas. See omakorda aitab täita Venemaal välis- ja julgeolekupoliitilisi eesmärke nendes piirkondades.

1990. aastate algul võttis president Boris Jeltsin suuna majanduse reformimisele, koostööle Lääneriikidega ning nõukogude pärandist eemaldumisele (Laruelle, 2015; Radin & Reach, 2017). 1990-ndatel määratles Venemaa ennast Euroopa riigina ning reformis oma majandust turumajanduse põhimõttel. Sellega kaasnes ühiskonnas šokk, mistõttu pöörduti tagasi nõ juurte juurde, suurenes Vene õigeusu kiriku roll ühiskonnas. Eelnev omakorda tõi kaasa Venemaa suurema isolatsiooni. (Müllerson, 2016) Eurasianistide vaatevinklist olid Jeltsini reformid ohuks riigi **rahvuslikele huvidele**, kultuurile ja identiteedile. Nimetatud ohtudega toimetulemiseks alustati Venemaal lähivälismaa strateegia väljatöötamisega, milles käsitleti endisi liiduvabariike Vene mõjusfäärina, võeti endale õigus kehtestada oma suurriiklike huvivid endise NSVL aladel ning nähti ette tagada neis riikides julgeolek rahvuskaslastele. (Laruelle, 2015; Radin & Reach, 2017)

Karaganovi poolt koordineeritud töögrupp kujundas 1992. aastal välja nn „Karaganovi lähivälismaa doktriini“ (Värk, 2012), millega kujunes Venemaa poliitikaks püüd hoida naaberriike oma mõju all. See püüdlus sai veelgi selgemaks, kui 1995. aasta Venemaa Strateegiline doktriin tegi selle eesmärgi poliitika keskpunktiks. (Rywkin, 2015) Venemaa prestiiži hoidis SRÜ riikide hulgas üleval parem majanduslik olukord ja ka majanduslanguse ajal kannatas teiste SRÜ riikide majandus enam kui Venemaa oma. Majanduslanguse tõttu jäi enamus endisi liiduvabariike Venemaa võlgnikeks. (Rywkin, 2015) Seega jäid SRÜ riigid Venemaast sõltuvaks mh tänu

viimase tugevamale majandusele. Suhtumine Balti riikidesse oli siiski mõnevõrra erinev. Jeltsini režiim oli valmis tunnustama kolme Balti riiki (Rywkin, 2015), mida ilmestab Venemaa poolne otsus kehtestada Balti riikidega „kaugvälismaa“ piirirežiim. See otsus andis tunnistust, et VF oli kaotanud usu haarata Baltikum SRÜ riikidega samasse sõjalisse, diplomaatilisse ja majandusliitu. (Värk, 2012)

Vladimir Putini võimuletulekuga kaasnes välispoliitilise suuna muutus, mis väljendus varjamatus nõukogude impeeriumi taastamise püüdluses (Tüür & Vare, 2012; Suslov, 2017). Algas jõuline tegutsemine Venemaa kui suurjõu poliitika teostamiseks. Olulisteks märksõnadeks said patriotism ning Venemaa ühtsus. (Rywkin, 2015) Venemaa valitsus on alates 1990. aastatest korduvalt sekkunud naaberriikide poliitikasse. Venemaal on märkimisväärne sõjaline, majanduslik ja kultuuriline jõud. Venemaale omane autokraatia edendamine on väljakutseks demokraatia edendamisele maailmas. Selle negatiivne mõju on nähtav endistes Nõukogude Liidu riikides: Venemaa sekkumise tulemusel on demokraatia areng SRÜs peatunud. Putini Venemaa agressiivne välispoliitika, majanduslik mõjutamine ja sekkumine valimistesse on viinud olukorrani, kus naaberriigid järgivad Venemaa poliitikat. (Way, 2015) Venemaa ühtsus on riigile tähtis ja territoriaalsed vaidlused võivad viia sõjani, nagu juhtus Gruusias ja Ukrainas.

SRÜ liikmed ja Balti riigid ei ole Venemaa vaates olnud kunagi iseseisvad täieõiguslikud riigid. Ka Eesti kuulub selle arusaama kohaselt lähisvälismaa alla. Ajalooliselt väljakujunenud tava kohaselt oodatakse naaberriikide valitsustelt allumist keskvõimu kontrollile. (Christensen, 2002, p. 60) Lähivälismaa tähendab Venemaa mõistes erinevatele riikidele erinevaid prioriteete. Venemaa suurim huvi on Valgevene, Ukraina ja Kasahstani vastu, et kindlustada oma välispiiride julgeolekut. Venemaa taotleb kontrolli oma mõjusfääri arvatavate riikide üle. Selle saavutamise abinõudeks on majanduslik integratsioon, finantsabi ja poliitiline isolatsioon. Venemaa on aru saanud, et majanduse halvenemine SRÜ riikides ja poliitiline ebastabiilsus viib elanikkonna teadlikkuse kasvule ja sõltumatuspüüdluste suurenemisele. Seega on Venemaa poliitikaks ära hoida majanduse järsk halvenemine ja autoritaarsusega hoida poliitilist süsteemi stabiilsena. (Olcott, 1995)

Balti riikidel õnnestus siduda ennast lääne majandusega, ühineda Euroopa Liiduga ning NATOga (Rywkin, 2015). 1990. aastate lõpuks oli Eesti riik oma õigusloomes, tootmises ja tehnoloogias eurostandardite kasutuselevõtuga tasemel, mis võimaldas kaupade ja teenustega siseneda ilma suuremate kitsendusteta Euroopa Liidu ja teiste Lääneriikide turgudele ning märkimisväärselt vähendada Venemaa poolt Eestile kavandatud kaubanduslik-majanduslikku ja poliitilist sõltuvust. Tänu sellele on praegusel ajal Balti riikides Venemaa mõjuvõim küll tunduvalt väiksem, mis aga

ei tähenda, et ei otsitaks võimalusi Balti riikide siseasjadesse sekkumiseks. Sageli leitakse selleks ettekäändeid kaasmaalaste poliitikast. (Värk, 2012) Eestile ja Lätile saavad osaks süüdistused sealsete venelaste diskrimineerimises (Rywkin, 2015). Vaatamata väidetavale diskrimineerimisele ei ole venelased põgenenud Eestist ega Lätist ning hoolimata sellest, et poliitilised suhted Venemaa ja Balti riikide vahel olid 1990. aastate lõpul keerulised, toimusid ärisidemed Venemaaga endiselt ning Balti sadamate kaudu liikus Venemaa transiid Läände. (Rywkin, 2015)

Eesti on seni edukalt käitunud. Piir on aktsepteeritud, vene vähemuse õigused on tagatud. Korduvate vaidluste ja rivaalitseva jõupoliitika puudumine Venemaa suunal on ära hoidnud agressiooni Eesti vastu. Läänestumine on aidanud vähendada Venemaa mõju Eestis. (Maness & Brandon, 2012) Samas on Venemaa näidanud oma Eesti-suunalises poliitikas, et seal annavad tooni massiivse Eesti-vastase propaganda teostamise liin ning kahe riigi majandussuhetes rakendatavate ühepoolsete proteksionismi võtete kasutamise liin (Värk, 2012). Külma sõja lõppedes lootis Venemaa, et NATO laienemist ei toimu ning endised mõjusfääris olnud riigid jäävad neutraalseks puhvriks Lääneriikide vahel. Taoline olukord jättis Venemaale tõlgendusvõimaluse, et nad on geograafilises plaanis küll Külma sõja kaotanud, aga **jõudude tasakaal** jääb püsima. (Trenin, 2009) Kinnituseks toob Riim (2006) välja, et Eesti ja teiste Balti riikide soovile saada NATO liikmesriigiks on Venemaa pidevalt vastu seisnud ning 1997.a pakkus Venemaa isegi Eestile omapoolset julgeolekugarantiid. Ajaloolisest kogemusest tulenevalt puudus Eestil usaldus Venemaa julgeolekugarantii suhtes ning edaspidi vähendati veelgi ka majanduslikku sõltuvust Venemaast. Eesti ja Venemaa suhted pigem halvenesid, kuna Eesti nägi ohtu oma julgeolekule Venemaa NATO laienemise vastasuses ja agressiivses tegevuses Tšetšeenias. (Riim, 2006)

Kindlustamaks oma mõjuvõimu ja positsioone naaberriikides, moodustati Venemaa eestvedamisel 1992.a kollektiivse julgeoleku lepingu sõlminud riikide osalusel 2003. a Kollektiivse Julgeoleku Lepingu Organisatsioon (edaspidi KJLO), kuhu kuulusid kõik endised NSVLi liiduvabariigid välja arvatud Balti riigid. KJLO liikmesriigid ühinesid kõik ka ühtse tolli- ja majandusruumiga, mis nimetati Sõltumatute Riikide Ühenduseks (edaspidi SRÜ). Venemaa oli sellega kindlustanud, et naaberriigid, olles mitmete lepingutega seotud ja erinevate organisatsioonide liikmed, jäävad Venemaa mõjusfääri. (Trenin, 2009) Riimile (2006) ja Treninile (2009) tuginedes võib järeldada, et Venemaa on oma endiste liitlaste mõjusfääris hoidmiseks kasutanud ära nii majanduslikku seotust kui ka pakkunud sõjalist julgeolekugarantiid. Eelkõige võimaldas majanduse suur omavaheline sõltuvus ja sõjaline toetus säilitada Venemaal mõjuvõimu enamuses oma naaberriikides.

Peale 1990. aastaid tekkinud unipolaarses maailmas jätkus jõu kasutamine NATO poolt (Müllerson, 2016). Ratti (2013) väidab, et Venemaa on alati olnud kahtlustav NATO tegevuse osas. Kui 1990. a. tolereeris Venemaa NATO jõudude paigutust Bosniasse, siis hiljem ta juba kritiseeris NATO kampaaniat Kosovos ning järgnevalt väljendas pahameelt Ameerika Ühendriikide poliitika üle, kui Iraagi valitsus kukkus NATO sõjalise interventsiooni tulemusena (Ratti, 2013). De Haas (2010, p. 7), märgib, et kui Jeltsini võimuletulekust kuni Tšetšeenia sõdadeni (1994-1996 ja 1996-1999) oli Venemaa julgeolekupoliitika suhteliselt läänemeelne, siis peale seda, kui Lääs süüdistas Venemaad ülemäärases jõu kasutamises ja tsiviilelanike hukkamises sõjas, võttis Venemaa Lääne suhtes vastanduva poliitika. Ta lisab, et Venemaa julgeolekupoliitika muutus ja välisohu ennetamine sai prioriteetseks. Gävāneci (2013) märgib, et Venemaa poliitika kaugenemist Läänest mõjutas ka Primakovi radikaalne Euraasia poliitika.

Trenin (2009) ja Christensen (2002, p. 95) selgitavad, et Venemaa poliitika muutustele avaldas muuhulgas mõju 1999. a toimunud NATO pommitamine Kosovos, mis näitas Venemaale, et demokraatlik Lääs oli võimeline alustama sõda ka ainult poliitilistest vajadustest lähtuvalt. Venemaa, kes toetas Serbiat, nägi, et tema kui endise mõjuvõimsa suurriigiga Lääs enam ei arvesta ja tal pole enam võimalust Euroopa poliitikas kaasaraäkimiseks. Samal aastal ühinesid NATOga endised nõukogude impeeriumi riigid: Poola, Tšehhi ja Ungari. (Trenin, 2009) Venemaa ajalookäsitluse järgi kasutas Läänemaailm külma sõja lõppedes ära Venemaa nõrkust. Seetõttu toimus ELi ja NATO laienemine Ida-Euroopa aladele, mis pidanuks olema Venemaa mõju all. Euroopas ehitati sellel ajal üles läänelikku julgeolekukorda, mis ei vastanud Venemaa huvidele. Samuti Liibüa interventsiooni ning 2014.a Maidani Ukrainas peab Venemaa jätkuvalt Lääne kahepalgeliseks poliitikaks. (Rulesa, 2016). Vastusammudeks on olnud Venemaa tegevus Kosovos, 2003.a Iraagi invasioon, 2008.a Georgia–Venemaa sõda ja 2014.a Ukraina sõda. Kui külma sõja ajal oli vastasseis ideoloogiline, siis multipolaarses maailmas on vastandumine geopoliitiline, mis põhineb erinevate riikide ja kultuuride rahvuslikel huvidel ning väärtustel. (Müllerson, 2014)

Banerjee (2015) toob välja mitmeid fakte, mis mõjutasid Venemaad poliitikat muutma. Ta juhib tähelepanu, et peale NATO Kosovo intervetsiooni sai Putin Venemaa presidendiks. Alatest 1999.a oli nafta hind kerkinud ning seetõttu iseloomustas Venemaa majandust optimistlik tõusu ajajärk. 9/11 terrorirünnak tõukas Ameerika Ühendriike tegutsema ning Afganistani operatsiooni logistika pani ta Venemaa toetusest sõltuma, mille tulemusena ei esinenud Ameerika Ühendriikidelt jõulist kriitikat Venemaa tegevuse kohta Tšetšeenias. Seega sai Venemaa taas võimaluse tunda ennast suurjõuna. Trenin (2009) iseloomustab, et Venemaa suhted Läänega jahenesid peale Tšetšeenia

sõda, kui paljudele Tšetšeeni liidritele, keda Moskva võim süüdistas terrorismis, anti asüüli Lääne-Euroopa riikides. Venemaa tundis Lääne toetusest Tšetšeenia separatistidele endale vastuseisu ja leidis, et Lääs murendab ning ohustab Vene riigi ühtsuse säilimist. Samuti väidavad Trenin (2009), Banerjee (2015) ja Ratti (2013), et Rooside revolutsioon 2003.a Georgias, 2004-2005.a Oranž revolutsioon Ukrainas ja Tulpide revolutsioon 2005.a Kõrgõzstanis panid Venemaa muretsema oma turvalisuse ja mõjuvõimu pärast naaberriikides ning kartus oli, et Ameerika Ühendriigid suudavad demokraatia toetamise sildi all tugevdada oma mõjuvõimu nendes riikides. Trenin (2009) kinnitab, et nende riikide hoidmiseks oma mõjusfääris oli Venemaa valmis kasutama ka sõjalisi vahendeid.

Snetkov (2012) ja Ratti (2013) iseloomustavad, et Venemaal oli oma uue terrorismivastase suurjõu kuvandi kujundamisel ning õigustamiseks jõu kasutamist nii siseriiklikult kui ka rahvusvahelisel tasandil, vaja näidata terrorismivastast koostööd Ameerika Ühendriikidega. Gaddy & O'Hanlon (2015) toovad välja, et ajutiselt Venemaa heade suhete hoidmine ELi ja NATOga oli tingitud islamiekstremismi ning Hiina kasvava mõju tõttu. Samas Ratti (2013) kinnitab, et NATO laienemine itta, mille tulemusena NATOga liitusid ka kolm Balti riiki, Ameerika Ühendriikide sõjaväebaaside rajamine Usbekistani ja Kõrgõzstani ning Ameerika Ühendriikide plaan paigutada Ida-Euroopasse raketitõrjesüsteem viis Venemaa ja NATO koostöö jähinemiseni. Venemaa loobus isegi 1987.a keskmaa tuumajõudude (INF) paigutuse kokkuleppest Euroopas 2007.a juunis. NATO Georgia suunalised laienemiskavadid viisid 2008.a augustis Vene-Georgia sõjani (Trenin (2009) (Ratti, 2013). Eelnevast saab järeldada, et olgugi, et Venemaa oli nõus ajutiselt tegema Läänega koostööd teatud valdkondades oli ta üldises plaanis vastu NATO laienemisele ja riikide lahkumisele tema mõjusfäärist. Lääne passiivsus andis Venemaale võimaluse rakendada mõjuvõimu taastamiseks piirkondades sõjalist jõudu. Seega saab väita, et Venemaa on soovinud sekkuda piirnevate riikide poliitikasse seda rohkem, mida ebasõbralikumad poliitikat teostatakse Venemaa suhtes. Samuti on Venemaa jaoks tähtis, et Lääs tunnustaks Venemaad kui suurjõudu ja sellega kaasnevat poliitikat. Selle nimel on ta nõus tegema Läänega teatud määral koostööd, et tugevdada kuvandit suurriigist, kes panustab võitlusesse maailma ohustava terrorismiga nii siseriiklikult kui ka rahvusvahelisel tasandil. Terrorismivastase võitluse nimel tegutsemine annab Venemaale ühtlasi võimaluse kasutada sõjalist jõudu.

Venemaa jõulisest julgeolekut kujundavast poliitikast andis märku ka 05. juunil 2008.a Venemaa presidendi Dmitri Medvedjevi kõne (President of Russia, 2008), kus ta andis teada, et praegune Euroopa julgeolekukorraldus ei vasta enam ootustele ja kutsus üles Euroopa riike julgeolekuarhitektuuri muutma (Layton, 2014; Kazharski & Makarychev, 2015; Klein, 2009). Euroopa

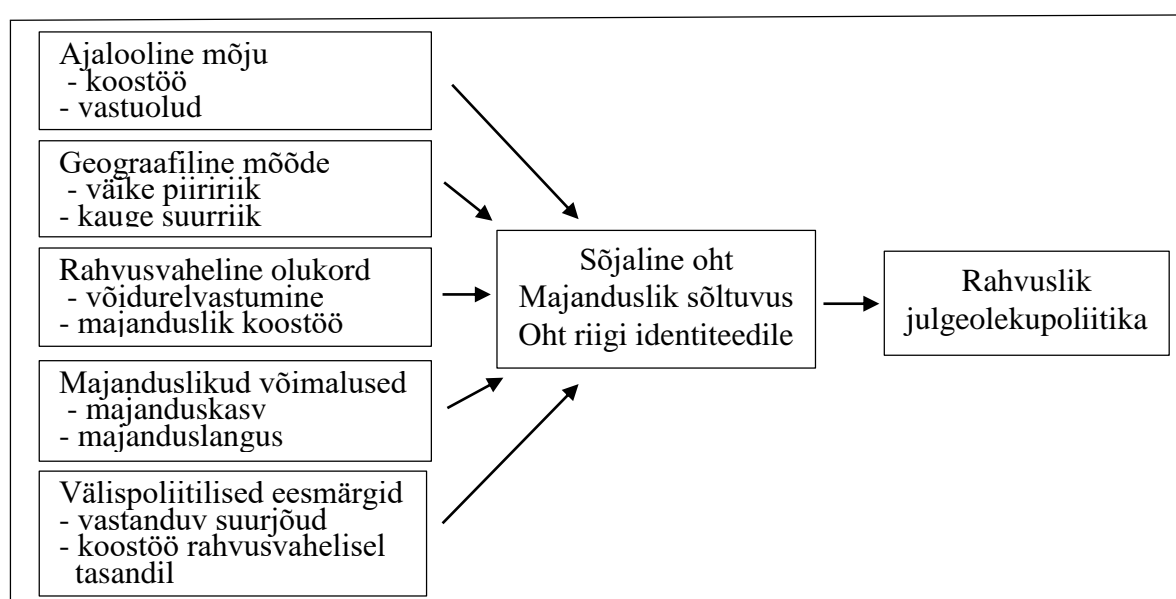
Julgeoleku lepingu eelnõu rõhutas Venemaa arvates vajadust reageerida tõhusalt kaasaegsetele julgeolekualastele väljakutsetele ja ohtudele globaliseerivas maailmas (President of Russia, 2009). Seega nägi Venemaa julgeolekupoliitika ette vältida Euroopas riikide liite, mis ohustaksid Venemaa julgeolekut. Eelnevast järeldub, et Venemaa huvides on poliitiliselt killustunud Euroopa, mis võimaldab avaldada suuremat mõju riikide poliitikale, kuna nii väheneb sõjaline, majanduslik kui ka ideoloogiline oht Venemaale. See annaks Venemaale võimaluse tõusta maailma suurjõuks. Ratti (2013) ja Layton (2014) selgitavad lisaks, et Euroopa Julgeoleku leping pakutud kujul annaks Venemaale kindluse, et tulevikus ei toimuks NATO laienemist itta. Layton (2014) täpsustab, et Venemaal on olnud kogu aeg soov kaasa rääkida ja olla otsustaja ka Euroopa julgeoleku küsimustes. Viimasest saab järeldada, et Venemaa tunneb Euroopa Liidu ühtsusest endale konkurentsi ja NATO riikide koostööst ohtu. Venemaa enda agressiivne poliitika paneb ohtu tunnetama eelkõige lähimaid piiririike, sh Eestit.

2000.a Venemaa presidendi poolt kinnitatud uus **rahvusliku julgeoleku kontseptsioon** (de Haas, 2010, p. 15) näitas, et Venemaa julgeolekupoliitika on muutunud. Vining (2002), Christensen (2002) ja de Haas (2010) kinnitavad, et VF rahvusliku julgeoleku kontseptsioon töötati välja uutest välistest ohtudest lähtudes. Vining (2002) täpsustab, et need ohud olid poliitilised, majanduslikud ja sotsiaalsed. Lisaks rõhutab Snetkov (2012), et Venemaa oli eesmärgiks seadnud saada **suurjõuks**. Seega, rahvusliku julgeoleku kontseptsioon tõi välja Venemaa rahvuslikud huvid, et tagada oma julgeolek. Schröder (2009) lisab, et 2009.a mais esitati järgmist uut rahvuslikku julgeolekustrateegiat aastaks 2020, kus olulisteks valdkondadeks olid endiselt riigikaitse ja **majandus** ning järeldati, et poliitilised ja majanduslikud raskused on nüüd ületatud ja Venemaast on taas saanud suurjõud ning ta sihiks on domineerivam roll rahvusvahelises poliitikas koos teiste suurjõududega, sh Ameerika Ühendriikide ja Hiinaga.

Peale Krimmi okupeerimist suurenes Venemaa ja Lääneriikide vastasseis veelgi. Seoses sellega vajas Venemaa rahvuslik julgeolekustrateegia uuendamist. Uus strateegia kinnitati VF presidendi poolt 31. detsembril 2015.a. Rahvuslikus julgeolekustrateegias arvestati nüüd ohtusid, mis võivad tuleneda komplekselt sõjalisest, majanduslikust ja informatsioonilisest tegevusest. (Морозов, 2016) Nii nagu 2009.a dokumendis oli Venemaa rahvusliku julgeoleku olulisteks valdkondadeks riigikaitse ja majandus (Schröder, 2009), nii ka 2015.a dokumendis oli tähtsal kohal riigi sõjaline, majanduslik ja mentaalne kaitse, võitlemine terrorismi vastu ja vastuseis tegevusele, mis lõhub Venemaa territoriaalset ühtsust (Морозов, 2016). Schröder (2009), Gaddy & O'Hanlon (2015) ja Rulesa (2016) toovad välja, et tuumaheidutus on olnud ja on jätkuvalt Venemaa peamiseks väliseks julgeolekusambaks. Eelnevast järeldub, et VF tundis ennast ohustatuna nii sõjalisest kui

ka majanduslikust aspektist lähtuvalt. Peamised otsesed ohud on NATO sõjaline sekkumine, suur sõltuvus Lääne majandusest ja terrorism. Kaudse ohuna nähakse informatsioonilist tegevust Vene rahva vastu. Tähtis on Vene kultuuri säilimine. Riik peab siinkohal oluliseks rahvusliku julgeolekustrateegia väljatöötamise ning uuendamise ja kaitsta ja tugevdada Vene riigi ja rahva identiteeti. Dokument näitab selgelt ka teistele suurriikidele, millised huvid on Venemaal ja milline välispoliitika on Venemaale oluline.

Gävāneci (2013) selgitab, et Venemaa Föderatsiooni välispoliitika kontseptsioonid (1998, 2000, 2008, 2013), rahvusliku julgeoleku strateegia kuni 2020 ja sõjaväe doktriin kuni 2020 ning Putini, Medvejevi ja Lavrovi tähtsamad kõned on olnud Venemaa poliitika peamisteks suunanäitajateks.

Joonis 2. Venemaa Föderatsiooni julgeolekupoliitika kujunemine (autori koostatud (Trenin, 2009), (de Haas, 2010), (Christensen, 2002), (Ratti, 2013), (Riim, 2006), (Schröder, 2009), (Морозов, 2016) põhjal)

Weitz (2016) toob välja, et viiendal Moskva rahvusvahelise julgeoleku konverentsil 2016.a ilmses, et Venemaa sõjalise jõu näitamine on tõstnud ta piirkondlikuks suurriigiks ja Moskva mõju on suurenenud ka paljudel endistel Nõukogude Liidu aladel, kus riigid sõltuvad Venemaa energiast, asuvad Venemaa ajakirjanduse mõjuväljas ning on silmitsi Venemaa ülekaalukate sõjaliste jõududega otse oma piiri taga. Kazharski & Makarychev (2015) toovad välja, et Venemaa ei ole veel valmis tunnustama EL ja NATO legitiimset rolli osades tema piiririikides, millest on tingitud ka jõuline poliitika. Rulesa (2016), Gaddy & O'Hanlon (2015) selgitavad, et Venemaa välispoliitika on peale Putini võimuletulekut muutunud ja peamiseks välispoliitiliseks instrumendiks on saanud sõjavägi, mille laialdast reformimist alustati 2008.a ning mitmetes konfliktides osalemisega on loodud hirmutav jõu kasutamise taust. Eelnevast järeldub, et

vastupidiselt Moskva arusaamisele on Venemaa agressiivne poliitika suurendanud ohutunnetust tema naabermaades ning seeläbi sundinud neid omavahel suuremale kostööle ja otsima riskide maandamist väljastpoolt.

Kokkuvõtvalt saab selgitada VF suhtumist ülejäänud maailma järgnevalt (The Economist, 2001):

- otsib häid suhted Läänega;
- mängib geopoliitilisi mängu, õõnestamaks Ameerika Ühendriikide hegemooniat;
- taastab ja kindlustab Vene mõju endise Nõukogude Liidu impeeriumi ulatuses.

Venemaa heade suhete hoidmine Lääne-Euroopa ja Ameerikaga on tihti näiline ning suunatud nii oma rahvale kui ka välismeediale Venemaast positiivse kuvandi loomiseks. 2014.a. peale Lääne ja Venemaa vahel sanktsioonide rakendumist, on toimunud vastandumine Läänega, kus peamiseks vaenlaseks on Ameerika Ühendriigid. Sellise doktriini rakendumine on võimaldanud Venemaa juhtkonnal rahvast mobiliseerida nii väliste kui ka sisemiste vaenlaste vastu. (Baev, 2015)

Ajalooliselt on välja kujunenud Venemaa tunnetus kolmest mõõtmest: lähinaabrus, Euraasia ja laiem regionaalne poliitika. Sellist tegevust saab teisti nimetada mõjusfääride poliitikaks, kus naaberriigid peavad olema sõbralikud, Venemaa poolt mõjutatavad ning kaitsma Venemaad väliste vaenlaste vastu. Seega, vaenulike liitude, nagu NATO laienemine Vene piiri äärde pole aktsepteeritav Venemaa poliitikakujundajate poolt. Venemaa tegevus on suunatud suurjõu ja impeeriumi taastamisele. Nagu eelnevatel sajanditel, tahab Venemaa ka nüüdisajal kaasa rääkida Euroopa ja maailma julgeolekupoliitikas. Peamise vastasena näeb ta sellele Lääne ideoloogiat, majandust, NATOt ja piiriülest terrorismi.

1.3 Venemaa Föderatsiooni julgeoleku aspektid majanduspoliitikas

Majandusjulgeolek on üks olulisemaid komponente riigi julgeoleku struktuuris muude riigi julgeoleku liikide eksisteerimiseks. Majandusjulgeolekut saab mõista kui valmisolekut kaitsta ja arendada riigi majandust nii sisemiste kui väliste ohtude eest. Tuleb arvestada, et riikidele ei eksisteeri absoluutset majandusjulgeolekut Alati on olemas mingid sisemised või välimised faktorid, mis kõigutavad majandust. (Жилкина, 2010) Venemaa alustas **välispoliitikas majandusdiplomaatia** rakendamist peale Nõukogude Liidu kokkuvarisemist, kui riigis võeti kasutusele turumajanduslik süsteem ning tekkis vajadus koordineerida riigi ja ettevõtete tegevust välisurgudel (Карабанова, 2016). Geopoliitiline aspekt suurenes Vene majanduspoliitikas alles peale Putini võimuletulekut. Välispoliitiliste eesmärkide saavutamiseks eelistati siiski pigem

majanduslikku mõjutamist kui sõjalist sekkumist (Gayoso Descalzi, 2011). Seega saab välispoliitikas kasutada majandust nii *pehme* kui ka *kõva* mõjuna. Kõva mõju kasutamisega survestatakse teise riigi majandust, et mõjutada selle riigi tegevust. Pehme mõju kasutamisega kaasneb teise riigi majanduse stimuleerimine, et see riik tegutseks vastavalt soovitud eesmärkidele.

Kõige suuremat mõju avaldab kombineeritult stimuleerivate ja sunnimeetodite kasutamine. (Карабанова, 2016) Samas leiavad Trenin (2009) ja Gayoso Descalzi (2011), et Venemaa majandus on võrreldes teiste SRÜ riikide majandustega kõige võimsam ja suurem. Selline teadmine annab Venemaale võimaluse kasutada enda majandust pehme mõjuna oma naabrite suhtes. Gayoso Descalzi (2011) täiendab, et eelkõige mõjutab Venemaa majanduse võimsus SRÜ riikide suuremat integratsiooni Venemaaga. Trenin (2009) aga toob välja, et siiani on Venemaa mõjutused teiste riikide suunas olnud väikse efektiivsusega, sest Venemaa sanktsioonid, mis peatasid veini ekspordi Moldovast ja Georgiast, piima ekspordi Valgevenest ning piimatoodete ekspordi Balti riikidest, pole seni üheski riigis otseselt poliitilisi eesmärke täitnud.

Karabanova (2016) märgib, et tänapäeval kasutatavad riigid laialt majandusinstrumente oma välispoliitiliste huvide kindlustamiseks. Ta toob välja, et poliitilised- ja majandusprotsessid on kaasaegses maailmas omavahel seotud ning see on tingitud maailma globaliseerumisest ja sõjalise jõu kasutamise piirangutest. Eelnevast saab järeldada, et kuna väiksemate riikide majandused on sõltuvuses suuremate riikide majandustest, siis see võimaldab Venemaal läbi viia erineva mõjuga majanduspoliitikat piirriikide suhtes. Majandusinstrumentide kasutamine väiksemate riikide vastu, olenemata sellest kui efektiivselt need toimivad, tugevdavad suurriigi kuvandit ning see võimaldab demonstreerida suurriigil oma võimekust. Toimiv majandus on riigi julgeoleku oluline alus.

Karabanova (2016) juhib tähelepanu, et Venemaa jaoks on peamised vahendid, mida kasutatakse välispoliitiliste eesmärkide ja rahvuslike huvide realiseerimiseks järgmised: majandussanktsioonid ja stiimulid, kaubanduse, sõjatööstuse toodangu ja riigi energiapotentsiaali ärakasutamine. Venemaa saab majandusstiimulina avada siseturu kauplemiseks või siis majandussanktsioone sisse viies piirata kauplemist. Kaubandussõjaga saaks Venemaa saavutada läbi majandussurve ainult lühiajalisi eesmärke. Koostöö jätkamiseks tuleb aga hiljem kasutada teisi meetmeid. Majandusstiimulid hõlmavad endas kas majandusabi andmist või juba eksisteeriva võlgnevuse kustutamist, mille tulemuseks on tavaliselt mõjuvõimu säilitamine piirkonnas või uute siduvate lepingute sõlmimine. Majandusstiimuliteks saavad olla näiteks välisinvesteeringud. Kui vaadata Venemaa otseseid välisinvesteeringuid peale 2000. a, siis need on oluliselt suurenenud (Шпренгер, 2010, p. 133). Näiteks, kui 2000.a olid välisinvesteeringud 7,8% SKP-st, siis 2007.a

olid need kasvanud juba 19,8% SKP-st (United Nations, 2008, p. 271) ja kui 2007.a olid need 45,9 miljonit dollarit, siis 2010.a juba 51,6 miljonit dollarit (United Nations, 2011, p. 214).

Peale majandusstiimulite saab välispoliitilisi eesmärke täita ka muude vahenditega. Näiteks 2007.a alates on Venemaa juhtkond soovinud kasutusele võtta rubla kui SRÜ regiooni reservvaluutat (Trenin, 2009). Rubla kasutuselevõtt reservvaluutana seob piirkondade majandused tihedamalt Venemaa majandusega ning suurendab sõltuvust Venemaa keskvoimust. Eelnevast saab järeldada, et Venemaa on aktiivselt kasutanud erinevaid majandusmeetmeid peale 2000. aastat. Riiklikke julgeoleku ja poliitilisi eesmärke silmas pidades on tehtud investeeringuid väljapoole riiki. Investeeringud on sõltunud regionaalsetest ja rahvusvahelistest eesmärkidest ning naaberriikide poliitikast Venemaa suhtes. Investeeringud ja tihedam kaubavahetus riikide vahel seob majandusi, mille suhtes väiksemad riigid on tundlikumad. Selline majanduslik seotus avaldab olulist mõju väikeriikide poliitilistele otsustele.

VF president Putin mõistis üsna kiiresti energia tähtsust poliitilise vahendina (Cameron, 2010). Kui 1990. aastatel Venemaa roll ja tähtsus maailmas vähenes, siis tänapäeval võimaldavad Venemaa energiaressursid suurendada tema välispoliitilist tähtsust (Жизнин, 2010). Venemaa energiastrateegia 2020 kohaselt on energiasektor instrument, millega teostatakse sise- ja välispoliitikat ning see määrab ära riigi rolli maailma energiaturul koos geopoliitilise mõjuga (Cameron, 2010). Gayoso Descalzi (2011) ja Karabanova (2016) arvates sõltuvad Venemaa eksporditava energia hinnad riigi välispoliitika sihtidest. Nad väidavad, et energiakandjate hinda kasutatakse kui välispoliitilist instrumenti ning madalam hind võimaldab suurendada ja säilitada mõju riikidele. Karabanova (2016) selgitab, et maagaasi soodushind on olnud efektiivne poliitika, mida Venemaa on rakendanud SRÜ riikidele. Gayoso Descalzi (2011) toob esile, et Moskva on üha enam kasutanud majanduslikku võimsust pragmaatiliselt tegutsemiseks omakasu eesmärgil. Ta selgitab, et tihti on Venemaa valmis tõstma energiakandjate hindasid ka oma lähimatele liitlastele ja üha enam soovib riik ennast ka eemale tõmmata keskse piirkondliku majandusliku abi pakkuja rollist endistele Nõukogude Liidu riikidele.

Karabanova (2016) leiab, et energiakandjate eksport Venemaa välispoliitikas tähendab lisaks hinnapoliitikale ka riikidele energiaga varustuskindluse tagamist. Seega, energia varustuskindlus on samuti üks välispoliitika instrumente. Majandus- ja energiapoliitika toimivad nii majanduse kui ka poliitika valdkonnas (Gayoso Descalzi, 2011) ja energiarikkus ning eksport on Venemaa majanduspoliitika suureks eeliseks, samal ajal ka suurimaks majanduse nõrkuseks (Карabanова, 2016). Eelnevast saab järeldada, et energiakandjate eksport mängib tähtsat rolli Venemaa sise- ja välispoliitikas. Energiakandjate eksport suurendab oluliselt riigi tulusid, kindlustab rubla kurssi ja

läbi investeringute tagab Venemaa majanduse toimise. Majanduskasv ja elatustaseme tõus riigis tugevdavad Venemaa kui suurjõu staatust. Venemaa kui energiaeksportija monopoolne seisund ja kontroll taristu üle loovad välispoliitilise instrumendi, mis võimaldab survestada energiasõltuvaid riike suuremale koostööle. Teisest küljest seab energiakandjate kõrge hind Venemaa enda sõltuvusse ekspordist ja sunnib Venemaad järgima pragmaatilisemalt oma välispoliitikat.

Venemaa on huvitatud, et tema energiaettevõtetele oleks juurdepääs ELi turule, kuid sama võimalust ei pakuta ELi ettevõtetele. Kui EL pooldab pigem rohkem avatud turumajandust, siis Venemaa eelistab energiapuudusele viidates monopoolset, riigi poolt kontrollitavat turgu energiasektoris. Venemaa kontrollitav energiaeksport on kui poliitiline relv, mida saab kasutada teisel pool piiri. Sellega saab VF naaberriike mõjutada nii majanduslikult kui ka poliitiliselt. (Cameron, 2010) Karabanova (2016) selgitab, et Venemaa plaani tegutseda arenenud Lääne-Euroopa turul pole seni kandnud edu, kuna välispoliitiliselt pole suudetud tegutseda läbi territoriaalsete, poliitiliste, majanduslike ja muude mehhanismide. See-eest on majandussõltuvus võimaldanud Venemaal säilitada läbi erinevate mehhanismide mõju endise Nõukogude Liidu riikide üle.

Eesti ja Venemaa majandussuhteid saab jagada nelja perioodi: 1991-1994 Venemaale orienteeritud topelttollidega majandus; 1995-2004 topelttollidega läände suunatud majandus; 2005-2007 EL-iga ühinemine ja majandustõus; 2008. a pronksõduri ümber toimunud rahutused ja majanduslangus. (Tüür & Vare, 2012) Balti riigid, olgugi et nende majandus on integreeritud ELi majandusega, on energiaga varustuse osas jäänud Venemaaga seotuks. Eesti jt Balti riigid on endiselt raudtee ja elektrivõrgu kaudu Venemaaga ühendatud. (Panova, 2012; Tüür & Vare, 2012) Eesti ei olnud Venemaa poliitikas prioriteet, sooviti säilitada ainult mõju piirkonnas. Peale 'pronksiööd' suunas Venemaa ekspordi ümber oma sadamatesse. Nii kasutati administratiivseid meetodeid poliitilistel motiividel. Eesti vastu kasutati ametlikke ja mitteametlikke sanktsioone. Oma mõjuvõimu sooviti Eestis säilitada läbi suurettevõtete, energiasõltuvuse ja läbi oligarhide grupi. Venemaa mõju Eesti majandusele ei ole olnud siiski suur, sest rakendati algusest peale valesid instrumente ja Eesti suutis kiiresti majanduse ümber orienteerida Läände. (Tüür & Vare, 2012)

Cameroni (2010) hinnangul võimaldab energiatranspordi kontrollimine Venemaal teostada naaberriikidest vähem sõltuvat poliitikat. Pototskaya, Katrovskiy, Chasovskiy (2016) ja Rodin (2011) märgivad, et Venemaa plaanib vähendada energiakandjate ekspordi sõltuvust teistest riikidest, kuna energia eksport on strateegiliselt tähtis tegevus Venemaale. Pototskaya, et al. (2016) arvates väheneks eelkõige sõltuvus Valgevenest ja Ukrainast, samuti väheneks ka transiit ning

seeläbi ekspordi sõltuvus Balti riikidest. Rodin (2011) märgib samuti, et Venemaa on püüdnud pidevalt vähendada peamiste eksportartiklite, nafta ja gaasi, ekspordiriske ning sõltuvust teistest riikidest, nagu näiteks Läti, Valgevene ja Ukraina. Ta selgitab, et uute sadamate ja torujuhtmete ehitamiseks Soome lahe idaossa oli Venemaal olemas küll majanduslik põhjendus, kuid see võimaldab kasutada uusi taristuid ka välispoliitiliste eesmärkide nimel. Endisi Nõukogude Liidu riike, kelle poliitika polnud sõbralik Venemaa suhtes, survestati selliste majanduspoliitiliste sammudega, kus kasutati energiat relvana (Rodin, 2011). See-eest Trenin (2009) arvab, et Venemaa huvi on jääda juhtivaks energiatarbijaks SRÜ riikidesse ja seeläbi säilitada transiidivõimalus ekspordiks järgmistesse riikidesse. Eelnevast tulenevalt saab järeldada, et Venemaa huvi on kasutada jätkuvalt energiakandjaid teiste riikide survestamiseks. Nafta ja gaas on mh Venemaa jaoks välispoliitika instrumendid. Selline lähenemine võimaldab nõ pehmemalt ja pikemaajaliselt teostada välispoliitikat, mis on vastuvõetavam rahvusvahelisele kogukonnale ega pole sedavõrd äärmuslik kui sõjalise jõu kasutamine.

Pototskaya, et al. (2016) kirjeldab, et Soome lahe idaosas on Venemaal juba väljaehitatud naftajuhe BPS-1 (*Baltic Pipeline System*) Primorskisse ja *Nord Stream* gaasijuhe Viiburist Greifswaldi. Peale selle on Ust-Luga sadamani välja ehitatud naftajuhe BPS-2, gaasijuhe Volhov Ust-Luga ja planeerimisel on *Baltic LNG*, *Nord Stream-2*. Selliselt Venemaa meretranspordi taristu laiendamise tulemusena tugevneb Venemaa kui mere suurriigi positsioon maailmas (Pototskaya, et al., 2016). Rodin (2011) toob välja, et Venemaa majanduses on tähtsal kohal Leningradi oblast, kus asuvad peamised naftaekspordiks ehitatud sadamad Primorsk ja Ust-Luga, mis on ühendatud BPS-1 ja BPS-2. Rodin (2011) selgitab, et riigi poolt kontrollitava ettevõtte Transneft valduses on enamus Venemaa nafta torujuhtmetest. Seega on Venemaa ülejäänud riiklikud ettevõtted Rosneft, Gazprom-Neft, Tatneft ja erafirmad Lukoil, TNK-BP, Surgutneftegaz jt sõltuvuses Transnefti ja Venemaa föderaalsete valitsuse otsustest (Rodin, 2011).

Peale uute sadama ja torujuhtmete taristute on Venemaal plaanis kasutusele võtta uued nafta ja gaasi leiukohad, mis eeldavad suuri investeeringuid puurimiseks ning nafta ja gaasi transportimiseks kaugematest põhjapoolsetest piirkondadest nagu Jamal'i poolsaare piirkond ja Štokmani leiukoht (Pototskaya, et al., 2016). Eelnevast saab järeldada, et Venemaa soovib eksportida naftat ja gaasi otse suurtele tarbijatele Euroopasse. See võimaldab Venemaal teostada sõltumatumat välispoliitikat, vaatamata ajaloolistele ja poliitilistele erimeelsustele naaberriikidega. Euroopa suurriikidele eksportimine näitab välispoliitiliselt väiksemate riikide tähtsusetust ning tõstab Venemaa esile suurjõuna, kellel on ühised majanduslikud huvid teiste suurriikidega. Teisest küljest vähendab otsetarnimine ehk tarneahela kontrollimine ka Venemaa

ekspordiriske tõrgete korral, mis tagab stabiilsema ja vahendajatest sõltumatu sissetuleku Venemaa ettevõtetele.

Venemaa on huvitatud rahvusvahelise energiakoostöö suurenemisest, et vältida kaost energiaturul ning vähendada riske ja ohte energiajulgeolekule. 2009.a pakkus Venemaa president Medvedjev välja mõtte arendada rahvusvahelist energiajulgeoleku arhitektuuri. (Жизнин, 2010) Žiznin (2010) selgitab, et energiat importivad riigid on huvitatud pikaajalistest ja stabiilsetest energiatarnetest madalate hindadega ning eksportivad riigid tahavad, et oleks stabiilne rahaline laekumine mõistlikult kõrgete hindadega. Riigid, keda läbib transiit, ootavad sellelt kasumit. Ebastabiilsus maailmas tekitab ohtu, et transiiti kasutatakse ära ja võidakse laskuda poliitilise šantaažini. (Жизнин, 2010) Eelnevast saab järeldada, et Venemaa välispoliitikas pööratakse suurt tähelepanu energiaekspordile. Energia stabiilne eksport ja turuosa säilimine on tähtis Vene riigile ning see moodustab olulise komponendi energiajulgeolekus. Energiajulgeoleku tagamiseks aga on Venemaa valmis vajadusel rakendama riigi erinevaid vahendeid, milleks võib mh olla ka sõjalise jõu kasutamine.

Majandusjulgeolek on majanduse olukord, kus riigi ja regioonide või ettevõtete **majandushuvid on kindlalt kaitstud** sisemiste ja välimiste ohtude eest üldiselt kui ka erinevates sektorites (Жилкина, 2010). Trenin (2009) selgitab, et 1990-ndatel aastatel, peale külma sõja lõppu, kui Venemaa oli kaotanud oluliselt oma mõju naaberriikides, toimus Lääne ettevõtete laienemine Venemaale. Uutes turumajanduse tingimustes võeti üle paljud ärid, eelkõige naftafirmad ja torujuhtmed. Selline olukord muutus vene rahva jaoks ebaseaduslikuks. Kui varem oli venelaste jaoks küsimus ainult geopoliitiline, siis peale seda ka majanduslik-geograafiline (Trenin, 2009). Vene võime sundis tegutsema välise ohu tunnetus ja endiste vastaste aktiivne tegutsemine impeeriumi pinnal ei olnud enam aktsepteeritav. Eelnevast tulenevalt saab väita, et Venemaa ei olnud valmis tegutsema avatud turumajanduse tingimustes. Majanduslanguses tunnetati julgeolekuohtu riigi toimimisele ja et endisest impeeriumist oli saanud teisejärguline riik.

VF president Putin teatas 2005.a Föderaalse Assamblee ees peetud kõnes, et Venemaa on huvitatud välismaistest investeeringutest, kuid tema arvamusel ei ole välismaised investeeringud vastuvõetavad nendes majandussektorites, kus Venemaa iseseisvuse ja **julgeoleku säilitamine** peab jääma **rahvusliku** või riikliku kapital **kontrolli alla** (President of Russia, 2005). Ettepanekud jõudsid 2008.a seadusesse nr 57 „Välisinvesteeringute tegemise kord majanduskeskkonda, mis omab strateegilist tähtsust riigikaitsele ja julgeolekule“ (Президент России, 2008), kui 2007.a Euroopa Komisjon otsustas EL elektri- ja gaasiturul varustusvõrgu eraldada tootjatest (Euroopa Komisjon, 2007).

OECD (2013) hinnangul ja Liuhto (2008) ja Heath (2009) kinnitusel on enim **reguleeritud piirangutega majandussektorid** Venemaal pangandus, meedia, nafta ja gaasi kaevandamine, investeeringud kinnisvarasse ning transport. Heath (2009) lisab, et seaduses jääb täpselt määramata, mis tegelikult on oht rahvuslikule julgeolekule, aga samas vähendab seadus investorite riske raha valesti paigutada. OECD (2013) andmetel **riigi omanduses** olevate ettevõtete osakaal Venemaa majanduses jääb endiselt u 50% piiridesse ja selle tase näitab jätkuvalt osakaalu kasvu. Paljud suurfirmad, nagu Gazprom, Rosneft ja Sberbank, on riigi omanduses, tulenevalt poliitilisest vajadusest kontrollida strateegilisi sektoreid. Riigi omanduses olevad ettevõtted eksisteerivad erinevates äriühingu vormides, sh otseselt riigi kontrolli all olevad ettevõtted ja ühisfirmad, mis ei ole täiesti läbipaistvad oma juhtimiselt ja tegevuselt. (OECD, 2013)

Cameron (2010) toob välja, et Venemaa turuosa on üle 10% maailma energiaekspordist, mis teeb temast energiamõjuka suurriigi. Teisest küljest aga on suur majanduse sõltuvus energia ekspordist madalate naftahindade tõttu mõjunud laastavalt Venemaa majandusele ja rubla kursile. Riigi SKP tase on eriti peale 2005.a üha rohkem sõltunud nafta ja gaasi hinnast (OECD, 2013). Seega, kui Venemaa majanduses on jätkuvalt tähtsal kohal nafta ja gaasi eksport, siis riigi omanduses olevate ettevõtete osakaal jääb endiselt kõrgeks selles sektoris. Riigi omanduses olevad ettevõtted on tavaliselt suurfirmad, millel on tähtis koht Venemaa majanduses. Selliste ettevõtete majanduslik toimimine on oluline Vene riigile nii siseriiklikult kui rahvusvahelises plaanis.

Venemaa riiklikud naftafirmad, kes omavad kontrolli naftajuhtmete üle, ehitavad uusi terminale nii Vaikse ookeani kui ka Läänemere äärde. Läänemere üheks tähtsamaks sadamaks on planeeritud Ust-Luga, olgugi et Vene ettevõtted on tundnud ka huvi naaberriikide sadamate kontrollimise üle Läänemeres, nagu näiteks Tallinn, Riia, Klaipeda ja Hamina. (Liuhto, 2008) Heath (2009) ja Liuhto (2008) lisavad, et paljud **strateegilise sektori ettevõtted** on kas otseselt riigi või Kremlile ustavate ärimeeste **kontrolli** all. Venemaa peab tähtsaks siseturu kaitset olulistest sektorites ja seetõttu eelistatakse Venemaa ettevõtete tegevust strateegilistes majandussektorites, et tagada täielikult riigi kontroll. Strateegiliste majandussektorite kontroll on vajalik riigi majanduse julgeoleku kindlustamiseks turumajanduse tingimustes. Venemaa huvi on olnud kahjustada Balti riikide majandust. Samas, paljud Venemaa investorid on ühenduses Venemaa valitusega ning neil on olnud huvi investeerida Balti riikide majandusse. Teisest küljest on oht Balti riikidele oligarhide traditsioonilises korrumppeerunud ärietiikas ja varimajanduses. (Panova, 2012)

Mere- ja piiriäärsed piirkonnad on alati kujutanud tähtsat rolli Venemaa majanduse arengus. Tänapäeva majanduses on need piirkonnad rahvusvahelise kaubanduse, naaberriikide, rahvusvahelise taristu ja transpordikoridoride mõjutada. Sankt-Peterburg ja Läänemere äärne

piirkond on alati olnud oluline transpordisõlm Venemaa ja Lääne vahel ning seega ka tähtis tegur maailma majanduses. Venemaa jaoks on Loode-Venemaa föderaalne piirkond suure tähtsusega. Siin asuvad Primorski, Ust-Luga, Vössotski ja Bronka sadamad on olulised taristud Venemaa majanduses. (Kuznetsov & Lachininsky, 2014)

Venemaa Läänemere äärne regioon on Soome lahe ümbruses kõige suurema rahvastikuga piirkond, kus on toimiv suurtööstus, asuvad olulised uurimiskeskused ja märkimisväärne arv kaupade ning teenuste tarbijaid. Sellised tõmbekeskused vajavad oma arenguks sadamaid. Uute suuremate sadamate ehitamine on seotud ka maksude vähendamisega transpordisektoris. Sankt-Peterburgi ümber ehitatud ringtee avab sadamatele paremad väljavaated toimimiseks. Piirkonda läbivad ka neli rahvusvahelist transpordikoridori. Regioon on ühendatud mitmete torujuhtmetega ja on oluliseks raudteesõlmeks. Piirkond on tõmbekeskuseks ka tööjõule muudest regioonidest. Peterburi piirkonna sadamad teenindavad Loode-Venemaa piirkonda. Perspektiivne ja vajalik on Ust-Luga–Kaliningradi vaheline mereühendus. (Kuznetsov & Lachininsky, 2014) Kaliningradi oblastil puudub teatavasti maaiühendus Venemaa teiste regioonidega.

1992. aastal alustatud Ust-Luga sadama projekteerimine ja ehitamine toimus kuni 1999. aastani aeglases tempos. 1999.a vahetati välja kogu juhtkond. Peale 2001. aastat, kui avati esimene terminal, on sadama areng olnud kiire. (Kämärä, 2010) Suured investeeringud, mis on tehtud Ust-Luga sadama arendusse, näitavad Venemaale naftaekspordi tähtsust läbi Läänemere. (Lumiste & Prause, 2011) Venemaa uute sadama arengule ja konkurentsivõimele, eelkõige Balti riikide sadamate ees, aitasid kaasa uued riiklikud raudteevedude tariifid, mis kinnitati 2001. a. Uue hinnakirja alusel muutus eksport ja import läbi maismaa piiripunktide peaaegu kaks korda kallimaks kui läbi kohalike sadamate. (Brodin, 2003, pp. 286-289; Иванов, et al., 2014) Eelnevast järeldeb, et Ust-Luga sadam on oluline transpordisõlm kaupade ekspordiks ja impordiks. Seega toetab Venemaa valitsus Ust-Luga sadama konkureerimist teiste Läänemere sadamatega ning see on ka taganud sadama arengu ja kaubakäibe. Kaupade eksport aitab suurendada ka VF riigieelarvet. Peale selle on sadamal ka geopoliitiline tähtsus, kuna Ust-Luga kaudu toimib praamiühendus Kaliningradi enklaaviga.

Kokkuvõtvalt saab öelda, et alates 2000. aastatest, peale V. Putini võimuletulekut, on Venemaa aktiivsemalt rakendanud teiste riikide mõjutamiseks erinevaid majandushoobasid. Venemaa peamised valikud välisriikide vastu on (i) kas rakendada survemeetmeid ehk erinevad sanktsioone või (ii) pehmemaid meetmeid, nagu välisriigi majanduse stimuleerimine. Venemaa kasutab teistele riikidele surve avaldamiseks ära oma majanduse suurust ja paljude naaberriikide seotust Venemaa majandusega. Tähtsal kohal on Venemaa majanduses energiakandjate eksport, mis annab

märkimisväärse osa tuludest Venemaa riigieelarvesse, aga samas võimaldab mõjutada teiste riikide poliitikat läbi ekspordikoguste piiramise ja energiakandjate hindade tõstmise.

Teisest küljest on Venemaa huvitatud energia transporditaristu kontrollist, mis tagab tõrgeteta ekspordi ja stabiilse sissetuleku riigi eelarvesse. Peale selle võimaldab Venemaal energiakandjate otse eksportimine Euroopa suurriikidele mõjutada naaberriikide majandust ja edastada poliitilist sõnumit. Energiakandjate ekspordiks ehitab Venemaa välja uusi sadamaid ja torujuhtmeid. Üheks perspektiivsemaks sadamaks Soome lahes on Ust-Luga sadam, mis eelkõige on keskendunud naftasaaduste ekspordile. Peale naftasaaduste ekspordi arendatakse pidevalt uusi tegevussuundi. Tõusvas mahus on tööle hakanud konteinerterminal ning oodata on LNG terminali avamist. Ust-Luga sadama arengule on kaasa aidanud ka Venemaa Föderatsiooni seadused, mis soodustavad kaupade liikumist eelkõige läbi kodusadamate. Venemaa on valmis jätkuvalt kaitsma oma majandust, viidates rahvusliku julgeoleku vajadustele. Seoses sellega on mh kehtestatud seadused, mis piiravad välismaiseid investeeringud strateegilistesse sektoritesse.

2. UST-LUGA SADAM VENEMAA FÖDERATSIOONI MAJANDUSPOLIITIKAS

2.1 Uurimistöö metoodika ja valim

Käesoleva magistritöö käigus viidi läbi empiiriline uuring, selgitamaks välja Venemaa Föderatsiooni julgeolekupoliitika realiseerimise majanduslikud meetmed, hinnati nende rakendumise võimalusi Eesti suunal ning tehti ettepanekuid võimalike järelduste maandamiseks. Teise peatüki esimeses alapeatükis kirjeldatakse uurimistöö metoodikat ja valimi moodustamise põhimõtteid. Teises alapeatükis selgitatakse välja Ust-Luga sadama näitel Venemaa Föderatsiooni julgeolekupoliitika majanduslikud meetmed Eesti suunal triangulatsiooni meetodil dokumendi- ja ekspertintervjuude analüüsiga. Kolmandas alapeatükis esitatakse uurimiskokkuvõtte, tehakse järeldused ja ettepanekud.

Empiirilises uurimises kasutati **juhtumiuuringu** strateegiat (*case study*), mis eeldab juhtumi täpset kirjeldust või rekonstrueerimist. Juhtumiuuringu meetodil on võimalik uuringuid läbi viia erinevates valdkondades. (Flick, 2009, p. 134; Yin, 2009, p. 4) Juhtumiuuringu meetodit saab rakendada politoloogias, majanduses ja kõigil nendel juhtumitel, kus on vaja mõista keerukaid sotsiaalseid nähtusi. Juhtumianalüüs võimaldab uurijatel säilitada holistilised ja mõtestatud omadused. (Yin, 2009, p. 4) Juhtumiuuring on rakendatav meetodina, kui uurimise eesmärk vastab uurimisküsimustele „kuidas?“ ja „miks?“, uurijal puudub kontroll sündmuste üle ning fookuses on kaasaegsed sündmused (Yin, 2009, pp. 8-11). Juhtumiuuringut saab kasutada nii ühe kui ka mitmete juhtumite välja selgitamiseks (Yin, 2009, p. 19). Kookõlas eesmärgi ja uurimisülesannetega viidi antud töö läbi ühe juhtumi uuringuna. Holistiliselt oli tegemist ühe üksuse analüüsiga.

Ühe juhtumi valiku kriteeriumid on (Yin, 2003, pp. 39-42):

- 1) kriitiline juhtum;
- 2) äärmuslik või unikaalne juhtum;
- 3) tüüpiline juhtum;
- 4) paljastav juhtum;
- 5) longituuduuring.

Antud töö raames oli tegemist tüüpilise juhtumiga, mis võimaldas vaadelda ja võrrelda VF julgeolekupoliitika majanduslikke aspekte läbi Ust-Luga sadama arendamise. Uuringus rakendati

analüütilist üldistamist, mis eeldab teooria ja empiirilise uuringu tulemuste võrdlust (Yin, 2003, pp. 31-33).

Juhtumiuuring võimaldab kasutada andmeid erinevatest allikatest (Yin, 2003, pp. 85-97). Magistritöös kasutati erinevatest allikatest pärinevaid andmeid, mis tähendab, et rakendati triangulatsiooni. Andmekogumise meetodina kasutati **dokumendianalüüsi** (Flick, 2009, pp. 255-262) ja **poolstruktureeritud ekspertintervjuusid** (Flick, 2009, pp. 156-169). Dokumendianalüüs võimaldab uurida otseseid andmeid, mida on peetud tähtsaks ja võimaldab ligipääsu uuritavate keelkasutusele (Creswell, 2003). Poolstruktureeritud intervjuu võimaldab täiendada ja täpsustada dokumendianalüüsi tulemusi. Peale selle on võimalik intervjuuga välja tuua erinevaid aspekte ning saada põhjalikumat teavet, mis dokumendianalüüsis ei kajastu. Poolstruktureeritud intervjuu võimaldab ühtlasi esitada täpsustavaid küsimusi.

Dokumendianalüüsis olid **eesmärgistatud valimiks** (Teddlie & Yu, 2007, p. 80) Ust-Luga sadamat käsitlevad dokumendid, mis on seotud Venemaa Föderatsiooni juhtkonnaga ja Ust-Luga sadama ehitamise ning arenguga. Andmekaeves kasutati interneti kaudu võimalikke andmebaase, nagu Venemaa Föderatsiooni valitsuse määrused ja korraldused, Venemaa Föderatsiooni presidendi otsused ja koduleheküljelt pärinevad teated ning ministrite käskkirjad, mis on esitatud lisa 4 tabel 6. Dokumendi analüüsimisel selgitati esmalt kogu teksti mõte ja alles seejärel uuriti üksikuid lauseid.

Poolstruktureeritud ekspertintervjuude läbiviimiseks kasutati eelmärgistatud valimit (Teddlie & Yu, 2007, p. 80). Valimi moodustasid erinevad eksperdid (Flick, 2009, p. 165), kes oskasid kaasa rääkida Venemaa Föderatsiooni julgeoleku- ja majanduspoliitika teemal ning oskasid anda oma ekspertteadmiste põhjal hinnanguid Venemaa Föderatsiooni Ust-Luga sadama aspektist lähtuvalt. Kõikidel ekspertidel on kõrgharidus, nendest paljud kas töötavad õppejõuna või on olnud õppejõud rahvusvahelise suhete, energia- või majandusjulgeoleku valdkonnas. Valimis on mõned praktilise kogemusega logistika- ja transiidi taustaga eksperdid ning mõned eksperdid Venemaa Föderatsiooni julgeolekupoliitika alal. Valimis on lisaks Eesti kultuuritaustaga ekspertidele ka mõned Vene kultuuritaustaga eksperdid, kes on ühtlasi Venemaa Föderatsiooni julgeolekupoliitika eksperdid (vt tabel 1).

Enamuse intervjuueeritavatega võeti ühendust e-posti teel. Nendelt, kelle e-posti aadressid polnud avalikult kättesaadavad, saadi nõusolek intervjuuks ja täpsustati intervjuude läbiviimise detaile Facebook'i ja mobiiltelefoni teel. Esimestele intervjuueeritavatele ekspertidele saadeti intervjuu küsimused eelnevalt e-posti teel, et võimaldada intervjuueeritavatel süveneda teemasse ja tagada

detailsem intervjuu. Hiljem saadeti intervjuu küsimused ainult intervjuueeritava nõudmisel, kuna eelnev küsimuste saatmine ei hõlbustanud koostööd. Intervjuu küsimused koostati lähtudes magistritöö uurimisküsimustest ja võttes arvesse teoreetilises osa analüüsitud lähtekohti.

Poolstruktureeritud ekspertintervjuude läbiviimisel kinnitati ekspertidele, et neile tagatakse konfidentsiaalsus. Konfidentsiaalsus on vajalik, et saada uuringuga võimalikult objektiivne tulemus. Hoidmaks uuringute ja järelduste usaldusväärsust ning tagamaks magistritöö selgus ja läbipaistvus (Koch, et al., 2014) on läbiviidud intervjuude ning intervjuueeritavate kohta koostatud tabel 1.

Tabel 1. Ekspertintervjuude kogumine (autori koostatud)

Intervjuueeritava kood	Töötamise valdkond	Intervjuu läbiviimise keel	Intervjuu toimumise aeg	Intervjuu kestvus minutites
IV1	Õppejõud, Merenduse ja energiajulgeoleku ekspert	Eesti keeles	10.02.2017	58:25
IV2	Õppejõud, teadlane, rahvusvaheliste suhete ekspert, politoloog	Eesti keeles	16.02.2017	33:28
IV3	Õppejõud, teadlane, VF poliitika ja rahvusvaheliste suhete ekspert	Vene keeles	17.02.2017	37:58
IV4	Vabakutseline energiajulgeoleku ekspert	Eesti keeles	21.02.2017	38:38
IV5	Õppejõud, teadlane, majandusekspert	Eesti keeles	02.03.2017	53:12
IV6	Ettevõtja, aramusliider, poliitik, logistika- ja transiidiekspert	Eesti keeles	07.03.2017	58:05
IV7	Õppejõud, riigiametnik, rahvusvaheliste suhete ekspert	Eesti keeles	08.03.2017	28:25
IV8	Ettevõtja, logistika- ja transiidiekspert	Eesti keeles	09.03.2017	42:54
IV9	Riigiametnik, aramusliider, sisejulgeolek	Eesti keeles	10.03.2017	25:41
IV10	Aramusliider, VF poliitika ja julgeoleku ekspert	Vene keeles	14.03.2017	29:41
IV11	Riigiametnik, kaitseväelane, Venemaa ja julgeoleku ekspert	Eesti keeles	17.03.2017	15:04

Intervjuud viidi läbi intervjuueeritava poolt valitud kohas ning temale sobival ajal. Intervjuueerimine toimus vastavalt poolstruktureeritud intervjuu küsimustele (lisa 1), kus esitati intervjuueeritavatele ka täpsustavaid lisaküsimusi. Kui intervjuueeritav kaldus teemast kõrvale, siis lasti temal mõte lõpetada ja suunati küsimustega teema juurde tagasi. Kõik intervjuud salvestati digitaalselt vastavalt intervjuu koodile. Samad koodid lisati transkribeeritud intervjuudele, mis salvestati tekstitötluse programmi *Microsoft Word*. Venekeelsed intervjuud tõlgiti eesti keelde. Täpsema

tulemuse saamiseks tõlgiti eesti keelne tõlketekst uuesti vene keelde ning võrreldi transkriptsiooniga ja seeläbi korrigeeriti eesti keelset teksti.

Andmete töötlemisel kasutati **deduktiivset sisuanalüüsi** (Hsieh & Shannon, 2005). Uurimisel moodustati kategooriad, et vastata uurimisküsimustele. Analüüs teostati programmi NVivo10 abil, kus toimus kodeerimine vastavate kategooriate alla. Intervjuude analüüsimine toimus **avatud kodeerimise meetodil** (Flick, 2009, pp. 308-309). Saadud kategooriad ja koodid koos esinemissagedustega on esitatud Lisa 2 Tabel 4 vastavalt uurimisküsimustele.

2.2 Venemaa Föderatsiooni julgeolekupoliitika majanduslikud meetmed Ust-Luga sadama uuringu näitel

Dokumendianalüüs ja tulemused Venemaa Föderatsiooni julgeolekupoliitika majanduslikest meetmetest.

Dokumendianalüüsis lähtuti uurimisküsimustest:

1. Milliseid majandusjulgeoleku meetmeid Venemaa Föderatsioon rakendab Eesti suhtes?
2. Milline roll on Ust-Luga sadamal majandusjulgeoleku meetmete rakendamisel Eesti suhtes?

Uurimuses lähtuti **kvalitatiivsest dokumendianalüüsist** (Flick, 2009, p. 255). Analüüsiti Venemaa Föderatsiooni valitsuse määruseid ja korraldusi, Venemaa Föderatsiooni presidendi otsuseid ja koduleheküljelt pärinevaid teated ning ministrite käskkirju alates 1993.a, mis on esitatud lisa 3 tabelis 5. Otsitavad dokumendid leiti Venemaa Föderatsiooni seaduste andmebaasidest interneti otsingumootoritega Google ja Yandex. Dokumentide otsimisel ja analüüsimisel kasutati Ust-Luga sadamaga seonduvat informatsiooni. Dokumendianalüüs täiendab poolstruktureeritud intervjuude analüüsi.

Tabel 2 Uurimisküsimuste seosed kategooriate ja koodidega (autori koostatud)

Uurimisküsimus 1	Uurimisküsimus 2
VF julgeolekupoliitika Ajaloolise suurjõu taastamine Mõjusfäärid	Ust-Luga sadama mõju Eestile majanduslikust ja poliitilisest aspektist Föderaalne projekt Geograafiline aspekt Majanduslik aspekt Poliitiline aspekt Ust-Luga sadama mõju Eestile energiakandjate aspektist Transiit ei taastu Ust-Luga sadama mõju Eestile keskkonna aspektist Keskkonna reostus naftatankeritest Keskkonna reostus sadamast väike

Dokumendianalüüsi käigus eristus esimese uurimisküsimuse all kategooriana **VF julgeolekupoliitika**, mis on seotud **ajaloolise suurjõu taastamisega** ja **mõjusfääridega**. **Ajaloolise suurjõu taastamise** plaanide kohaselt kujutab Ust-Luga sadam tähtsalt rolli. Ust-Luga sadam planeeriti arendada välja 2020. aastaks laia sortimendiga transpordisõlmeks kabamahuga kuni 180 miljonit tonni aastas. Kavas on jõuda 20 maailma suursadama hulka. VF valitsuse otsused näitavad, et Ust-Luga sadama areng jätkub vähemalt aastani 2020 ja VF soovib arendada Ust-Luga Balti mere suurimaks sadamaks, mis peab pakkuma konkurentsi teistele Läänemere sadamatele. (Правительства РФ, 2011).

Suurjõu taastamises mängib olulist rolli sõjavägi. Venemaa meredoktriini kohaselt pööratakse sadamate ehitamisele ja sealse infrastruktuuri arendamisele suurt tähelepanu ning toonitatakse, et see peab toetama olulise löiguna ka sõjalaevastiku tegevust. Mere kasutamine on doktriini kohaselt seotud Venemaa rahvuslike huvidega ja julgeoleku tagamisega. Märgitakse, et tuleb demonstreerida vene mereväe võimsust ning kohalolekut maailmameredel. Doktriinis märgitakse, et Balti laevastik on üks põhijõude, mis peab olema valmis tegutsema vastavalt rahvuslikule merepoliitikale (Президент РФ, 2015) Seega, teooria toetab VF ambitsioone saada suurjõuks ja laiendada hegemooniat Euroopas (käesolev töö, lk 9-10; 20).

Dokumendianalüüsist selgus samuti, et VF julgeolekupoliitika püüdleb endiste **mõjusfääride** taastamisele. Dokumendiga „Transpordi-tehnoloogiliste sadamakomplekside ehitamine Soome lahes“ võeti vastu otsus 1993.a ehitada Luuga jõe suudmesse sadam metsamaterjali, konteinerite, üld- ja puistkaupade veoks kõigest kuni 35 miljonit tonni aastas (Правительства РФ, 1993). Võib järeldada, et esialgu puudus VF huvi võimsa sadama ehitamiseks, kuna Venemaa pidas 1993. aastal Balti riike enda mõjusfääri kuuluvaks ja ei näinud vajadust täiendavate kiirete investeeringute järele (käesolev töö, lk 14-16). Peale 2000.a ilmusid erinevad dokumendid, mis järjest enam rõhutavad sadama eelisarendamise vajadust (Правительства РФ, 2003; Росжелдор, 2006; Правительства РФ, 2008; Правительства РФ, 2008a). Samuti väljendatakse Venemaa ülimuslikkust Balti mere piirkonnas ning ei soovita, et sellesse piirkonda laiendaks oma tegevust mõni teine suurjõud. Meredoktriinis on välja öeldud, et Venemaale ei ole vastuvõetav, kui NATO sõjalised infrastruktuurid ehitatakse tema piiride lähedusse (Президент РФ, 2015).

Teise uurimisküsimuse all eristusid kategooriana *Ust-Luga sadama mõju Eestile majanduslikust ja poliitilisest aspektis, Ust-Luga sadama mõju Eestile energiakandjate aspektist ja Ust-Luga sadama mõju Eestile keskkonna aspektist.*

Ust-Luga sadama näol on tegemist **föderaalse projektiga**. Sadama hoogne ehitamine peale 2000. aastat (Правительства РФ, 2000) on selgitatav Venemaa poliitika muudatustega Lääne suhtes (käesolev töö, lk. 18-19). 2003.a lisati Ust-Luga VF sadamate nimekirja, kuhu võivad siseneda ning väljuda tuumamaterjali või radioaktiivsete ainetega laevad (Правительства РФ, 2003). See näitab, et Ust-Luga sadama ehituses on tehtud olulisi edusamme ja sadam on muutunud VF oluliseks julgeoleku vaates, kuna seni oli ainult 13 tsiviilsadamal luba vastu võtta sellise kaubaga laevu. Ka VF presidendi 2006.a visiit sadamasse (President of Russia, 2006), sadama ehituse järjest suurenev maksumus, mida toetatakse föderaalset eelarvest (President of Russia, 2006a) ja „VF valituse otsus muudatustest Venemaa transpordisüsteemide moderniseerimiseks 2002-2010“ (Правительства РФ, 2008) näitavad Ust-Luga sadama projekti riiklikku tähtsust.

Lisaks kinnitab „VF transpordistrateegia kuni 2030 aastani“ vajadust BPS ehitamiseks Ust-Luga sadamani ning selles nähakse ette sadama infrastruktuuride edasist arendamist (Правительства РФ, 2008a). „Loode föderaalse ringkonna sotsiaalmajandusliku arengu strateegia kinnitamine perioodiks kuni 2020 aastani“ kohaselt kinnitati, et Ust-Luga sadam ei ole oluline mitte ainult Loode-Venemaale, vaid ka kogu Venemaa Föderatsioonile nafta ekspordiks Euroopa ja Ameerika Ühendriikide turgudele (Правительства РФ, 2011). Loode föderaalse ringkonna prioriteetsete investeerimisprojektide nimekiri kinnitas 45 erineva objekti hulgast prioriteetseks Ust-Luga sadama arengu ja veel kolm sadamaga seotud projekti (Правительства РФ, 2012a). Prioriteetsete investeerimisprojektide nimekirjas olemine tagab Ust-Luga sadamale riigi igakülgse toetuse.

Putini visiit 2012.a sadamasse tõi välja, et VF 2012-2015. a olid Ust-Luga sadama investeeringud planeeritud mahus 249 miljardit rubla, millest 15,2 tuleb föderaalset eelarvest (Партия Единая Россия, 2012). Sadama föderatiivne tähtsus ilmneb ka „VF valitsuse tegevuse põhisuundades kuni 2018.a“, milles tuuakse välja vajadus arendada jätkuvalt komplekselt suuri rahvusvahelisi transpordisõlmi ja sealhulgas suurendada Ust-Luga sadama võimsust (Правительства РФ, 2013). „VF territoriaalse planeerimisskeemi kinnitamine föderaalsete transpordi (raudtee-, õhu-, mere- ja sisevee transport) ja föderaalsete tähtsusega maantee valdkonnas“ kohaselt jätkub Ust-Luga sadama laienemine, sadama süvendamine ja 9 erineva terminali väljaehitamine, sealhulgas nafta, konteinerite ja LNG veoks (Правительства РФ, 2013a).

Föderatiivne aspekt ilmneb ka dokumendis „Venemaa Raudtee toetus Kaliningradi oblasti valitsuse ettepanekule praamide arvu suurendamiseks liinil Baltiisk–Ust-Luga“, VF presidendi nõusolekus suunata liinile kolmas praam, et tagada naabermaadest sõltumatu ühendus Kaliningradiga (Правительство Калининградской области, 2015) ja VF meredoktriinis, kus on välja toodud vajadus praamiühenduse järele Kaliningradi oblasti ja Ust-Luga ning Sankt-

Peterburgi sadamate vahel (Президент РФ, 2015). Muudatuste tegemisel föderaalsetesse üldprogrammi „Venemaa transpordisüsteemide areng (2010 - 2020 a)“ kinnitati vajadust arendada Ust-Luga sadamat föderaalset eelarvest ja plaaniti viie raudteejaama väljaehitamist sadama juurde (Правительства РФ, 2016) ja raudtee läbilaske suurendamist (Правительства РФ, 2016a). Nimetatud sammud on suunatud riigi ühtsuse hoidmisele. Tugev riiklik rahastamine näitab, et tegemist on föderaalsete projektiga. Neorealismlik teooria toob välja, et riigi jaoks on julgeolek oluline ja vaja on kaitsta riigi terviklikkust (käesolev töö, lk. 9). Selline lähenemine läheb kokku ka Venemaa Rahvusliku Julgeoleku kontseptsiooniga (käesolev töö, lk 20).

Dokumendianalüüsist selgus, et Ust-Luga sadam avaldab Eestile mõju seoses oma **geograafilise aspektiga**. VF presidendi visiit 2006.a Ust-Luga sadamasse tõi välja, et sadamat ehitatakse föderaalsete programmi alusel, pidades sealjuures silmas, et Loode-Venemaa saaks ära kasutada oma loomulikke eeliseid, sealhulgas oma geograafilist asukohta (President of Russia, 2006). „Loode föderaalsete ringkonna sotsiaalmajandusliku arengu strateegia kinnitamine perioodiks kuni 2020“ kohaselt planeeriti Ust-Luga sadamat arendada laia sortimendiga transpordisõlmeks ning sadama juurde planeeriti ehitada välja Ust-Luga linn 34,5 tuhandele elanikule (Правительства РФ, 2011). Teede ja raudteede ehitamine näitab ühtlasi, et Ust-Lugast luuakse logistiline sõlmpunkt teiste Venemaa piirkondade vahele. Seega on Ust-Luga sadama ja linna ehitamine oluline projekt VF ja Loode föderaalsete ringkonnale geograafilisest seisukohast. Eesti vaates võivad Ust-Luga jätkuv areng, transpordisõlmade väljaehitamine ja hea ligipääs tekitada Kirde-Eestis tõmbekeskuse Ust-Luga suunas, kui Venemaal elatustase ja palgad peaksid kasvama ning Kirde-Eestis töötus suurenema. Narvast on Ust-Lugani mööda maanteed ainult 60 km.

Dokumendianalüüs näitas, et Eestit mõjutab Ust-Luga **majanduslik aspekt**. Tähtsal kohal plaanides oli tõsta Venemaa **sadamate konkurentsivõimet** ning suurendada Venemaa sadamate osakaalu väliskaubanduses. (Правительства РФ, 2008; President of Russia, 2006a) VF presidendi visiit Ust-Luga sadamasse 2006.a (President of Russia, 2006) tõi välja, et Ust-Luga sadam on üks Venemaa tähtsamaid infrastruktuuri projekte viimaste dekaadide jooksul. Esitatud plaanide kohaselt ehitatakse Ust-Luga sadamasse 9 erinevat terminali ning taristu auto- ja raudteepraami ühenduseks Baltiiski ning Saksamaa sadamate vahel.

„VF transpordistrateegia kuni 2030“ kohaselt kinnitati vajadust BPS ehitamiseks Ust-Luga sadamani ning konteinerterminali ja muude spetsiaalsete kaide väljaehitamist (Правительства РФ, 2008a). Venemaa soov välja ehitada sadamasse erinevaid terminale kinnitab, et **VF jätkab** oma senist **majanduspoliitikat**, mis on tihedalt seotud riigi majandusjulgeolekuga ja samas sobib tema poliitikaga Eesti ning teiste Balti riikide suunal. Peale selle nähti ette Ust-Luga sadamat

ühendavate maanteede väljaehitamine Narva ja Novgorodi suunal (Правительства РФ, 2008a). „Loode föderaalsete ringkonna sotsiaalmajandusliku arengu strateegia kinnitamine perioodiks kuni 2020 a.“ kohaselt kinnitati Ust-Luga sadama piirkonda erimajandustsooni loomine. Samuti planeeriti kaupade paremaks liikumiseks lisaks erinevatele teedele ka Pihkva–Gdov raudtee projekteerimist ja selle väljaehitamist Ust-Luga sadamasse. (Правительства РФ, 2011) Teede ja raudteede ehitamine näitab, et Ust-Lugast luuakse logistiline sõlmpunkt teiste Venemaa piirkondade vahele, mis toob välja, et Ust-Luga sadam on oluline majandusprojekt. Ust-Luga sadama ja Luuga raudteejaama lülitamine meresadamate ja punktide tähestikuliselt nimekirja kohaselt sai sadam ametlikult hakata tööle skeemi järgi raudtee–meri ja vastupidi. See tõstis veelgi sadama logistilist tähtsust majanduslikus aspektis (Рожелдор, 2006). Ust-Luga sadam oli nüüd võimeline **konkureerima** (President of Russia, 2006a) mitte ainult Venemaa loodeosa sadamatega nagu näiteks Peterburi suursadam, Viiburi, vaid ka **Balti riikide sadamatega**.

Peamisteks olulisteks meresadamateks, mille kaudu väliskaubandus ja transiitkaubad peavad liikuma, määrati Murmansk, Sankt-Peterburg, Primorsk, **Ust-Luga**, Novorossiisk, Vostochnyy, ja Vanino. (Правительства РФ, 2008). Kui 1993.a oli plaanitud Ust-Luga sadama võimsuseks 35 miljonit tonni aastas (Правительства РФ, 1993), siis hilisemate majanduslike ja poliitiliste otsustega on planeeritud suurendada sadama võimsust 180 miljoni tonnini kaupa aastas, mis tähendab, et Ust-Luga hakkab mõjutama ka naaberriikide majandusi, mida kinnitab ka teooria (käesolev töö, lk. 23-24, 29).

„VF territoriaalse planeerimisskeemi kinnitamine föderaalsete transpordi (raudtee-, õhu-, mere- ja sisevee transport) ja föderaalsete tähtsusega maantee valdkonnas“ kohaselt jätkub Ust-Luga sadama laienemine, sadama süvendamine ja terminalide ehitus (Правительства РФ, 2013a), mis on planeeritud Ust-Luga sadama majanduslikuks arenguks ja jätkusuutlikkuse tõstmiseks. Paremad teed ja raudtee läbilase tõstab Ust-Luga tähtsust kaupade liikumisel ka Moskva suunas ning avab võimaluse olla transiitsõlmeks kaupade liikumisel Hiina ja EL vahel.

Ust-Luga sadama projektide lisamine Loode föderaalsete ringkonna prioriteetsete investeerimisprojektide nimekirja (Правительства РФ, 2012a) tagab Ust-Luga sadamale riigi majandusliku toetuse (majandusjulgeoleku tähtsusest vt käesolev töö, lk. 22). Asjaolu, et VF peaminister Putin saabus töövisiidile Leningradi oblastisse (Партия Единая Россия, 2012), võttis osa BPS-2 testkäivitusest Ust-Luga sadamas (Правительства РФ, 2012), näitas järjekordselt, et sadam on VF oluline taristu nii majanduslikult kui ka poliitiliselt. Seega, teooria kohaselt võimaldab Ust-Luga sadam suurendada transpordikoridore (käesolev töö, lk. 28-29). Teooria

selgitab samuti, et VF jätkab majandusjulgeoleku suurendamist ning seeläbi ka naaberriikide majanduste mõjutamist (käesolev töö, lk. 23-25).

Dokumendianalüüs näitas samuti, et Ust-Luga sadama mõju toimib läbi **poliitilise aspekti**. VF presidendi 2006.a visiit sadamasse tõi välja Ust-Luga tähtsuse **poliitilises võtmes** (President of Russia, 2006), mis seisnes riiklikus toetuses sadama arengule ning konkurentsivõimele teistele Läänemere sadamatele. **Julgeolekupoliitilisest aspektist** on tänu Ust-Luga sadamale võimalik kiiremini ja paindlikumalt pidada ühendust Kaliningradi oblastiga. Poliitilist aspekti näitab ka VF presidendi otsus tihendada Ust-Luga ja Baltiiski liinil praamiliiklust, et tagada naabermaadest sõltumatu ühendus Kaliningradiga (Правительство Калининградской области, 2015). Seda aspekti toetas ka VF meredoktriin (Президент РФ, 2015). „VF transpordisüsteemide moderniseerimise 2002-2010 2008. a parandustega“ kinnitati Ust-Luga sadama tähtsust ühendusel Baltiiskiga ning ka Saksamaa sadamatega (Правительства РФ, 2008). VF **julgeoleku ja poliitilisest aspektist** lähtuvalt on ühendus Baltiiskiga läbi aegade olnud tähtis.

Muudatuste tegemine VF meresadamate nimekirja, kuhu lubatakse siseneda laevadel ja teistel ujuvvahenditel aatomenergiaga jõumasinatega ja radioaktiivsete allikatega alusel lisati Ust-Luga sadam tsiviilmeresadamate nimekirja, kuhu võivad siseneda tuumaenergial liikuvad laevad. (Правительства РФ, 2011a) Selle korralduse alusel võisid nüüd Ust-Luga sadamasse siseneda aatomjääldhukujad. Külmal ajal, kui Soome laht on kinni külmunud, saavad võimsad jääldhukujad naftatankerite ja ka muud strateegilist kaupa vedavate laevade navigatsioonihooaega pikendada. Seega pidas VF tähtsaks Ust-Luga sadama jätkuvat toimimist isegi raskete loodustingimuste korral, millest saab järeldada, et **poliitiline otsus** on mitte kasutada Balti riikide jäävabu sadamaid.

VF peaministri Putini töövisiit 2012.a Ust-Luga sadamasse (Правительства РФ, 2012) tõi välja, et investeeringute maht sadamasse on oluliselt suurenenud. Seega on tegemist olnud **poliitilise otsusega** ja sadama ehitamist jätkatakse olenemata kasvavatest kulutustest.

Dokumendianalüüs näitas, et transiit läbi Eesti väheneb ja **transiit ei taastu**. Plaanide kohaselt ehitatakse Ust-Luga sadamasse erinevaid terminale ning taristu auto- ja raudteepraami ühenduseks Baltiiski ning Saksamaa sadamate vahel. Lisaks plaaniti ehitada sadamani ka BPS. Sadam peab koos maanteedega moodustama tähtsa transpordisõlme. (President of Russia, 2006a) Ust-Luga sadama areng soodustab Venemaa kaupade liikumist läbi oma sadamate, mis viib transiidi vähenemisele Eestis. Sellist, materiaalist, lähenemist toetab ka neorealismilise julgeolekuteooria (käesolev töö, lk 9-14).

„Muudatustega Venemaa transpordisüsteemide moderniseerimisega 2002-2010“, kohaselt plaaniti tõsta Venemaa **sadamate konkurentsivõimet** ning suurendada Venemaa sadamate osakaalu väliskaubanduses (Правительства РФ, 2008). Määratleti sadamad, mille kaudu pidi hakkama liikuma VF eksport ja import. See tähendas omakorda, et **transiit läbi Eesti hakkas vähenema ja ei taastu**. Ust-Luga sadama kindlustamine jäälohkujatega pikendas navigatsioonihooaega (Минтранса России, 2013). See samm näitab, et transiidi taastumist Eestis pole loota.

Loode föderaalsete ringkonna sotsiaalmajandusliku arengu strateegia kinnitamine perioodiks kuni 2020 a. kohaselt kinnitati strateegiliselt tähtsa BPS-2 projekti ehitamine Unecha–Ust-Luga läbilaskega kuni 50 miljonit tonni aastas, mis ei ole oluline mitte ainult loode Venemaale, vaid ka Venemaa Föderatsioonile nafta ekspordiks Euroopa ja Ameerika Ühendriikide turgudele. (Правительства РФ, 2011) VF peaminister Putin visiit 2012.a Ust-Luga sadamasse, kus ta võttis osa BPS-2 test käivitusest (Партия Единая Россия, 2012) näitas samuti, et VF soovib eksportida rohkem naftat enda sadamatest ja transiit Eestist ei taastu. Lisaks planeeriti BPS-2 projekti teise etapi valmimine 2013.a detsembriks (Правительства РФ, 2012), mis tõstab veelgi sadama võimsust.

Peale selle, „Territoriaalse planeerimisskeemi kinnitamine föderaalsete transpordi (raudtee-, õhu-, mere- ja sisevee transport) ja föderaalsete tähtsusega maantee valdkonnas“ kohaselt jätkub Ust-Luga sadama laienemine ning raudtee läbilaske suurendamine (Правительства РФ, 2013a), mis kinnitab VF eesmärke **vähendada transiiti naaberriikides** ja suurendada enda sadamate võimsust ning konkurentsi. Analüüsi tulemusel võib järeldada, et kaupade eksportimine ilma transiitmaadeta on VF majanduspoliitika (käesolev töö, lk 26). Järeldust kinnitab ka teooria.

Dokumendianalüüs näitas samuti, et transiidi vähenemine Eestis ja Ust-Luga sadama naftaeksporti suurendamine tõstab **keskkonna reostuse riski naftatankeritest**. „VF territoriaalse planeerimisskeemi kinnitamine“ kohaselt jätkub Ust-Luga sadama laienemine, sadama süvendamine ja üheksa erineva terminali väljaehitamine sealhulgas nafta, konteinerite ja LNG veoks. (Правительства РФ, 2013a) Seega, suurem kaupade maht tähendab ka suuremat liiklust Soome lahes, mis Eestile tähendab **keskkonnareostuse riski kasvu** rannikumeres.

Dokumendianalüüs näitas, et **keskkonna reostus Ust-Luga sadamast on väike**. VF president Putin rõhutas 2006.a visiidil Ust-Luga kaubasadamasse vajadust pöörata tähelepanu keskkonnaküsimustele, millele peaks kuluma 8-10% sadama maksumusest (President of Russia, 2006). Samas aga BPS-2 torujuhtme käikuandmisel tekkisid probleemid kaide ehitamisel (Партия Единая Россия, 2012). Kaide ehitamisega kaasnenud probleemid viitavad Ust-Luga sadama

tehniliste lahenduste või geograafilise asukohaga seotud riskidele, millega võib kaasneda **risk keskkonna reostustele sadamas.**

„Ust-Luga meresadama kohustusliku määruse“ 101 punktist on keskkonnaohutusest kirjutatud 5 punktis. Töö raames olulisem on korraldus (68. punkt), et nafta ja naftaproduktide punkerdamisel ning laadimisel ja lossimisel peab olema paigaldatud ujuvpiire, välja arvatud jää korral. (Минтранс России, 2013) Muid meetmeid keskkonna reostuse ärahoidmiseks nafta ja naftaproduktide laadimisel tankeritele pole kirjeldatud. Seega võib öelda, et teoreetiliselt küll püütakse sadamas keskkonna reostamist vältida, kuid tegelikku olukorda ja selle täitmist sadamas on ainult normdokumentide järgi raske hinnata.

Kokkuvõtvalt saab öelda, et Ust-Luga sadama arendamisel ei arvestatud esialgu suurte kaubamahtudega ja plaanis oli kasutada Eesti ning teiste Baltimaade sadamaid. Kuid hiljem, peale VF presidendi külastust ja VF julgeolekupoliitika muutust, sadama tähtsus tõusis nii majanduslikust, poliitilisest kui ka julgeoleku aspektist. Ust-Luga sadam võimaldab nüüd paremini realiseerida VF välispoliitilisi eesmärke ka Eesti suunal ning kindlustada VF majandusjulgeolekut strateegilistes sektorites, nagu naftaeksport. Olulisemateks sadama funktsioonideks said:

- sõltumatu praamiühendus Kaliningradi oblastiga;
- söe- ja naftaekport Euroopasse ja Ameerika Ühendriikidesse;
- LNG-, konteiner- ja teiste terminalide väljaehitamine, et suurendada kaubakäivet, jõuda maailma 20 suurima sadama hulka ja pakkuda teistele Läänemere sadamatele konkurentsi. Sadama tegevuse tulemusena vähenes märgatavalt transiit läbi Eesti ja sellest saadav tulu.

Keskkonna aspekte sadama ehitamisega on käsitletud, kuid ametlikes dokumentides ei ole neile suurt tähelepanu pööratud, võrreldes sadama ja logistiliste lahenduste arendamisega. Sellest tulenevat mõju on keeruline hinnata. Dokumendianalüüsist ei saanud välja lugeda otseselt Eesti vastu suunatud VF julgeolekupoliitika majandusmeetmeid. Samas aga võis välja lugeda VF eesmärke saada juhtivaks suurjõuks Läänemere piirkonnas.

Ekspertintervjuude analüüs ja tulemused Venemaa Föderatsiooni julgeolekupoliitika majanduslikest meetmetest.

Poolstruktureeritud ekspertintervjuusid analüüsiti saamaks vastused järgmistele uurimisküsimustele:

1. Milliseid majandusjulgeoleku meetmeid Venemaa Föderatsioon rakendab Eesti suhtes?

2. Milline roll on Ust-Luga sadamal majandusjulgeoleku meetmete rakendamisel Eesti suhtes?

Intervjuude läbiviimise taotluseks oli koondada eksperthinnangud. Analüüsimisel kõrvutati ekspertide hinnangud töö teoreetiliste seisukohtadega, mille tulemusena tehti järeldused ja ettepanekud.

Ekspertintervjuude analüüsi tulemusena moodustati vastavalt uurimisküsimustele kaks põhikategooriat. **Esimesele uurimisküsimusele vastamiseks** koondati seisukohad kuude kategooriasse. Esimene kategooria kirjeldab VF üldiseid julgeolekupoliitika suundi, mis jaguneb seitsemesse koodi. Teise kategooria moodustab VF majanduslike meetmete kirjeldus, mis koosneb kaheksast koodist. Kolmandas kategoorias käsitletakse VF energiapoliitika meetmeid, mille all on kolm koodi. Järgnevalt neljandas, viiendas ja kuuendas kategoorias kirjeldatakse ohu, mõju ja võimaliku mõju hinnanguid: VF majandusmeetmed, mis on ohustanud Eesti julgeolekut (4 koodi); VF majandusmeetmed, mis on mõjutanud Eesti majandust ja julgeolekut (4 koodi) ning VF meetmed, mis võivad mõjutada Eesti majandust ja julgeolekut (9 koodi).

Teisele uurimisküsimusele vastamiseks saadi kolm kategooriat. Esimene kategooria moodustas Ust-Luga sadama mõju Eestile majanduslikust ja poliitilisest aspektist, mille all on seitse koodi. Teises kategoorias kirjeldatakse Ust-Luga sadama mõju Eestile läbi energiakandjate aspekti, kus on viis koodi. Kolmanda kategooria moodustab Ust-Luga sadama mõju Eestile keskkonna aspektist, mis on välja toodud kuue koodiga. Parema ülevaate saamiseks koostas autor tabeli 3.

Tabel 3. Uurimisküsimuste seosed kategooriate ja koodidega (autori koostatud)

Uurimisküsimus 1	Uurimisküsimus 2
<p>VF julgeolekupoliitika</p> <ul style="list-style-type: none"> Ajaloolise suurjõu taastamine Energiakandjate hind Kultuuriline erinevus Majanduslik sõltuvus Mõjusfäärid Poliitiline survestamine Suhtlemine riikidega otse <p>Majanduslike meetmete kirjeldus</p> <ul style="list-style-type: none"> Administratiivsed meetodid Eesti kaupade boikott Hinnapoliitika Korruptsioon Piiri- ja tollipiirangud Poliitiline süsteem Sanitaarnõuded Sanktsioonid <p>Energiapoliitika</p> <ul style="list-style-type: none"> Gaasi toruühendused, liitlaste mõjutamine Maagaasi, LNG hind ja tarne 	<p>Ust-Luga sadama mõju Eestile majanduslikust ja poliitilisest aspektist</p> <ul style="list-style-type: none"> Föderaalne projekt Geograafiline aspekt Korruptsiooni aspekt Majanduslik aspekt Poliitiline aspekt Sõjaline aspekt Töötuse suurendamine Eestis <p>Ust-Luga sadama mõju Eestile energiakandjate aspektist</p> <ul style="list-style-type: none"> LNG terminal Transiidi vähenemine vähendab Eesti julgeolekut Transiidi vähendamine suurendab Eesti julgeolekut Transiit taastub lühiajaliselt Transiit ei taastu <p>Ust-Luga sadama mõju Eestile keskkonna aspektist</p> <ul style="list-style-type: none"> Eesti sisemiste riskide vähenemine Keskkonna reostus naftatankeritest

<p>Transiidi vähendamine, nafta otsetarne</p> <p>VF majandusmeetmed mis on ohustanud Eesti julgeolekut</p> <p>Eesti riigi vastaste mõjutamine</p> <p>Korruptsioon</p> <p>Majanduse konkurentsi langus</p> <p>Transiidi järsk vähendamine</p> <p>VF majandusmeetmed mis on mõjutanud Eesti majandust ja julgeolekut</p> <p>Eesti kaupade boikott</p> <p>Korruptsioon</p> <p>Poliitiline mõju</p> <p>Sanktsioonid</p> <p>VF meetmed mis võivad mõjutada Eesti majandust ja julgeolekut</p> <p>Digiteenuste piiramine</p> <p>Eesti liitlaste mõjutamine</p> <p>Elektrijaamade töö mõjutamine</p> <p>Energiakandjatega mõjutamine</p> <p>Investeeringud</p> <p>Konkurents Eesti sadamatele</p> <p>Mõjutamine VF sanktsioonide tühistamiseks</p> <p>Panganduse mõjutamine</p> <p>Vaesus, töötus</p>	<p>Keskkonna reostus sadamast väike</p> <p>Keskkonna reostuse oht tankeritest on väike</p> <p>Keskkonna reostus sadamast</p> <p>Muu keskkonnavalne mõju</p>
---	---

Uuringu tulemusena selgus, et peamisena tõid eksperdid välja **kultuuride erinevuse** ja sellest tulenevad arusaamad. Kultuurilise erinevuse all tõid eksperdid välja teistsugust suhtumist küsimustesse, mis on olnud ajalooliselt seotud usundiga. Seoses Venemaa poliitilise suuna muutusega peale 2000 aastat, on suurenenud Vene õigeusu kiriku roll ühiskonnas. (Müllerson, 2016). Õigeusu traditsioon mõjutab ekspertide sõnul ka ärisuhtlust. Ekspertide väitel suhtutakse Venemaal seaduse rikkumisse ja valetamisesse leebemalt, kuna usutakse pattude andeks saamisesse. Samuti toodi välja erinev arusaamine ja teineteisemõistmine läbirääkimistel. Kuid kokkuvõtvalt saab öelda, et enamikel juhtudel taandus kultuuriline erinevus arusaamisele teistsugusest seadusemõistmisest ja vajadusele kontrollida majandustegevuse protsessi kõiki lülisid. Teooria kinnitab samuti, et kultuuri toetus peab igakülgsest tagama riigi arengu ja selle mõju teistele riikidele (käesolev töö, lk. 13).

Teistsugune seadusesse suhtumine on kujunenud kultuuri osaks ning läänemaailma mõistes on tihti tegemist korruptsiooniga. Rahvusvahelise ettevõtluse korral kaasneb sageli nn korruptsiooni elemendi eksport, mis võib ohustada riikide sisejulgeolekut.

„vot selline ühiskondlik teadmine seni ajani on muutumatu, see on, et Venemaal puudub seadusejärgimise kultuur, seda lihtsalt ei ole. Seaduseid kirjutatakse suurepäraselt, aga neid ei täideta, ja läbi korruptsiooni minnakse mööda. Sellepärast rahvas ei kardagi mingeid

„Julmi seaduseid, sellepärast et nad teavad, et võib minna tuttava juurde, võib anda altkäemaksu, võib mööda minna igast seadusest.“ (IV10, 2017)

„See kontsern ütles, et niivõrd-kuivõrd saab ausalt teha, me teeme, kui ausalt teha ei saa, ei tee. Ja kõik ei tee. Nead altkäemaksu maksma ei kavatse kunagi hakata. Kui ausalt teha ei saa, ei tee.“ (IV5, 2017)

Energia valdkonna ekspert selgitas ka, et kultuuriliselt on kujunenud välja vajadus kontrollida kogu äri ulatust. See omakorda viitab tihti survele, kus püütakse osta või saada mõnel muul viisil kontroll ettevõtte enamusosale. Kontroll ettevõtte üle annab võimaluse teha tehinguid, mis tihti ei ole aktsepteeritavad lääne kultuuris.

„See, see erineb täiesti euroopalikust lähenemisest, kus õigusruum, kus on lepingud. Ja kui on sõlmitud, nii ütleme, et mingit transiidi- või tarnelepped, siis keegi ei muretse enam selle pärast, et kas ta peab seda sadamat kontrollima või mitte.“ (IV4, 2017)

Kultuurilist erinevust, mis on tihti seotud korrupsiooniga, käsitlesid ligi pooled eksperdid nii akadeemilise taustaga kui ka arvamusiidrist ja vabakutseline ekspert. Samuti leidsid nii eesti kui ka vene kultuuritaustaga eksperdid, et kultuurilise erinevuse kõige ohtlikum element on korrupsioon, mida riiklikul tasemel teoreetiliselt saab siduda kui mõjutusena (käesolev töö, lk 24, 28-29).

Venemaa Föderatsiooni julgeolekupoliitika üks tähtsamaid komponente on riikide **poliitiline surve**stamine. Selle meetme pakett on väga laialdane, mida toovad välja ka paljud eksperdid. Poliitiliseks survestamiseks kasutatakse peale majandusmeetmete ka näiteks meediat infosõja pidamiseks (käesolev töö, lk 15), kaaskodanike hoidmist oma meediaväljas ja ka varjatuid sõjalisi tegevusi.

„Noh siin on vaja rääkida hübriidsõjast, sellepärast et hübriidsõda teostatakse kõikide endiste nõukogude riikide vastu, kus on suur grupp inimesi, kes identifitseerib ennast Venemaaga. /.../ Need on täpselt see jõud kes mingil kindlal asjaoludel võivad olla põhiline määrav jõud vot selle ütleme nii hübriid operatsioonis Eesti territooriumil.“ (IV10, 2017)

„Meie silmis majanduslik nii-öelda liin ikkagi on osa kogu sellest hübriidsõja meetmetest tegelikult. Seal on veel teisi liine, on poliitika, infoliinid, on diplomaatiline, sõjanduslikud meetmed, majanduslikud meetmed, meie hinnangul, millega saad nende riike siis, kas sa saad nende riikide mingeid asju ära võtta, sulgeda oma turud ja mis iganes.“ (IV11, 2017)

Poliitilise survestatamise meede on ekspertide arvamusel tihedalt seotud ka teiste VF julgeolekupoliitika meetmetega ning tihti raskesti eristatav. Peale selle on see läbipõimunud veel mitmete eesmärkidega. Kui võrrelda ekspertide arvamusi erialaste teadmiste lõikes, siis siinkohal suuri erisusi välja ei saa tuua. Märkida saab ainult, et vene kultuuritaustaga eksperdid on poliitilise survestatamise mõtet rõhutanud poole rohkem kui eesti kultuuritaustaga eksperdid ning praktilise kogemusega eksperdid on samuti kinnitanud seda tunduvalt rohkem kui teoreetilise taustaga eksperdid. Teooria selgitab seda ilmingut kui soovi mõjutada naaberriike (käesolev töö, lk. 16-17).

Poliitilise survestatamise tegevusega on seotud **arusaam mõjusfääridest**. VF loeb endiselt Balti riike enda mõjusfääri kuuluvateks, olenemata sellest kui sõbralikud valitsused on riikides võimul. Mõjusfäär ja püüd kontrollida olukorda piiriäärsetes riikides loob vajaduse poliitiliseks survestatamiseks, et mõjusfääris asuvad riigid jälgiks Venemaa Föderatsiooni poliitikat. Seda aspekti toetab ka teoreetiline käsitlus (käesolev töö, lk 15-17).

„Tähendab, et ta arvestab kogu postnõukogude ruumiga, kaasa arvatud Baltimaadega. Baltimaad loetakse Moskva mõjusfääri ja ta sellelt positsioonilt ei tagane ja ka kogu tema kaaskond jääb selle arvamuse juurde. Nii et mingisugust lõdvenemist, mingisugust lõdvendamist Eesti poliitikutele, sõjaväelastele ei ole, ei tule.“ (IV10, 2017)

Samas, kui lähtuda majanduslikest ja logistilisest teguritest, siis Eesti ja Soome asuvad Venemaa lõikes pigem Sankt-Peterburgi mõjusfääris ning Läti ja Leedu asuvad Moskva mõjusfääris.

„See on juba tsaariajast, et Riia on keskus, kubermang ja. Teiseks ta on ka Moskva tee peal, see Riia keskus on Moskva mõjusfäär. Meie oleme Peterburgi mõjusfääris.“ (IV1, 2017)

Mõjusfääride selgituse tõid oma arvamustest kõige rohkem välja need eksperdid, kelle töövaldkonda otseselt ei kuulu õpetamine ülikoolides. Seda võib selgitada sellega, et õppejõud olid oma arvamustes detailsemad ja ei käsitlenud julgeolekupoliitika teemat laiemalt.

Peale mõjusfääride toodi välja, et VF julgeolekupoliitikas määraval kohal on ka **majandusliku sõltuvuse** tekitamine. Seda aspekti toetab ka teoreetiline lähenemine (käesolev töö, lk 23-24), kus selgitatakse, et Venemaa julgeolekupoliitika eesmärkide saavutamiseks kasutatakse majandusliku sõltuvuse tekitamist, mida võidakse hiljem kasutada survestatamiseks, läbi mitmesuguste majanduspiirangute mõjutamiseks ja tihti ka poliitilisteks avaldusteks teiste riikide suunas. Sellist arvamust kirjeldasid peamiselt eksperdid, kes olid tugevad eelkõige oma teoreetilistes teadmistes energia- ja majandusjulgeoleku valdkonnas.

„Et see majanduslik mõju, Venemaa majanduslik mõju Eestile on praegu ikkagi vägagi väike. Sellepärast et, et noh, meie, ütleme, oleme oma kaubanduse ümber sättinud, et me Vene sisendi oleme ka veel vahetanud paljudel juhtudel teiste riikide sisendiga.“ (IV5, 2017)

Mitmed eksperdid tõid esile VF julgeolekupoliitika juures hinnanguid, et seda teostatakse ka läbi tahte **taastada ajaloolist suurjõudu**, mis on selgitatud ka teoorias (käesolev töö, lk 9, 20). Lisaks majanduse sõltuvusele rakendatakse tihti energiakandjate hinnapoliitikat (käesolev töö, lk 25), mis on efektiivne suurte mahtude korral ning riikidega otse suhtlemisel (käesolev töö, lk 25-26).

„Euroopa Liidu kõrval Venemaa on, eks, on kääbus, sellepärast on tal kasulik suhelda üksikute riikidega ja juhul, kui ta peaks tegelema Euroopa Liiduga, siis sel juhul on tal üsna raske midagi vastu panna, sest Venemaal ei ole tegelikult mitte midagi muud peale nafta ja gaasi müüa.“ (IV4, 2017)

Empiiriline uuring tõi välja, et Venemaa julgeolekupoliitikas on rakendatud erinevaid meetmete aspekte Eesti suunal. Neid meetmeid on rakendatud erineva intensiivsusega erinevatel aegadel, vastavalt VF poliitilistele eesmärkidele.

Uuringu tulemusena selgus, et VF **majanduslike meetmete** kirjelduse spekter on lai, mida on rakendatud Eesti suunal. Paljud eksperdid tõid välja **korruptsiooni** teguri olulisuse. Korruptsiooni nähti koostöös suurte Venemaa riiklike ettevõtetega, kus sageli ärieesmärgid on jäänud tahaplaanile ja järgitakse riiklike huve. See on seotud ka sellega, et Euroopa ja Venemaa õigusruum on erinev ja toimib teisiti. Vene majanduse eripära on, et teatud valdkondades on suur riigipoolne sekkumine ja kontrollitakse ettevõtteid ning raha liikumist (käesolev töö, lk 28-29). See tekitab korruptsiooni ning riigi vajadust kontrollida kogu korruptiivset ahelat. Ekspertide sõnul on Venemaal tähtsal kohal veel isiklikud tutvused ja tihti suurettvõtted ostavad üle poliitikuid ja endisi lääne riigijuhte nagu näiteks Saksa ja Soome poliitikud ning ka endisi NATO ametnikke. Õigusruumi erineva toimimise tõttu kaasneb Venemaa suurfirmade tegevusega tihti kuritegelik ärikultuur.

Vene kultuuritaustaga ekspert tõi välja, et Eesti on teinud õigeid otsuseid, et siin ei ole lastud laialt tegutseda VF suurtel energiaettevõtetel, ega ei ole sõlmitud pikaajalisi tehinguid. Teisest küljest oli ta aga veendunud, et Eestit läbinud transiit, naftavagunid, kandsid endaga kaasas korruptsiooni, kuna tegemist oli suurte rahadega, mis liikusid piiriüleselt kogu transiidi liikumise ulatuses.

„Siis muidugi korruptsiooni eksport, millest tulenevalt Eestil on ohtlik ajada asju suurte riiklike ettevõtetega. Nad on poolriiklikud esiteks, teiseks esmajärjekorras nad ei lahenda

majanduslikke ülesandeid, vaid täidavad geopoliitilisi, poliitilisi ülesandeid riikides, kuhu nad soovivad siseneda, ostes seal ettevõtete aktsiate kontrollpakette, /.../“ (IV10, 2017)

Peale selle on poliitikute mõjutamine, nende tunnetel mängimine ja eeliste andmine samuti korrupsioon, mida vajadusel on kasutatud hilisemalt mõjutamiseks. Venemaa ärimeeste ja ametnike koostöö Eestis korruptiivsete inimestega on tõstnud ka Eesti korruptiivsuse taset ja seega tekitab usaldamatust nii siseriiklikult kui ka liitlaste seas.

Mitmed eksperdid leidsid, et läbi Eesti pankade on liikunud Venemaa kuritegelik raha. Oldi arvamusel, et juba Eesti Vabariigi taasiseseisvumise algusaegadel võisid osaleda tehingutes ka Eesti poliitikud. Selline kompromiteerimine andis võimaluse teatud Venemaa isikutel mõjutada Eesti poliitikuid. Selline skeem toimib ka tänapäeval.

„Mulle tundub et on vaja ära hoida sisenemine, Eestisse praegu ja Euroopasse praegu arutatakse seal, sisenemine Euroopa turule ütleme sellist halli või musta raha, või raha kapitali, mida otseselt kontrollitakse Kremlist, või mille tagajärgedel kasutatakse poliitilisteks projektideks siin Eestis. Sellepärast et Venemaa väga aktiivselt arendab oma võrgustikku, justkui mõjuagentide struktuuri, /.../“ (IV3, 2017)

Samuti toodi välja, et **Eesti ja Euroopa turul on arvestavas koguses kuritegelikku raha, mida kontrollitakse Kremlist.** Selle üks eesmärk on tavaliselt finantseerida poliitilisi projekte Euroopa Liidu riikides. Selgitati, et Venemaa korrupsioonil on mitu kihti. Üks kihtidest on erinevate tasemetega riigiametnikud, alates kohalikust omavalitsusest, ja teine tase on äriettevõtete juhid.

Ekspertidest, kes uuringu käigus korrupsiooni käsitlesid olid enamuses energia- ja majandusekspertid ning vähesel määral riigiametnikud, kellel tõenäoliselt puudus põhjalikum kogemus ning täpsem ülevaade, kuidas on toimunud VF energia- ja majanduspoliitika Eesti suunal. Töö teoreetilises raamistikus pole korrupsiooni otseselt vaadeldud VF julgeolekupoliitika majandusmeetmena, kuna seda on selliselt teoreetiliselt kujul raske määratleda, kuid kaudselt saab selle taga näha Venemaa riiklikku huvi (käesolev töö, lk 27-28), mille läbi saab samuti teiste riikide toimimist mõjutada (käesolev töö, lk 23-24).

Venemaa majandusmeetmetest olid olulisel kohal ekspertide arvates ka nn **administratiivsed meetmed**. Administratiivseid meetmeid iseloomustab, et need on piirangud või tegevus, mida rakendatakse riikliku ehk võimu käsuaheelat järgides, et teostada riigile vajalikku poliitikat. Meetmete toimimist on raske kinnitada, kuna tihti puudub vajalik tõestus ning administratiivset protseduuri rakendatakse siseriiklikult. Samas on sellel väline mõju.

„ /.../ meetmete, miks olnud läbi aegade kasutuses ja eelkõige on nad kõik administratiivset laadi. Ehk ei ole ühtegi konkreetset sellist nagu noh, nii-öelda nagu rahvusvahelist probleemi. Ehk nad, see on kõiksuguste nagu see, kõik on nagu sellise nagu klassikalise hübriidsõja alatooniga kõik need meetmed, mis kasutavad. Ja mida ma pean silmas nagu administratiivsuse all on see, et erinevad ametkonnad on saanud kusagil keskorganitelt siis erinevatel etappidel mingid korraldused, mingid käitumismustreid viljeleda.“ (IV8, 2017)

„Raudteel rakendatud piirangud ei ole kusagil dokumentaalselt fikseeritud, mitte kusagil. Ükskord nad tegid vea. Nad saatsid Kasahhi raudteele, saatsid telegrammi, milles väitsid, et nad ei saa kinnitada, Kasahhist Eestisse tulevate raske naftatoote vagunite jaoks plaani, sellepärast, et Eesti piiril lõunasuunalise, Koidula suunal, kusjuures veel ei ole võimekust vastu neid võtta. Kapatsiteet on ammendatud.“ (IV6, 2017)

Energia- ja majanduseksperdid ning transiidi- ja logistikaeksperdid tõid välja, et administratiivsed meetodid on tihedalt seotud muude Venemaa majanduslike meetoditega, kuna näiteks sanktsioonid kui ka piiri- ja tollipiirangud võivad olla rakendatud ametlikult oma tegelikke eesmärke varjates. Teooria toetab nii administratiivsete kui ka majanduslike meetmete rakendamist (käesolev töö, lk 23-24), mida võib käsitleda varjatud *kõva* mõjuna (vt käesolev töö, lk. 22-23).

Sanktsioonid, mida VF on rakendanud ligi poolte ekspertide arvates Eesti vastu, on peamiselt olnud mitmesugused piirangud Eesti toiduainetetööstusele, et takistada importi Vene turule. Peamiselt käib jutt vastu-sanktsioonidest, mida Venemaa on rakendanud peale 2014.a., kuid tegelikult on Venemaa kasutanud poliitilistel eesmärkidel erinevaid sanktsioone ka varasemalt (käesolev töö, lk 23-25).

„Aga, minu jaoks majandustegevused liigenduvad erinevatest komponentidest. Esimeseks tähendab on need erinevad sanktsioonid. Näiteks toiduainetetööstuse sanktsioonid, mis võeti kasutusele kindlate maade jaoks, et osta ainult kindlaid toiduainete tüüpe, see on üks poliitikute surve.“ (IV10, 2017)

Sanktsioonide mõiste on lai ning sellega seoses saame sageli välja tuua konkreetsema tegevuse, milleks võivad olla **piiri- ja tollipiiranguid, sanitaarnõuete järgimine, hinnapoliitika ning Eesti kaupade boikott**. Kuid nagu eelnevalt sai täpsustatud, siis samad tegevused võivad olla seotud ka administratiivse meetmena.

Piiri- ja tollipiirangute hulgas märgiti ära, et Eesti ja Venemaa piir ei ole mitte ainult kahe erineva riigi piir vaid ka kahe majandusorganisatsiooni – Euroopa Liidu ja Sõltumatute Riikide Ühenduse – piir ning samuti kahe vastanduva sõjalise bloki piir – NATO ja KLJO piir (käesolev töö, lk 17-19), mis omakorda mõjutavad riikide otsuseid piirangute osas. Administratiivsete meetmete hulka kuulusid sellised Venemaa tegevused, nagu kunstlikult piirijärjekordade tekitamine, mis vähendas Eesti kaupade ja logistikasektori konkurentsivõimet, kuna kaupade liikumine hakkas toimuma siis kas läbi Soome või Läti piiripunktide. Samas, ametlikke piiranguid on Venemaa varemgi teinud, nagu näiteks üldine ümarpalgi ekspordimaks ja konkreetset Eesti suunal nn topeltollid, mis sisuliselt tähendas, et Eestile ei laiendatud kauplemisel enamsoodustuse põhimõtet.

Peale piiri- ja tollipiirangute on tugevaks instrumendiks Venemaa poliitikas **sanitaar- ja fütosanitaarnõuded**. Selles osas lubavad WTO reeglid kehtestada rangemaid nõudeid, kuna see on seotud inimeste tervisega. Rangemad nõuded annavad võimaluse poliitiliselt seada piiranguid näiteks Eesti toiduainetetööstusele, mis ajalooliselt on olnud orienteeritud Venemaa turule.

„Aga noh, nüüd instrumentide mõttes see on nüüd üks kõva instrument. Kogu see fütosanitaarnõuete järgimine on eriti tõhus meetod toidukaupade, ütleme, et kaubavahetuse blokeerimisel.“ (IV5, 2017)

Piirangud toiduainetetööstusele tekitavad raskusi Eesti põllumajandusele, millega siseriiklikult võivad kaasneda rahulolematused ja negatiivne hoiak riigi ning poliitikute vastu.

Venemaa on sageli kasutanud oma poliitiliste eesmärkide saavutamiseks **hinnapoliitikat**. Peamiselt saab siin rääkida nafta ja gaasi hindadest (käesolev töö, lk 24-27), mis on Venemaa põhilised ekspordiar artiklid. Samas, Eestit on mõjutanud transiidi ümbersuunamisel Venemaa sadamatesse ka raudteetariifid (käesolev töö, lk 29) , mis tegi eksportijatele naftatoodete hinna kallimaks kui kodumaa sadamates.

Eesti kaupade boikotti on rakendatud vähemalt üks kord peale 2007.a aprillirahutusi (nn pronkssõduri kriisi). Meede toimus mitteametlikult ning sellega kaasnes meediapropaganda ja surve venemaalastele mitte osta poodidest Eesti kaupa. Jõulisemat võtet kasutati Baltmani vastu, kus füüsiliselt takistati Venemaal inimestel poodi siseneda. Meetmelt on see *pehme* jõud, kuna sunnib tootjaid ümber orienteeruma mingiks ajaks teistele turgudele.

Piiri- ja tollipiiranguid, sanitaarnõuete järgimist, hinnapoliitikat ning Eesti kaupade boikoti meetmeid selgitasid kõige rohkem energia- ja majandusjulgeoleku eksperdid.

Venemaa **poliitiline süsteem** on samuti tihedalt seotud majandusega või kui teisiti vaadata, siis majandus on ka osa poliitikast. Riigi administratiivses süsteemis on viimasel kümnel aastal viidud läbi selliseid muudatusi, mis võimaldab Venemaa juhtkonnal efektiivsemalt ja kiiremal moel viia ellu poliitikat majandushoobasid kasutades, ehk vajadusel survestada või kinni panna projekte, mis venelaste seisukohast ei ole sobilikud. Neorealitlik teooria otseselt ei täpsusta riigi poliitilise võimu toimimist, kuid toob välja, et poliitiline süsteem peab tagama riigi tugevuse ja soovi valitseda rahvusvahelisel tasandil (vt käesolev töö, lk 9).

„See on fundamentaalne vahe. Seda ei ole täna Eestis keegi rääkinud sellest. Ma ei saa aru, miks, ja miks Eestis. See käib kõigi kohta nii moodi. Venemaal on valitsemissüsteem oluliselt muutunud. Kõik kokku nii-öelda, eksporditööstus on totaalselt täna julgeolekukontrolli all, nii tehnilises, personaalses kui ka poliitilises ja regulatiivses mõttes. Ja iga hetk võidakse teha liigutusi, mis, mis, mis lihtsalt toimivad.“ (IV6, 2017)

„Hiljem jälle tuleb sellele vaadata, seda kui Putini kaadripoliitikat. Praktiliselt kõikides regioonides kubernerideks on, ma ei tea kuidas linnapeadega on, aga kubernerideks on inimesed julgeoleku struktuuridest. Ma pole kindel, et neil oleks mingi seadus, situatsioon, majanduslikust nägemusest.“ (IV3, 2017)

Poliitilise süsteemi mõjust majandusele kirjeldasid eelkõige transiidi- ja logistika eksperdid, kellel olid praktilised kogemused oma valdkonnast.

Kokkuvõtvalt saab öelda, et VF majanduslike meetmete valik on olnud küllaldaselt lai, millega on tegutsenud Eesti suunal. Samas, üldiselt on rakendatud endiselt traditsioonilisi meetmeid, nagu näiteks piirangud, keelud, maksud jms, mida kombineeritakse teiste poliitiliste sammudega, nagu infosõda ja sõjalise võimekuse demonstreerimine piiri ääres.

Uuring selgitas, et VF kasutab julgeolekupoliitikas aktiivselt **energiapoliitika** elemente. Peamiseks hoovaks on siin **maagaasi** ja tõusavalt ka **LNG tarne** kindlus ning **hind** (käesolev töö, lk 25-27). Erinevad Eesti kultuuritaustaga eksperdid leidsid, et VF on rakendanud Eesti vastu juba taasiseseisvuse algusaastatest erinevat poliitikat. Kui algselt oli mõjutushoovaks ka gaasi tarnete ebaregulaarsus, siis hilisemalt on mänginud rolli gaasi hind. Põhjendatud on seda turu väiksusega. Gaasi hind Eestis oli tunduvalt kõrgem kui Kesk-Euroopas, samas aga asus Eesti transpordi mõttes tunduvalt lähemal.

„Et ühesõnaga, see gaas on üks strateegiline instrument, mida nad on igas riigis on kasutanud, kaasa arvatud ka Eestis. Tulemus oli see, et nad küsisid meie käest sellist gaasi

hinda, mida Euroopas, Lääne-Euroopas ei saa uneski küsida, keegi ei maksa neile, see hinda seal. Nad kasutasid seda, selle tulemus oli monopoolsed kõrge gaasi hind, mida meie maksame neile, tuima näoga, sest meil polnud muud valikut. Nii et see on väga oluline meile.“ (IV5, 2017)

„Vaadates kaks tuhat seitse kuni kaks tuhat seitseteist, meil on maagaasi tarbimine vähemalt peaaegu kaks korda. /.../ Aga nii-öelda energia seisukohalt me oleme alternatiivid juba leidnud.“ (IV4, 2017)

Ekspertidid tõid ka välja, et aastate lõikes on Eesti sõltuvus Venemaa gaasist oluliselt vähenenud tänu alternatiivkütuste kasutusele ja uute gaasiterminalide lisandumisele regiooni. Saab väita, et julgeoleku mõttes ei sõltu Eesti enam Venemaa gaasist

Erinevad eksperdid leidsid samuti, et VF poliitika lähtub oma julgeolekuhuvidest ning **gaasi toruühendused** ehitatakse suuremate Euroopa tarbijate jaoks võimalikult ilma transiitmaadeta, mida on selgitatud ka töö teoreetilises osas (käesolev töö, lk 25). Samas tõi osa eksperte välja, et selline VF tegevus suurendab meie partnerite ja **liitlaste energiasõltuvust** VF, mis võib teatud poliitilises olukorras viia meid kahjustavate kokkulepeteni (käesolev töö, lk 25-27).

„Nord Streami mõte oli algselt ju sellest, et läbi Soome üle Ahvenamaa tuleb siin toru Taani, maa pealt. Selline mõte olid, kõik riigid tahtsid istuda toru otsas, ostavad Vene gaasi. Aga siis läks asi natuke keeruliseks üks ja venelastel tekkis tunne, et see asi läheb käest. Mõte, et mere alt võib ka ju otsa panna. Aga siis me ei sõltu ju ühestki riigist. /.../ täna poliitiliselt /.../ on nad täna paremas positsioonis, nad ei sõltu kellegist.“ (IV1, 2017)

Üldsusele kuvatakse *Nord Stream*'i gaasijuhtmeid kui majanduslikke projekte, mis võiks ka nii olla, kui Venemaa ei kasutaks seda ka poliitilistel eesmärkidel.

Mõned eksperdid tõid välja, et **transiidi vähendamine** suurendab Venemaa võimalust kontrollida kogu strateegiliste kaupade eksportahelat, mis on samuti välja toodud töö teoreetilises osas (käesolev töö, lk 25-26). Teisest küljest mõjutab see transiitmaade majandust ning annab neile poliitiliselt ebasõbraliku sõnumi. Majanduse langusega kaasneb riigieelarve vähenemine ja seega ka kulude vähenemine riigikaitsele ja sisejulgeolekule.

„Ja nii palju, kui mina olen kuulnud, siis näiteks transiidivoogude vähendamine on näiteks üks majanduslik meede.“ (IV11, 2017)

Transiidi vähendamine tähendas Eestile eelkõige **nafta** kui transiitkauba vähenemist ja Venemaale **otsetarnimist**. Seega saab kokkuvõtvalt öelda, et energiakandjate hind ja tarnekindlus on ka üks VF julgeoleku ning poliitika osa.

Ust-Luga sadama mõju Eestile läbi **majandusliku ja poliitilise aspekti** kirjeldati ekspertide poolt kui **poliitilist aspekti**. Poliitilise aspekti peamine selgitus oli selles, et Venemaa soovis julgeoleku kaalutlustel kontrollida ekspordi ning ka impordi liikumise kanaleid. Seda toetab ka neorealitlik julgeolekuteooria, kuna jõudude tasakaalu saavutamisel soovivad riigid majanduslikku sõltumatust (käesolev töö, lk 9-14).

„See projekt on rohkem poliitiline kui majanduslik. Rohkem poliitiline selle jaoks, et ära kaotada Baltimaade jaoks Vene kaupade transiit. See on selle projekti peamine eesmärk. Ma võin viidata Venemaa ökonomistidele, kes rääkisid et kulud ja ekspluatatsioon hoidmine tähendab, nad on suuremad kui need kaubad oleks liikunud läbi Baltimaade sadamate, kus ei ole korrupsiooni.“ (IV10. 2017)

Ust-Luga sadama projekti poliitiline tähendus seisneb selles, et Eestis transiitkaupade pealt teenitav tulu vähenes märgatavalt. Pöördeliseks tähiseks oli 2007.a aprillisündmused, mida kasutati ära, et poliitiliselt õigustada kaupade liikumist Ust-Lugasse. Seda, et Ust-Luga sadama ehitus oli poliitiline projekt, kinnitasid kõik eksperdid.

Peale poliitilise tähenduse leidis enamus eksperte, et Ust-Luga on ka riiklik projekt, mida on finantseeritud **föderaalsest eelarvest**. Neorealitliku julgeolekuteooria kohaselt tahavad riigid oma mõju suurendada, mis eeldab ka tugevat majandust (käesolev töö, lk 9-10). Seega, sadama ehitus föderaalse eelarvest on riiklik huvi.

„Nüüd Ust-Luga ise käivitati siis nii-öelda riikliku projektina, prioriteetse projektina ja siin hakati surveutama, suurl kliente hakatiseid surveutama, et nad sinna lähöksid.“ (IV6, 2017)

Seega, Venemaa mõistes oli Ust-Luga sadam mõeldud teenindama Venemaa Euroopa osa loode piirkonda ning keskosa ehk Sankt-Peterburgi ja Moskva piirkondi (käesolev töö, lk 28-29). Sedavõrd suure ja mahuka projekti ehitamine eeldab, et VF oli kaotanud esialgu huvi Eesti jäävabade ja väljaehitatud sadamate vastu ning surve nende omamiseks jõu või pehmete meetoditega on vähenenud.

Paljud eksperdid olid veendunud, et Ust-Luga sadama ehitus on osaliselt seotud ka **majandusliku aspektiga**, kus Venemaa soovib saada pikemas perspektiivis tulu, mida kulutas transiidile, mida toetab neorealismi materiaalne maailmavaade (käesolev töö, lk 9-10).

„Kindlasti mõjutanud selles suhtes, et, et noh, mis seal salata, eks et Eesti sai tänu Venemaa sadamate puudumisele väga suure osa transiiditurust piirkonnas /.../ Venemaa, mulle tundub vähemalt, et tekkis, tekkis natuke olukorda, et miks ma peaksin selle viima teise riiki, teise sadamasse ja seal laeva peale panema, kui ma saan viia ta oma riigis, oma sadamasse, oma töökohti luua sellega ja oma riigis laevale panna. /.../ üks asi on see, et proteksionism, et ma kaitsen oma riigi majandust, mida Venemaa teeb väga palju.“ (IV9, 2017)

Ust-Luga sadamat tuleb vaadelda kui osa kogu VF transpordisüsteemist (käesolev töö, lk 28-29). Venemaa on suunanud väga palju ressursse piirkonda, et kaasajastada transpordikoridore. Piirkonda on välja ehitatud otsamad ja laiemad maanteed autotranspordi jaoks ning mitmeid raudteid koos sõlmjaamadega. Need võimaldavad liigutada suuremas mahus kaupu, lisaks naftale ja gaasile. Selle tulemusena arvatavasti väheneb veelgi transiit läbi Eesti ning sellest saadav tulu. Transiidist saadava tulu drastiline vähenemine on kahandanud Eesti riigi eelarvet ning viinud kahjumisse Eesti Raudtee.

Ust-Luga sadama arendamisega on kaasnenud **korruptiivne aspekt**, millesse on segatud riigi kõrged ametnikud ja eliit. Korrupsiooni, mida Venemaal riiklikul tasemel on justkui aktsepteeritud ning mis mõjub riigi üleselt, saab kaudselt teoreetiliselt käsitleda kui Venemaa mõju naaberriikidele (käesolev töö, lk 22-24, 27-28).

„Riigieelarvest maksti kogu aeg sisse. /.../ Ust-Lugas oli see häda, et riigi raha pandi hakkama. See oli enne ka seal olemas, aga seda oli vähe, aga see pandi hakkama. Nüüd mingil hetkel enam ei saanud hakkama panna ja nüüd hakati uuesti panema, siis pandi ju pealik raudu äsja, Izrailit. See oli seda projekti Putini kamba jaoks vedanud. Nii et noh, /.../ valmisolek, mida iganes teha, et asjad liiguksid, pluss isiklik materiaalne täiendav huvi sinna juurde, varjatud kujul ja kõik see poliitilise ilusa nii-öelda kattevarju all.“ (IV6, 2017)

Viimane näitab, et tulevikus toimub veelgi transiidi vähenemine Eestis ja kaubavoogude suurenemine läbi Ust-Luga, kuna sellest on otseselt huvitatud Venemaa kõrged ametnikud ja klientide suunamiseks Ust-Luga sadamasse võidakse ka kasutada ebaausaid võtteid. Seda arvamust esitasid valdavalt logistika- ja transiidiekspertid, kellel on olnud praktiline kogemus selles valdkonnas.

Mõned eksperdid tõid ka välja Ust-Luga sadama **geograafilise aspekti** tugevusi ja nõrkusi. Sadamasse on lihtsam sisse sõita ja lühem teekond laevadele kui Suur-Peterburi sadamasse. Pealegi ei ole Peterburgi sadamatel enam võimalust areneda linna sees. Suurte kaubavoogude ligipääs sadamasse on linna tingimustes raskendatud. Teisest küljest, Ust-Luga sadama paremad väljavaated arenguks oma geograafilise asukoha tõttu ja lähedus Eestile kasvatab eelkõige meie sadamate ees konkurentsi. Ust-Luga sadama poliitiline aspekt annab konkurentsieelise, mille tõttu meie sadamate kaubavoog teatud kaubagruppides on vähenenud ja võib väheneda veelgi. Seega, teoreetiliselt saab geograafilist aspekti käsitleda kui majanduslikku mõju naaberriikidele (käesolev töö, lk 9-10, 22-24), võimalust tõsta Venemaa tsiviilühiskonna tugevust regioonis (käesolev töö, lk 12-13) läbi industrialiseerimise ning näidata Venemaad regionaalse suurjõuna (käesolev töö, lk 9-14). Mõned eksperdid on seoses Ust-Luga sadama ja transiidi vähenemisega välja toonud ohuna **töötuse suurenemise** Eestis, eriti venekeelse elanikkonna hulgas. Eesti Raudtee majanduse raske olukord transiidi kadumise tõttu võib samuti mõjuda töötuse suurenemisele transpordisektoris. Töötus ja rahulolematuse kasv omakorda mõjutab sisejulgeolekut.

Mõned Eesti eksperdid on selgitanud Ust-Luga sadama **sõjalist aspekti**, mis on seotud selle majandusliku arenguga. Ust-Luga sadamat hakati arendama algselt julgeoleku kaalutlustel. Algselt oli põhiplaanis kaks terminali, millest üks oli raudteepraami terminal. See terminal oli mõeldud praamiühenduseks Kaliningradi enklaaviga, millel puudus maismaaühendus Venemaaga. Raudteepraamiühendus võimaldab mh korraldada kiiresti sõjaväe logistilist toetust. Neorealistik teooria selgitab, et sõjavägi on vajalik riigi rahvusvaheliseks mõjukuseks (käesolev töö, lk 9-14), tõusmaks suurjõuks (käesolev töö, lk 9-10, 20) ning riigi territoriaalse terviklikkuse (käesolev töö, lk 9) ja suveräänsus kaitseks (käesolev töö, lk 13).

„Kui riikidevahelised suhted peaksid nagu halvaks minema, siis tegemist on /.../ sõjategevust vahetult väga lähedalt /.../ logistiliselt toetav keskus. Sest sinna tuleb üle Venemaa väga hästi välja ehitatud /.../ raudteekeskond. Nad suudavad liigutada kiiresti ja palju. Mis tähendab seda, et Ust-Lugast on võimalik hästi ruttu teha logistiline toetuskeskus, et siis hakata meritsi mingeid tegevusi toetama.“ (IV7, 2017)

Hilisem Ust-Luga sadama areng energiakandjate ja konteinervedude valdkonnas on tõstnud tema majanduslikku ja poliitilist tähtsust.

Ust-Luga sadama mõju Eestile **energiakandjate aspektist** on selgitatav ekspertide erinevate arvamustega. Paljud erinevad eksperdid on arvamusel, et Venemaa kivisöe- ja naftatransiit läbi

Eesti enam ei taastu. Lisaks energiakandjatele võtab Ust-Luga sadam ära konteinerkauba ja teatud määral ka Ro-Ro kauba transiidi.

„Ust-Luga sadama ehitamine oligi viimane kirstu laev või kirstunael Eesti transiidisektorile. Primorsk oli esimene nael ja Ust-Luga on nüüd teine nael. Üks võttis ära vedellasti suures osas, teine võtab ära puistlasti, võtab ära kogu selle, kogu selle Ro-Ro värgi, see, kust seal autod sõidavad, konteineritega. Ja ongi kõik.“ (IV5, 2017)

Eelkõige on põhjused poliitilised, kuna Eesti ja Venemaa ning Euroopa Liidu ja Venemaa vastasseis vähendab võimalust, et Venemaa kasutaks Eesti sadamaid. Peale selle uuendab Venemaa aktiivselt jääõhkujate laevastikku, mis võimaldab Venemaal hoida lahti faarvaatraid ja jätkata sõitmist ka külmadel talvedel, siis kui Soome laht kattuks jääga. Viimane viitab sellele, et valmistatakse Ust-Luga sadama pidevaks tööks ja **transiidi taastumist** suures mahus ei ole loota. Ka kliima soojenemine ning pikem jäävaba navigatsioon võimaldavad suurendada Ust-Luga sadama konkurentsivõimet. Teooria selgitab seda kui Venemaa julgeolekupoliitikat (käesolev töö, lk 14-22) ja majandusjulgeoleku teostamist (käesolev töö, lk 22-29).

Transiidi lühiajalist taastumist arvestavad mõned logistika- ja transiidiekspertid ning energia- ja majandusekspertid. Transiidi lühiajalisse taastumisse ei usu VF poliitikaekspertid. Transiidi lühiajaline taastumine on selgitatav sellega, et Venemaa jaoks on naftaeksport strateegilise tähtsusega ning Venemaa ettevõtjad on huvitatud tagavara võimaluste säilimisest juhuks, kui mingitel ootamatutel põhjustel tekivad ekspordi takistused Ust-Luga sadama kaudu. VF oli tähtis säilitada majandusjulgeolek ning seega võib vajaduse korral lühiajaliselt transiit taastuda. Osaliselt on see selgitatud teooria osas (käesolev töö, lk 22-30).

„Aga see on ka seletus, et mingit lootust, et siin raskelt lahti keeratakse süsteemselt ei ole. Ainuke variant on, et noh, et ajutiselt leevendada rasket olukorda. Me oleme abisadamaks muutunud. Me ei ole enam konkureeriv transiidi põhikanal.“ (IV6, 2017)

Eesti sadamaid võidakse kasutada abisadamana, kui jääolud on väga rasked ja jääõhkujad ei suuda tagada naftatankerite liikumist Ust-Luga sadmasse.

Mitmed eksperdid hindasid, et **transiidi vähenemine vähendab Eesti julgeolekut**. Samal ajal osad eksperdid väitsid, et **transiidi vähenemine** teisest küljest ka **suurendab Eesti julgeolekut**. Transiidi vähenemine näitab ohtu ja vastasseisu Venemaaga ning väheneb riigi eelarve, mille tõttu tekib surve kaitsekulutustele ja kannatab sotsiaalsüsteem. Kui teadvustatakse Venemaaga äri tehes

sellega kaasnevaid riske, siis väheneb ka oht sõltuda. Samas, transiidi vähenemine suurendas ka Eesti julgeolekut, kuna vähenes sõltuvus Venemaa Föderatsioonist. Peale selle vähenes sõltuvus maailma naftahindade kõikumisest.

Ust-Lugale LNG terminali ehitamine suurendab veelgi sadama konkurentsi Eesti sadamate ees, kuna avardab tulevikus Läänemeres gaasiga sõitvatele laevadele punkerdamise võimalusi. Peale selle vähendab Ust-Luga LNG terminal meie regionaalse terminali võimalusi.

„On halvendanud meie majanduslikku julgeolekut võttes ära märkimisväärse osa meie nii öelda noh äri, rahvusvahelises tööjaotuses edukat äri ebaausate võtete abil. Aga samal ajal suurendanud meie poliitilist ja sisulist julgeolekut selle tõttu, et ta on võtnud enda peale selle rolli, mis enne oli meil. Mis tähendab seda, et naabri soov meid kontrollida oluliselt selle võrra jälle vähenes, meie sadamaid. Sadamad teadupärast ajaloos on olnud üks põhilisi, põhilisi sõja põhjuseid.“ (IV6, 2017)

Kokkuvõtvalt saab öelda, et energiakandjate transiit läbi Eesti on möödaniik, riik peab arvestama neid riske, mis sellega kaasnesid ja suunama ettevõtteid kasutama kaasaegsemaid ärimudeleid, et ei oleks suurt sõltuvust Venemaast. Seega, transiidi vähenemist ja LNG terminali ehitamist Ust-Luga sadamas selgitab teooria kui VF julgeolekupoliitikat (käesolev töö, lk 14-22), mis tugineb VF majandusjulgeoleku toimimisele (käesolev töö, lk 22-30).

Uuringu käigus selgitati **Ust-Luga sadama mõju Eestile keskkonna aspektist**. Paljud eksperdid olid arvamusel, et Eestile on ohuks keskkonna-alane **reostus naftatankeritest** Läänemeres. Sellel arvamusel olid erinevad eksperdid ning keskkonna-alaseid aspekte ei toonud välja ainult Vene kultuuritaustaga VF poliitikaekspertid. Läänemere keskkonna reostuse risk Eestile pole neorealismi teooriaga otseselt seletatav, kuna see oht saab tekkida kaudselt Venemaa majandustegevusest. Samuti ei leidnud tõendamist, et Venemaa rakendaks seda Eesti vastu kui tugeva või kõva jõuna (käesolev töö, lk 22-24).

„Laevaliiklus Soome lahes, Eesti-Soome vahel on erakordselt tihe ja sest ei liigu ainult tankerid ja vasakult paremale, vaid liiguvad reisilaevad ja mitte ainult vasakult paremale, ülevalt alla ja diagonaalis. Et liiklus on hästi tihe ja halbade asjaolude kokkulangemisel võib juhtuda, et tekib õnnetus. Aga õnnetuseks laevad saavad kokku ja selle tulemusel võib tekkida väga suur merereostus.“ (IV7, 2017)

„See on puhas tõenäosus teooriaga sul sõidab seal üks, sada, kümme tuhat või sada tuhat laeva, näiteks aastas. Tõenäosus, et ühega juhtub, see kasvab iga selle laevaga ja see oht on ülisuur. Et ma arvan, et see on üks kõige suuremaid ohte.“ (IV5, 2017)

Merereostuse teke on tõenäolisemalt võimalik, kui kasutatakse nafta või naftaproduktide transportimiseks vanemaid ühepõhjalisi tankereid, mille korpus võib saada kannatada kas raskete ilmastikutingimuste või jääolude tõttu. Vanemate ja siseveekogudes kasutatavate tankerite prahirahad on üldiselt odavamad ja seega surve kasumi maksimeerimiseks on olemas. Peale selle on nii Ust-Luga kui ka Primorski sadamate sisenemiseks ja väljumiseks vaja navigeerida piki faarvaatrit, mis on ääristatud saartega. Seega jääb Ust-Luga sadama puhul merereostuse tekkeoht inimliku vea tõttu navigeerimisel, kui naftatanker peaks karile sõitma. Lisaks kõigele peavad naftatankerid mitu korda läbima piirkondi, kus laevaliiklus ei toimu ainult idast-läände vaid ka põhjast-lõunasse. Esimene piirkond asub Lavassaare juures enne Suursaart väljumisel Ust-Lugast ja teine piirkond on Tallinn-Helsingi. Selliste piirkondade läbimisel seisneb oht laevade kokku põrkamises, millega naftatankerite puhul võib kaasneda ulatuslik reostus. Kõige suuremaks keskkonna reostuse ohuks loeti ka masuudireostust talvisel ajal, kui veepiiri all hõljuvat masuuti on raske kokku koguda jää alt.

Ainult üks rahvusvaheliste suhete ekspert arvast, et **keskkonna reostuse oht tankeristest on hetkel väike**, kuna üldjuhul kasutatakse naftaveoks Läänemeres kahepõhjalisi kaasaegseid tankereid. Paljud energia- ja majandusjulgeoleku eksperdid leidsid, et Ust-Luga sadamast endast tulenev **keskkonnareostuse mõju Eestile on väike**, kuna hoovused viivad reostuse põhja poole.

„Sest nagu me teame, aru saame meie vesi liigub ju vastu päeva Soome lahes, eks. Ehk et põhimõtteliselt Ust-Luuga rämps läheb Peterburgi alla, ja Primorski rämps läheb Soome alla.“ (IV1, 2017)

Väike oht keskkonna reostuseks on vaid tugevate idatuulte korral. Eksperdid hindasid selle juures keskkonna mõju Eestile. Mõned logistika- ja transiidiekserpid ning VF poliitika eksperdid arvasid, et Ust-Luga sadam võib olla üheks keskkonnareostuse allikaks, kuid jätsid täpsustamata kuidas reostus Eesti rannikule jõuab.

„Ainus mida tean, et Venemaale alati on esitatud alati pretensioone just ökoloogiliste standardite kohta ja seda tean ma teiste projektide järgi. Ei tea kas siin võib nii või teisiti olla, aga teistest projektidest järeldades ökoloogilise monitooringu kvaliteet ja ökoloogilise kui kontrolli Venemaa poolne tase on oluliselt madalam kui Euroopas.“ (IV3, 2017)

„Meil oli suur võitlus selle kütuse ekspordi vastu või, või transiidi vastu selle mõtteviisiga, et meil seab see looduse ohtu. Ja see on tegelikult ka julgeolekuoht, sellepärast, et noh, tõesti mingi saja tuhande tonni, kuradi valgumine rannikumerre on juba julgeolekuoht. Kahjuks olukord ainult halvenes, mitte et paranes, sellepärast et nüüd ei ole meil enam mitte mingit kontrolli selle üle mis toimub. /.../ kuigi vormiliselt nüüd kõik uued nii öelda terminali ehitused Venemaal tegelikult on ikkagi serdi ehitused ehk siis normaalselt ehitused. /.../. Aga nad on täidetud vormiliselt, sisuliselt kui palju nad sellega on tegelikult õppusi on teinud, kui heas korras nad seda kõike on pidanud /.../ Keegi ei tea.“ (IV6, 2017)

Ekspert toob välja, et ka suured looduskatastroofid võivad mõjutada rahva meelsust ning seeläbi ka sisejulgeolekut. Peale selle tõi üks energia- ja majandusekspert välja muu Ust-Luga sadama keskkonna-alase mõju. Kuna Ust-Luga sadam asub Sosnovõi Bori tuumaelektrijaama läheduses, siis on oht, et sadam võib mõjutada tuumaelektrijaama tööd. Selleks võib olla sadamast alguse saav suurem tulekahju või merereostus, mis mõjutaks jahutusvee kvaliteeti. Teooria samuti ei toeta teisi Ust-Luga keskkonnavalaste mõjude rakendamist riigi poolt, kuna see pole ratsionaalne riigi julgeoleku või majanduse meede rahvusvahelises poliitikas (käesolev töö, lk 9-11).

Lisaks sellele selgitas logistika- ja transiidiekspert, et Ust-Luga sadama areng viis langusesse Eestit läbiva transiidi. Seetõttu **vähenesid ka Eesti riigi enda sisemised riskid** suurte keskkonnareostuste ja õnnetusjuhtumite tekkeks. Suurem osa transiitkaubast oli ohtlik kaup ja seega raudtee või terminalide äärsed piirkonna olid suurema keskkonnareostuse või õnnetusjuhtumite toimumise riskitsoonis. Samuti asusid ka paljud asulad riskipiirkonnas. Transiidi vähenemisega vähenes ka vastavate ohtude risk, kuigi sellel oli oma hind rahalises väärtuses SKP-sse.

Kokkuvõtvalt saab öelda, et Ust-Luga sadama areng on teatud aspektides mõjutanud Eesti julgeolekut. Ühe peamise aspektina saab välja tuua, et Ust-Luga sadama areng on andnud VF võimaluse pidada otseühendust Kaliningradi oblastiga ning arendada sõltumatut nafta ja muude strateegiliste kaupade ekspordi, mis on vähendanud survet omada pehme või tugeva jõu läbi Eesti sadamaid ning seeläbi ohustada Eesti suveräänsust. Transiiditulude vähenemise tõttu aga võib väita, et Eesti majanduslik julgeolek selles aspektis vähenes.

2.3. Järeldused ja ettepanekud

Magistritöö teoreetilises osas käsitleti julgeoleku teoreetilisi lähenemisi neorealismi perspektiivist, analüüsiti VF julgeolekupoliitikat ja VF majanduspoliitikat julgeoleku aspektides. Töö empiirilises osas viidi läbi dokumendianalüüs ja poolstruktureeritud ekspertintervjuude analüüs. Uurimisküsimusele, kuidas saab toimida Venemaa Föderatsiooni julgeolekuhuvide realiseerimine Eesti suhtes majanduslike meetmetega, leiti vastused dokumendi- ja ekspertintervjuude analüüsist.

Ekspertintervjuudest selgus, et Venemaa Föderatsioon julgeolekupoliitika järgib endiselt mõjusfääride poliitikat, mis on suunatud ajaloolise impeeriumi taastamisele. Eesti suunal on teostatud poliitilist survestamist, millega on sagedasti kaasnenud majanduslike meetmete rakendamine, kuna naaberriikidena ja ajalooliselt on Eesti majandus olnud VF majandusest mitmeti sõltuv. Kuid VF majandusmeetmete sage kasutamine Eesti vastu on ühtlasi sundinud Eesti ettevõtteid leidma alternatiivseid turge ning seetõttu on Venemaa on majandusmeetmete mõju Eesti julgeolekule oluliselt vähenenud. Peale selle on tulnud arvestada Venemaa ametnike ja ettevõtjate kultuurilist erinevust, mis rajaneb osaliselt usaldamatusel ja millega on kaasnenud vajadus kontrollida ahela kõiki lülisid. Majandustegevuses kaasneb see strateegiliste ettevõtete üle kontrolli saavutamise. Eriti ilmekat tuleb viimane välja Gazpromi tegevusest, kes soovib lisaks maagaasi müügile kontrollida ka tarneahelaid. Sellele lisandub julgeolekumõõde ja poliitilised ambitsioonid.

Eesti vastu rakendatud VF majanduse meetmed on mitmesugused sanktsioonid. Sanktsioonide all tuleb mõista meetmeid, mida on rakendatud üldjuhul ametlikult. Nendeks on olnud nn topeltollid, ehk Eesti kaupadele ei ole laiendatud enamsoodustuse põhimõtet ja samuti 2014.a Venemaa sanktsioonid vastukaaluks EL sanktsioonidele, mis on suunatud peamiselt Eesti toiduainetetööstuse ettevõtete vastu. Sanktsioonide rakendamise taga on poliitilised otsused, mille eesmärgiks on edastada sõnum või survestada poliitikuid läbi majanduslike meetmete.

Sanktsioonide kõrval on ametlikult rakendatud ka mitmesuguseid piiri- ja tollipiiranguid ning sanitaarnõudeid. Tollipiirangutena saab välja tuua ümarpalgi maksu, mida Venemaa on sisse viinud takistamaks ümarpalgi ekspordi ja kohaliku puidu väärtuse suurendamiseks. Peale ametlike meetmete on rakendanud VF Eesti vastu ka nn administratiivseid, ehk valitsuse poolt suunatud mitteformaalseid majandusmeetmeid. Need meetmed on samuti olnud seotud sanitaarnõuete järgimisega ning piiri- ja tollipiirangutega. Kuna riigid saavad rakendada riigisiselt rangemaid sanitaar- ja fütosanitaarnõudeid kui rahvusvaheliselt on kehtestatud, siis on alati võimalus seada

rangemaid piiranguid ning seeläbi saab ametlikult takistada kaupade liikumist Venemaa turule. Need piirangud on tavaliselt seotud VF poliitikaga ning on üks poliitilise survestamise meetodeid.

Piiri- ja tollipiiranguid on samuti rakendatud Eesti vastu, tekitades ametkondlike käskudega piirijärjekordasid ning muid formaalseid takistusi kaupade ja inimeste piiriüleisel liikumisel. Selline tegevus mõjutab eelkõige logistikasektorit ja kahjustab Eesti usaldust. Administratiivseid meetodeid on tihti rakendatud Eestit läbiva transiidi piiramiseks. Lihtsamad võtted on vene raudtee remont või kui Venemaa Raudtee ei kinnita plaani naftatoodete vagunite veoks. Administratiivsete piirangute tekitamisel kasutatakse VF ametkondi, kus mitteformaalsed käsud tulevad VF poliitiliselt juhtkonnalt ning nende tõestamine hilisemalt on väga keeruline.

Ekspertintervjuudest selgus samuti, et Eesti kaupade vastu on rakendatud boikotti. See meede toimis efektiivselt koos Eesti vastase meediakampaaniaga 2007.a peale pronkssõduri teisaldamist. Mitmed Eesti ettevõtted kandsid seetõttu suuri kahjusid, mille tõttu omakorda jäid riigieelarvesse laekumata tulud. Samuti on Eestit läbiva transiidi mõjutamiseks kasutatud hinnapoliitikat. Venemaa Raudtee erinevad tariifid mõjutasid toodete eksporthinda. Venemaa Raudtee tariifid kujundati soodustamiseks vedu Ust-Luga ja kohalikesse sadamatesse ning muutmaks veod kallimaks läbi piiripunktide. Tähtsal kohal on olnud VF julgeolekupoliitikas ka energiakandjate hindade kujundamine vastavalt poliitilistele eesmärkidele.

VF julgeolekupoliitika ja majanduse meetmed on üldiselt omavahel lähedalt seotud. Üheks oluliseks nn majandust mõjutavaks meetmeks on VF poliitiline süsteem, ehk ametite suur sõltuvus riigi poliitikast. Riigi administratiivses süsteemis on läbi viidud kaadripoliitika selliselt, et tähtsamates kohtades töötavad lojaalsed isikud. Näiteks praktiliselt kõikides regioonides on kuberneri julgeoleku-struktuuride taustaga ja paljud suurete võtted on seotud keskvoimuga, mis võimaldavad Venemaa juhtkonnal efektiivsemalt ja kiiremini ellu viia poliitikat, mis võimaldab rakendada majandust teiste riikide survestamiseks ja mõjutamiseks. VF kultuurilise ja poliitilise süsteemiga käib sageli kaasas korruptsioon. Sageli on käinud Venemaa suurete võtete majandustegevusega nii siseriiklikult kui piiriülel ka kaas ka korruptsioonijuhtumid, kuna peale majandushuveisid järgitakse ka poliitilisi eesmärke.

Ekspertintervjuude analüüsimisel selgus, et VF on rakendanud oma julgeolekupoliitikas energiapoliitika aspekte. Maagaasi müügihind Eestile on olnud oluliselt kõrgem kui teistele Euroopa Liidu liikmetele, olgugi, et transportida on mööda torujuhet Eestisse märkimisväärselt lühem tee. Gazprom'i müügihinna kujunemise peamiseks argumendiks on tarbitav kogus, mis Eestis on vähenemise trendis. Kuna Eesti on olnud kohusetundlik maksja vaatamata kõrgele

hinna, siis pole VF tarnekindlust oluliselt kõigutanud. Peale selle puudub Eestis regionaalne LNG terminal, mistõttu osad tarned tulevad Venemaalt.

Venemaa maagaasi ekspordi sõltumatust on suurendanud *Nord Stream*'i gaasijuhe, mis tagab otseühenduse Euroopa suuremate tarbijatega. Teisest küljest, liitlaste suur sõltuvus Venemaa gaasist tekitab usaldamatust Eesti liitlaste suhtes, kuna loob eeldused Venemaaga kahepoolseteks kokkulepeteks. Venemaa julgeolekupoliitika suund on ka vähendada nafta ekspordi sõltumatust naaberriikidest. Selle tulemusena vähenes transiit märgatavalt läbi Eesti ning Venemaa kasutas mitmeid meetmeid, et suurendada eksporti läbi kodusadamate.

Dokumendianalüüsi tulemusena saab välja tuua, et VF julgeolekupoliitika ja majandusmeetmed on tihti tihedalt seotud. Ust-Luga ja teiste Venemaa sadamate arendusega plaanitakse tõsta kohalike sadamate konkurentsivõimet ja seeläbi saab veelgi survestada endiseid transiitmaid läbi konkurentsi. Samal ajal võimaldab Venemaa omasadamate arendamine teostada nafta ja naftasaaduste sõltumatut eksporti, mis välistab Venemaa enda survestamist läbi majandusmeetmete. VF julgeoleku mõttes on nafta ja naftasaadused strateegiline kaup, kuna riigi eelarve ja majandus sõltub olulisel määral selle ekspordist. Peale selle on Ust-Luga sadama julgeolekupoliitiliseks eesmärgiks tagada naabermaadest sõltumatu ühendus Kaliningradi oblastiga.

Ekspertintervjuude tulemusena selgus, VF on rakendanud majandusmeetmeid, mis on ohustanud Eesti majandust ja julgeolekut järgmiselt:

- 1) korruptsioon (käesolev töö, lk 46);
- 2) Eesti riigiga rahulolematuse mõjutamine (käesolev töö, lk 46);
- 3) majanduse konkurentsilangus (käesolev töö, lk 48);
- 4) transiidi järsk vähenemine (käesolev töö, lk 51);
- 5) sanktsioonid (käesolev töö, lk 48);
- 6) Eesti kaupade boikott (käesolev töö, lk 49).

Korruptsiooni põhiline oht seisneb rahapesus, mis on toimunud läbi Eesti pankade ja koostöös suurte Venemaa riiklike ettevõtetega (käesolev töö, lk 47). Rahapesu on kahjustanud Eesti panganduse mainet ja riigi usaldusväarsust. Koostöös suurte Venemaa riiklike ettevõtetega on kaasnenud teatud korruptsiooni eksport, kuna mitte kõik tehingud ei ole olnud läbipaistvad ja majanduslikult motiveeritud.

Sanktsioonide rakendamisega on pärsitud Eesti majandust (käesolev töö, lk 49), mis enim on mõjutanud toiduainetööstust ja põllumajandust, samuti ehitussektorit. Majanduse konkurentsilingust on mõjutanud ka VF energiakandjate hinnapoliitika (käesolev töö, lk 50), kus Eesti kui kallimat energiat kasutav majandus ei suuda konkurentsipüüdes Euroopa riikidega, kellel on ligipääs odavamale energiale. Samuti on ohustanud Eesti julgeolekut transiidi järsk vähenemine, mis on mõjutanud riigieelarve laekumist ja ka SKP kasvu. Seega, Venemaa proteksionistliku majanduspoliitikaga kaasneb poliitiline mõju Eesti majandusele ja julgeolekule (käesolev töö, lk 49).

Uurimisküsimusele, kas Ust-Luga sadama arendamine mõjutab Eesti julgeolekut majanduslikust, sh energeetilisest ja keskkonna alasest aspektist leiti vastused dokumendi- ja ekspertintervjuude analüüsist. Kokkuvõttena saab väita, et Ust-Luga sadama suurim majanduslik mõju seisneb Eesti suunalise transiidi märgatavas vähenemises. Transiidi oluline vähenemine on muutnud halvemaks Eesti Raudtee majandusseisu ning pannud surve alla reisijateveo hinnad raudteel, kuna varem kaeti kulud peamiselt transiidivedude arvelt. Lisaks selle pakub Ust-Luga sadam konkurentsi Eesti sadamatele. Samuti vähendab Ust-Luga sadam võimalust, et Hiina transiit liiguks läbi Eesti Euroopasse, kuna Venemaa raudteetariifid soodustavad kauba liikumist pigem Ust-Luga sadamasse kui läbi piiripunktide.

Ust-Luga sadama ehitus on kujutanud endast nii poliitilist kui ka föderaalset projekti. Ainuüksi majanduslikust eesmärgist lähtudes ei oleks sadama ehitus ja ülalpidamine olnud otstarbekas, kuna looduslikud tingimused ei ole ideaalsed süvasadamaks. Samal ajal geograafiliselt asendist lähtudes on Ust-Luga VF loodepiirkonna kõige läänepoolsem kaubasadam, mis asub Eesti piiri ääres. Asudes St-Peterburgi lähedal on sadam ka logistiliseks sõlmeks Kesk-Venemaa ja Moskva piirkonnale. Majanduse ja julgeoleku aspektist on Ust-Luga VF oluline sadam, mis asub Eestist, sh EL ja NATO piirist vähem kui 30 km kaugusel.

Sadama ehitusega on kaasnenud raha läbipaistmatu liikumine ja korruptiivsed huvid. Paljud Venemaa ettevõtted olid sunnitud oma ärid ümber orienteerima Ust-Luga sadamale. See on sundinud ka paljusid ettevõtteid lõpetama oma tegevuse Eestis, mille tõttu on kannatanud Eesti majandus. Transiidi kadumine on mõjutanud Eestis töötuse tõusu vene keelt rääkivates piirkondades. Ust-Luga sadamal on koos majandusjulgeolekuga tähtis roll ka sõjalises aspektis, kuna sadam peab tagama sõltumatu otseühenduse Kaliningradi oblastiga. Ust-Luga sadama majanduse tarbeks väljaehitatud logistiline võimekus on rakendatav ka sõjalistel eesmärkidel.

Ekspertintervjuude analüüsi tulemustest selgus, et Ust-Luga sadama mõju Eestile energiakandjate aspektist tulenes eelkõige nafta ja naftatoodete transiidist. Transiidi vähenemise tagajärjel ei sõltu Eesti enam Venemaa transiidist ja Venemaa naftahindadest. Läbi Eesti võib transiit taastuda ainult lühiajaliselt väga raskete ilmastikutingimuste või muude pikaajaliste logistiliste probleemide tõttu, kui Venemaal tekib kriitiline vajadus eksportida naftat ja naftatooteid läbi Eesti sadamate. Transiidi endist taastumist ei ole ekspertide hinnangult oodata.

Ekspertintervjuude analüüsist selgus ka, et Ust-Luga sadamast tuleneb teataval määral oht Eesti keskkonnale. Eesti siseselt on reostuse oht vähenenud, kuna plahvatusohtlikud veosed ei läbi enam sedavõrd tihti Eesti asulaid, kuid rannikureostuse oht on kasvanud. See oht tuleneb Ust-Luga ja ka teistest Venemaa sadamatest väljuvatest naftatankeritest. Esiteks, Ust-Luga sadama faarvaater on ääristatud madalike ja saartega, mille tõttu jääb alati risk madalikule sõita. Lisaks sellel on laevade liiklus Soome lahes küllaltki tihe ja laevateed ristuvad mitmetes kohtades ning risk laevade kokkupõrkeks on olemas. Seega on nafta või naftatoodete võimaliku reostuse mõju Eesti rannikualale ja keskkonnale küllaltki suur. Samas, keskkonnareostuse risk Eestile Ust-Luga sadamast endast ei ole oluline, kuna hoovused kannavad esialgu reostuse põhja poole.

Dokumendianalüüs kinnitas, et Ust-Luga sadam on VF prioriteetne poliitiline projekt, mida on rahastatud nii föderaalset eelarvest kui ka riigiga koostööd tegevate suurettevõtjate poolt. Ust-Luga sadama arendamisega on kaasnenud transiidi vähenemine läbi Eesti ja sadam suurendab konkurentsi Eesti ja teistele Läänemere sadamatele. Uuringu tulemusena tõid erinevad eksperdid välja Venemaa Föderatsiooni poolt kasutatavad meetmed, mis võivad mõjutada Eesti majandust ja julgeolekut järgmiselt:

- 1) **Elektrijaamade töö mõjutamine** – sõltuvus Venemaa elektrisagedusest ja soojuselektrijaamade jahutusvee taseme langus Narva veehoidlas;
- 2) **Energiakandjatega mõjutamine** – eelkõige mõjud Eesti majandusele läbi gaasi hinnatõusu;
- 3) **Konkurents Eesti sadamatele** – Eesti sadamate konkurentsivõime langus;
- 4) **Eesti liitlaste mõjutamine** – liitlaste ja partnerite mõjutamine läbi nende energiasõltuvuse;
- 5) **Tööhõive mõjutamine** – töökohtade kadumine, mis on seotud transiidi ja turismiga, sotsiaalse rahulolematuse kasv ja surve riigieelarvele;
- 6) **Investeeringud** – Venemaa investeeringud Eesti majandusse, et läbi sõbralike ettevõtete toetada valitsusevastaseid organisatsioone;

- 7) **Mõjutamine VF sanktsioonide tühistamiseks** – koostöö ja Eesti ärimeeste mõjutamine, et tekiks poliitikutele surve VF vastaste sanktsioonide tühistamiseks;
- 8) **Panganduse mõjutamine** – enamusosalus Eesti pankades, rahapesu jm finantsteenuste mõjutamine.

Uuringu tulemusena teeb autor järgmised soovitusel ja ettepanekud Eesti julgeolekumeetmete tugevdamiseks:

- Korruptsiooni vähendamiseks pöörata suuremat tähelepanu VF ekspordi ja impordiga seotud ettevõtete ja pangandussektori tegevuse kontrollimisele;
- Teha selgitustööd ettevõtjatele, kelle ettevõtlus on seotud Venemaaga, sanktsioonide jätkamise vajalikkusest VF suhtes, mis toetab ühtset EL ja liitlaste poliitikat;
- Teavitustöö riigiettevõtte juhtidele jt, kellel on koostöö VF riiklike ja suurte eraettevõtetega, selgitamaks neile VF poliitilisi eesmärke ja mõjutusmeetodeid;
- Olla valmis, et VF transiit ei taastu pikemas perspektiivis, kuna see on seotud nii VF poliitiliste otsuste kui ka majandusjulgeolekuga. VF on huvitatud suurendama kaubamahtusid läbi Ust-Luga ja teiste omasadamate, mis on nõudnud juba suuri investeeringuid. Paljud Vene ettevõtjad on seotud investeeringutega Ust-Lugasse ja teistesse VF sadamasse. Analüüsida ja pöörata tähelepanu, et VF transiit võib väheneda veelgi, kuna VF soov on jätkata investeeringuid Ust-Luga sadamasse ja laiendada sadama võimsust. Ust-Luga sadam on planeeritud arendamiseks kaubavahetust Euroopa suurriikidega;
- Eesti kaubasadamate konkurentsivõime tõstmine läbi arendamise ja spetsialiseerumise;
- Ühtse EL energiajulgeoleku poliitika järjekindel toetamine;
- Tõhustada koostööd Läänemere riikidega ja EL tasemel, et vähendada keskkonnareostuse riski Läänemeres läbi ohutuma laevaliikluse organiseerimise ja kaasaegsemate tankerite kasutamise.

KOKKUVÕTE

Käesolevas magistritöös otsiti vastust **uurimisprobleemile**, kuidas Venemaa realiseerib oma majandusjulgeolekuga seotud huve Eesti suhtes Ust-Luga sadama näitel. Magistritöö **aktuaalsus** seisneb selles, et mitmed Eesti ettevõtted on seotud Venemaa suunalise transiidiariga, mis annab tulu Eesti riigieelarvesse. Lisaks sellele on energiaga seotud küsimused aktuaalsed ja seotud Eesti riigi arenguga. Ust-Luga sadama arendamisega ja võimsuse kasvuga on vähenenud transiit läbi Eesti ning sellega pakutakse konkurentsi Eesti sadamatele ja transpordisektorile. Töö **uudsus** tuleneb sellest, et eelnevalt ei ole uuritud, kuidas realiseeritakse VF julgeolekupoliitika majanduslikke aspekte Eesti suunal läbi Ust-Luga sadama, mille kaudu toimub paljude kaupade eksport ja import, sh nafta ning naftatoodete eksport.

Magistritöös püstitati järgmised **uurimisküsimused**:

1. Milliseid majandusjulgeoleku meetmeid rakendab Venemaa Föderatsioon Eesti suhtes?
2. Milline roll on Ust-Luga sadamal majandusjulgeoleku meetmete rakendamisel Eesti suhtes?

Magistritöö **eesmärgiks** oli välja selgitada, millised Venemaa Föderatsiooni julgeolekupoliitika majanduslikud meetmed mõjutavad Eesti julgeolekut ja kuidas maandada sellega seotud tagajärgi Ust-Luga sadama näitel.

Uurimistöö eesmärgi saavutamiseks püstitati järgmised **uurimisülesanded**:

1. Analüüsida Venemaa Föderatsiooni julgeolekupoliitikat ja selle majanduslike meetmete rakendumist võrdlevalt triangulatsiooni põhimõttel;
2. Analüüsida Venemaa Föderatsiooni majandusjulgeoleku meetmete realiseerimise võimalusi Eesti suunal Ust-Luga sadama arendamise näitel;
3. Teha ettepanekuid Venemaa Föderatsiooni majandusjulgeoleku meetmete rakendumisel võimalike järelduste maandamiseks.

Magistritöökä püstitatud uurimisülesanded teostati ja eesmärk täideti, uurimisprobleemile ja uurimisküsimustele leiti vastused.

Käesoleva magistritöö **struktuur** koosneb kahest peatükist, mis mõlemad jagunevad kolmeks alapeatükiks. Esimeses peatükis esitati VF julgeolekupoliitika teoreetilisi käsitusi. Esimese peatüki esimeses alapeatükis selgitati neorealismi riikide julgeolekupoliitika teoreetilise valikuna. Teises alapeatükis kirjeldati VF julgeolekupoliitika aspekte ja toodi välja julgeolekupoliitikat mõjutavad erinevad tegurid. Kolmandas alapeatükis käsitleti VF julgeolekupoliitika majanduslikke aspekte ja selgitati Ust-Luga sadama seotust VF majanduspoliitikaga. Teoreetilisest analüüsist selgus, et VF julgeolekupoliitika on suunatud riigi endise mõjuvõimu ja jõu taastamisele, mis on viinud ta vastandumisele Läänemaailmaga. Multipolaarne maailm eeldab Venemaalt julgeolekupoliitika rakendamist ka majanduses. Suurem majanduslik julgeolek võimaldab Venemaal jätkata oma senist poliitikat vaatamata sanktsioonidele. Teisest küljest tagab tugev majandus Venemaale suurema mõjuvõimu naaberriikide suhtes.

Magistritöö teises peatükis, ehk empiirilise uurimuse osas, toodi välja vastused uurimisküsimustele vastavalt uurimisprobleemile ja täideti uurimisülesanded. Esimeses alapeatükis selgitati uurimistöö metoodikat ja valimi koostamise põhimõtteid. Teises alapeatükis selgitati Ust-Luga sadama näitel Venemaa Föderatsiooni julgeolekupoliitika majanduslikud meetmed Eesti suunal. Kolmandas alapeatükis esitati uurimiskokkuvõtte, järeldused ja ettepanekud.

Empiirilises kvalitatiivses uurimises rakendati **juhtumiuuringu** strateegiat. Andmekogumise meetodina kasutati dokumendianalüüsi ja poolstruktureeritud intervjuud. **Dokumendianalüüsi** uuriti VF valitsuse määrusi, korraldusi, ministrite käskkirju ja VF presidendi otsuseid, mis olid seotud Ust-Luga sadama ehitamise ja arenguga. Vastavatest andmebaasidest leiti ja hinnati kokku 20 dokumenti. **Poolstruktureeritud ekspertintervjuud** viidi läbi 11 erineva eksperdiga. Uurimise objektiivse tulemuse saavutamiseks tagati intervjuueeritavatele konfidentsiaalsus. Intervjuud transkribeeriti ning võõrkeelne transkriptsioon tõlgiti eesti keelde. Uurimise reliaabluse huvides tehti venekeelsete intervjuude puhul tagasitõlge eesti keelest vene keelde ning korrigeeriti seejärel eesti keelset teksti. Poolstruktureeritud intervjuude uurimiseks kasutati **kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodit**. Tehnilistest vahenditest kasutati QSR NVivo 10 programmi. Analüüsi tulemusena leiti esimese uurimisküsimuse all 6 kategooriat ja teisele uurimisküsimusele 3 kategooriat.

Uurimuse tulemusena jõuti järgmistele **järeldustele**:

- Venemaa Föderatsiooni julgeolekupoliitika on seotud piirkondade jaotamisega mõjusfäärideks. Kuna Eesti on Venemaa vahetu naaber, siis Eesti mõjutamiseks on kasutatud nii poliitilist surveamist kui ka rakendatud majanduslikke meetmeid.
- VF on Eesti vastu rakendanud erinevaid majandusmeetmeid, mille teostus on olnud nii avalik kui ka varjatud. Avalikult on rakendatud mitmesuguseid sanktsioone ja piiranguid kaubandusele. Varjatud mõju on toiminud administratiivsete meetoditega, millele puudub selge avalik kinnitus.
- VF majandusmeetmed, mis on mõjutanud Eesti majandust ja julgeolekut olid korrupsioon, sanktsioonid ja Eesti kaupade boikott. Lisaks sellele võib väita, et Eesti julgeolekut on ohustanud Eesti poliitiline mõjutamine, majanduse konkurentsivõimele kaasa aitamine ja transiidi järsk vähenemine.
- VF majandusjulgeoleku eesmärgiks on vajadus kontrollida strateegiliste ettevõtete kaubandusahela kõiki lülisid ja saavutada kontroll nende ettevõtete üle. Eesti suunal on nõ eksporditud erinevad korrupsiooni elemente.
- VF on rakendanud julgeolekupoliitikas ka energiapoliitika aspekte. Maagaasi müügihind Eestile on olnud oluliselt kõrgem kui teistele Euroopa Liidu liikmesriikidele.
- VF julgeolekupoliitika ja majandusmeetmed on sageli tihedalt seotud Ust-Luga ja teiste Venemaa sadamate arendusega. Kohalike sadamate konkurentsivõime kasv aitab veelgi surveada endiseid transiidimaid ning hoida vastavaid majandushoobasid enda kontrolli all. Ust-Luga sadama ehitus on kujutanud endast nii poliitilist kui ka föderaalset projekti.
- Ust-Luga sadama arengu mõju Eestit julgeolekule majanduslikust, energeetika-alasest ja keskkonna aspektist ei leidnud uuringus täit kinnitust. Võib öelda, et Ust-Luga sadam on vähendanud meie majanduse julgeolekut meie rahvusvahelise konkurentsivõime kahanemise kaudu. Samuti vähendab Ust-Luga sadam võimalust, et Hiina transiit liiguks läbi Eesti Euroopasse, kuna Venemaa raudteetariifid soodustavad kauba liikumist pigem Ust-Luga sadamasse kui läbi piiripunktide.
- Ust-Luga sadama mõju Eestile energiakandjate aspektist tuleneb eelkõige nafta ja naftatoodete transiidist. Transiidi vähenemisel on kaks mõõdet: Eesti ei sõltu enam sedavõrd Venemaa transiidist ja Venemaa naftahindadest. Teisest küljest kahandas transiidi oluline vähenemine Eesti riigi eelarvet.
- Ust-Luga sadama mõju Eesti keskkonnale on küllaltki suur, kuna nafta või naftatoodete reostusele mõju tankerite õnnetuse tagajärjel oleks märkimisväärne.
- Lisaks võib Venemaa Föderatsioon rakendada järgmiseid majanduslikke meetmeid julgeolekupoliitilistel eesmärkidel (ekspertintervjuude põhjal): elektrijaamade töö

häirimine, energiakandjate hinna tõus ja/või tarnekindlus, konkurents Eesti sadamatele, Eesti liitlaste mõjutamine läbi energiakandjate müügi, transiidi ja turismiga seotud töökohtade surveamine, investeringutega Eesti majandusse selle mõju ärakasutamine VF huvides, poliitiline mõjutamine VF vastaste sanktsioonide tühistamiseks, Eesti pangandussüsteemi kasutamine erinevates rahapesuskeemides.

Järgnevate uuringutega on mh võimalik täiendavalt hinnata Venemaaga seotud korrupsiooni ja rahapesu mõju Eesti julgeolekule. Magistritöö on kasutatav Eesti sisejulgeolekut negatiivselt mõjutavate majanduslike aspektide toime vähendamiseks. Uuringu tulemused on praktikas rakendatavad erinevate ministriumite ja ametkondade koostöös.

SUMMARY

This Master's thesis investigates the economic aspects of the implementation of the security policy of the Russian Federation towards Estonia, using the port of Ust-Luga as an example. In Estonian economy, many businesses are connected to transit. The government budget profits from the transit business, and financing the security policy is dependent on the government budget. The transit business started to decrease after the Ust-Luga Port was built. The Russian Federation plans to soon increase the capacity of the Ust-Luga Port and direct the whole transit into her own ports. Additionally, all questions related to energy are still relevant as interconnected to the development of the Republic of Estonia.

The **goal** of the thesis is to research the economic measures of the Russian Federation; to assess the possible results of their utilization to Estonia, as well as to put forth suggestions on how to ground their possible consequences.

Dependence on Russia affects the internal security of Estonia. The port itself can affect the state of Estonia only through its economic activities. Political decisions, however, govern economic behavior. To reach the goal of this thesis, following **research objectives** were set:

1. To analyze the security policy of the Russian Federation and the economic measures of its realization, applying the principle of triangulation;
2. To analyze the possible results of the realization of the Russian Federation's economic security measures to Estonia, using the port of Ust-Luga as an example;
3. To put forth proposals on how to ground the possible results of the realization of the Russian Federation's economic security measures concerning Estonia.

The thesis is based on neorealist theory of security. Qualitative study methods were applied and the strategy of case study employed in the empirical research. The case study was about the economic aspects of the realization of the Russian Federation's security policy concerning Estonia. As a method of data collection, analysis of documents and semi-structured expert interviews were used.

In the analysis of documents, the pre-selected sample were the documents of the Russian Federation concerning the port of Ust-Luga, its building and development. To conduct the semi-

structured expert interviews, a pre-selected sample was formed by purposive method. The interviews were conducted with eleven Estonian experts of security and economy. To process and analyse the data, NVivo10 qualitative data analysis software was used.

The Master's thesis is composed of two chapters. **The first chapter** analyses theories of security as well as the theoretical aspects of the security and economic policies of the Russian Federation and their realization towards Estonia. **In the second chapter**, results of the empirical study are presented.

Resulting from this, **the instrumental value** of the thesis consists of its conclusions and proposals. The conclusions are of help in understanding the aspects of the security and economic policies of the Russian Federation in how they have been realized towards Estonia. From the standpoint of internal security, it will be helpful in understanding cross-border activity, as well as politics and related threats to Estonian internal security. This will help to reduce or extenuate the results of the threats. The proposals put forth are addressed to Estonian civil servants, politicians and governing bodies of companies.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

- Baev, P., 2015. Russia Outside the Security System. *Russian Politics & Law*, 53(4), pp. 92-101.
- Banerjee, S., 2015. Rules, Agency, and International Structuration. *International Studies Review*, 17(2), pp. 274-297.
- Beržiūnas, V., 2016. *Foreign policy decision-making and the construction of state's identity*. Tartu, ECPR Graduate Student Conference University of Tartu.
- Brodin, A., 2003. *Baltic Sea Ports and Russian Foreign Trade – Studies in the Economic and Political Geography of Transition*. Göteborg: Department of Human and Economic Geography, University of Göteborg.
- Buzan, B. & Little, R., 2009. Waltz and World History: The Paradox of Parsimony. *International Relations*, 23(3), pp. 446-463.
- Cameron, F., 2010. The politics of EU-Russia energy relations. EU-Russia Energy Relations. rmt:: *OGEL collection, Euroconfidential*. s.l.:s.n., pp. 25-38.
- Christensen, T., 2002. *Russian security policy according to a Hegelianised Copenhagen School*, Copenhagen: University of Copenhagen.
- Creswell, J. W., 2003. *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. Second edition toim. London: Sage Publications.
- de Haas, M., 2010. *Russia's Foreign Security Policy in the 21st Century: Putin, Medvedev and Beyond*. New York: Routledge.
- Euroopa Komisjon, 2007. *Euroopa energiaturg: tõeline ja tarnekindel*. [Võrgumaterjal] Leitav: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-07-1361_et.htm [Kasutatud 16.10.2016].
- Flick, U., 2009. *An introduction to quality research*. Fourth edition ed. s.l.:SAGE Publications.
- Frazier, D. & Stewart-Ingersoll, R., 2010. Regional powers and security: A framework for understanding order within regional security complexes. *European Journal of International Relations*, 16(4), p. 731–753.
- Gaddy, C. & O'Hanlon, M., 2015. Toward a “Reaganov” Russia: Russian Security Policy after Putin. *Washington Quarterly*, 38(2), pp. 205-221.
- Găvăneci, M., 2013. Border Regions in Russia's Foreign Policy. The Case of The Baltic Sea Region and the Black Sea Region. *Annals of University of Oradea, Series: International Relations & European Studies*, Volume 5, pp. 107-121.
- Gayoso Descalzi, C. A., 2011. *Russian hegemony in the CIS region: an examination of Russian influence and of variation in consent and dissent by CIS states to regional hierarchy*, London: The London School of Economics and Political Science.

- Guzzini, S. & Leander, A., 2001. A Social Theory for International Relations: An Appraisal of Alexander Wendt's Theoretical and Disciplinary Synthesis. *Journal Of International Relations & Development*, 4(4), pp. 316-338.
- Heath, J. R., 2009. Strategic Protectionism? National Security and Foreign Investment in the Russian Federation. *George Washington International Law Review*, Volume 41, pp. 101-138.
- Hill, S. M., 2006. Neorealism, Neoliberalism, Constructivism and the Role of Third Parties in the Disarmament of Civil Warring Factions. *Civil Wars*, 8(1), pp. 6-24.
- Hopf, T., 1998. The promise of constructivism in international relations theory'. *International Security*, Volume 23, 1, pp. 171-200.
- Hopf, T., 2002. *Social construction of international politics: identities & foreign policies*. Moscow, 1955 and 1999: Cornell University Press.
- Hopf, T., 2006. Moscow's foreign policy, 1945-2000: identities, institutions and interests. rmt:: R. G. Suny, toim. *The Cambridge History of Russia. Volume III, The Twentieth Century*. New York: Cambridge University press, pp. 662-705.
- Hsieh, H.-F. & Shannon, S. E., 2005. Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative health research*, 15(9), pp. 1277-1288.
- Jackson, W. D., 2001. *Imagining Russia in Western International Relations Theory*, s.l.: Miami University.
- Kaitsepolitseiamet, 2017. *Majandusjulgeolek*. [Võrgumaterjal]
Leitav: <https://www.kapo.ee/et/content/majandusjulgeolek.html> [Kasutatud 29.01.2017].
- Kazharski, A. & Makarychev, A., 2015. Suturing the Neighborhood? Russia and the EU in Conflictual Intersubjectivity. *Problems Of Post-Communism*, 62(6), pp. 328-339.
- Klein, M., 2009. Russia's Plan for a New Pan-European Security Regime: A Serious Proposal or an Attempt at Division?. *Russian Analytical Digest*, 55(09), pp. 6-9.
- Koch, C. L., Niesz, T. & McCarthy, H., 2014. Understanding and Reporting Qualitative Research: An Analytical Review and Recommendations for Submitting Authors. *Rehabilitation Counseling Bulletin*, 57(3), pp. 131-143.
- Kocs, S. A., 1994. Explaining the strategic behavior of states: International Law as system structure. *International Studies Quarterly*, 38(4), pp. 535-556.
- Koppel, O., 2008. *Venemaa varjatud majandussanktsioonide mõju Eesti raudteetranspordile*. Tallinn, Eesti majanduspoliitilised väitlused – 16. Berliner Wissenschafts-Verlag, Mattimar.
- Kuznetsov, S. & Lachinsky, S., 2014. Modern Understanding of "Goeconomic Position" and the Saint Petersburg Agglomeration. *Baltic Region*, Volume 1 (19), pp. 79-92.
- Kämärä, A., 2010. *Russian port and railway sectors*, Turku: University of Turku-Centre for maritime studies.
- Laruelle, M., 2015. *The "Russian World" Russia's Soft Power and Geopolitical Imagination*, Washington: The Center on Global Interests .

- Layton, S., 2014. Reframing European security: Russia's proposal for a new European security architecture. *International Relations*, Issue Vol. 28(1), pp. 25-45.
- Liuhto, K., 2008. *Genesis of Economic Nationalism in Russia*, Turku: Electronic Publications of Pan-European Institute.
- Lumiste, R. & Prause, G., 2011. *Baltic States logistics and the East-West transport*, Wismar: Wismarer Diskussionspapiere, No. 10/2011.
- Maness, R. & Brandon, V., 2012. Russia and the Near Abroad: Applying a Risk Barometer for War. *Journal of Slavic Military Studies*, 25(2), p. 125–148.
- Mearsheimer, J. J., 1994. The false promise of international institutions. *International security*, 19(3), pp. 5-49.
- Mearsheimer, J. J., 2007. Structural realism. *International relations theories: Discipline and diversity*, pp. 71-88.
- Mearsheimer, J. J., 2009. Reckless States and Realism. *International Relations*, 23(2), pp. 241-256.
- Müllerson, R., 2014. Ukraine: Victim of Geopolitics. *Chinese Journal Of International Law*, 13(1), pp. 133-145.
- Müllerson, R., 2016. Ideology, Geopolitics and International Law. *Chinese Journal Of International Law*, 15(1), pp. 47-73.
- Newman, E., 2001. Human Security and Constructivism. *International Studies Perspectives*, 2(3), pp. 239-251.
- OECD, 2013. *Russia Modernising the Economy*. [Võrgumaterjal]
Leitav: <https://www.oecd.org/russia/Russia-Modernising-the-Economy-EN.pdf>
[Kasutatud 19.10.2016].
- Olcott, M. B., 1995. Sovereignty and the `near abroad. *Orbis*, 39(3), p. 353.
- Panova, V., 2012. Foreign Economic Policy of the Russian Federation: the Constraints and Opportunities of the Baltic Dimension. rmt:: A. Sprūds, toim. *The Economic Presence of Russia and Belarus in The Baltic states: Risks and Opportunities*. Riga: SIA Apgāds Mantojums, pp. 35-63.
- Parent, J. M. & Rosato, S. R., 2015. Balancing in Neorealism. *International Security*, 40(2), pp. 51-86.
- Pototskaya, T. I., Katrovskiy, A. P. & Chasovskiy, V. I., 2016. Geopolitical Impact on Transformation of Territorial Organization of Russian Pipeline Transport in the Post-Soviet Time. *International Journal of Energy Economics and Policy*, 6(4), pp. 782-788.
- Pouliot, V., 2010. The materials of practice: :Nuclear warheads, rhetorical commonplaces and committee meetings in Russian–Atlantic relations. *Cooperation and Conflict*, 45(3), p. 294–311.

- President of Russia, 2005. *Annual Address to the Federal Assembly of the Russian Federation*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/22931> [Kasutatud 10.10.2016].
- President of Russia, 2006a. *The Ust-Luga port in the Leningrad region is one of Russia's major infrastructure projects over the past few decades*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://en.kremlin.ru/events/president/news/34927> [Kasutatud 04.02.2017].
- President of Russia, 2006. *Vladimir Putin visited the Ust-Luga trading port*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://en.kremlin.ru/events/president/news/34922> [Kasutatud 04.02.2017].
- President of Russia, 2008. *Speech at Meeting with German Political, Parliamentary and Civic Leaders*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/320> [Kasutatud 19.01.2017].
- President of Russia, 2009. *The draft of the European Security Treaty*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://en.kremlin.ru/events/president/news/6152> [Kasutatud 05.10.2016].
- Radin, A. & Reach, C. B., 2017. *Russian Views of the International Order*, Santa Monica: RAND Corporation.
- Ratti, L., 2013. 'Resetting' NATO–Russia Relations: A Realist Appraisal Two Decades after the USSR. *Journal of Slavic Military Studies*, 26(2), pp. 141-161.
- Reshetnikov, A., 2011. "Great Projects" Politics in Russia: History's Hardly Victorious End. *Demokratizatsiya*, 19(2), pp. 151-175.
- Riigikogu, 2017. *Eesti Julgeolekupoliitika alused*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/306062017002> [Kasutatud 28.11.2017].
- Riim, T., 2006. Estonia and NATO: A Constructivist View on a National Interest and Alliance Behaviour. *Baltic Security & Defence Review*, Volume 8, pp. 34-52.
- Rodin, J., 2011. Russian Oil Exports in the Baltic Sea: Making Policies and Decisions at the Intersection of Domestic and International Politics. In: T. Jonter & I. Viktorov, eds. *Energy and Security in the Baltic Sea*. Stockholm: Stockholm University, pp. 121-148.
- Rosenberg, J., 2016. International Relations in the prison of Political Science. *International Relations*, 30(2), pp. 127-153.
- Rulesa, L., 2016. Russia and the West. *Harvard International Review*, 38(1), pp. 17-21.
- Rywkin, M., 2015. Russia and the Near Abroad Under Putin. *American Foreign Policy Interests*, 37(4), pp. 229-237.
- Sarvary, K., 2001. Devaluing Diplomacy? A Critique of Alexander Wendt's Conception of Progress and Politics. *Journal Of International Relations & Development*, 4(4), pp. 380-402.
- Schröder, H., 2009. Russia's National Security Strategy to 2020. *Russian Analytical Digest*, 18 06, Volume 62/09, pp. 6-11.
- Sergunin, A. & Karabeshkin, L. K., 2015. Understanding Russia's Soft Power Strategy. *Politics*, 35(3-4), pp. 347-363.

- Snetkov, A., 2012. When the Internal and External Collide: A Social Constructivist Reading of Russia's Security Policy. *Europe-Asia Studies*, 64(3), pp. 521-542.
- Statistikaamet, 2017. *Statistika andmebaas. Majandus*. [Võrgumaterjal]
Leitav: <http://andmebaas.stat.ee/Index.aspx?lang=et&DataSetCode=TS1422>
[Kasutatud 12.12.2017].
- Suslov, M., 2017. "Russian World": Russia's Policy towards its Diaspora. *Ifri, Russie.Nei.Visions*, Volume 103.
- Teddlie, C. & Yu, F., 2007. Mixed Methods Sampling: A Typology With Examples. *Journal of Mixed Methods Research*, January, 1(1), pp. 77-100.
- The Economist, 2001. A survey of Russia: In search of an identity. *The Economist*, 19 July.
- Thies, C. G., 2013. The Roles of Bipolarity: A Role Theoretic Understanding of the Effects of Ideas and Material Factors on the Cold War. *International Studies Perspectives*, 14(3), pp. 269-288.
- Trenin, D., 2009. Russia's Spheres of Interest, not Influence. *The Washington Quarterly*; 32:4, 23 09, pp. 3-22.
- Trumbull, N. & Bodrov, O., 2009. Environmental Degradation of Russian Coastal Regions: Exploring the Gulf of Finland. *Eurasian Geography & Economics*, 50(5), pp. 591-605.
- Tüür, K. & Vare, R., 2012. Estonia - Russia - Belarus: the Political Implications of Economic Relations. rmt:: A. Sprüds, toim. *The Economic Presence of Russia and Belarus in The Baltic states: Risks and Opportunities*. Riga: SIA Apgāds Mantojums, pp. 249-284.
- United Nations, 2008. *World Investment Report 2008*, p 271. [Võrgumaterjal]
Leitav: http://unctad.org/en/Docs/wir2008_en.pdf [Kasutatud 12.10.2016].
- United Nations, 2011. *World Investment Report 2011*, p 214. [Võrgumaterjal]
Leitav: http://unctad.org/en/Docs/wir2011_en.pdf [Kasutatud 17.01.2017].
- Ust-Luga Company JSC, 2017. *Ust-Luga Port*. [Võrgumaterjal]
Leitav: <http://www.ust-luga.ru/en/activity/port/> [Kasutatud 28.11.2017].
- Vabariigi Valitsus, 2015. *Siseturvalisuse arengukava 2015-2020*. [Võrgumaterjal]
Leitav: <https://valitsus.ee/et/eesmargid-tegevused/arengukavad> [Kasutatud 14.10.2016].
- Waltz, K. N., 1979. *Theory of International Politics*. Massachusetts : Addison-Wesley Publishing Company, Inc.
- Waltz, K. N., 2000. Structural realism after the Cold War. *International security*, 25(1), pp. 5-41.
- Waltz, K. N., 2004. Neorealism: Confusions and criticisms. *Journal of Politics and Society*, 15(1), pp. 2-6.
- Wang, H. & French, E., 2013. Middle Range Powers in Global Governance. *Third World Quarterly*, 34(6), pp. 985-999.
- Way, L. A., 2015. "The limits of autocracy promotion: The case of Russia in the 'near abroad'". *European Journal Of Political Research*, 54(4), pp. 691-706.

- Weitz, R., 2016. Moskva globaalse julgeoleku hinnang. *Diplomaatia*, 06.Issue 154/155.
- Wendt, A., 1999. *Social theory of international politics*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Vining, L., 2002. Expansion of the North Atlantic Treaty Organization and Russian National Security Strategy: Compatible Concepts?. *Baltic Defence Review*, 7(1), pp. 71-100.
- Woehrel, S., 2012. Russian Energy Policy towards Neighboring Countries. *Current Politics & Economics Of Europe*, 23(3/4), pp. 403-433.
- Värk, J., 2012. *Venemaa positiivse hõlvamise poliitika ja teiste välispoliitiliste liinide mõjud Eesti-Vene suhetele aastail 1991-2011*, Tallinn: TTÜ Kirjastus.
- Yin, R. K., 2003. Case study research design and methods third edition. *Applied social research methods series*, 5.
- Yin, R. K., 2009. *Case Study Research: Design and Methods*. Fourth Edition toim. s.l.:SAGE Publications.
- АСОП, 2017. *Грузооборот морских портов России за январь-декабрь 2016 г.*. [Võrgumaterjal] Leitav: http://transrussia.net/news/NewsText_.aspx?nid=4759 [Kasutatud 19.01.2017].
- Жизнин, С. З., 2010. *Российская энергетическая дипломатия и международная энергетическая безопасность (геополитика и экономика)*, s.l.: Балтийский регион (1).
- Жилкина, Ю. В., 2010. Экономическая безопасность России (оценка внутренних проблем). *Вестник ТОГУ* 3(18), pp. 161-168.
- Зеленева, И. В., 2013. Геостратегия России в энергетической сфере в регионе Балтийского моря. *Балтийский регион*, 2(16), pp. 7-16.
- Иванов, Ю. М., Романенко, А. А. & Лебедев, Г. В., 2014. *Морские порты России — траектория развития*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.rotransport.com/themes/12476/> [Kasutatud 19.01.2017].
- Карабанова, М. А., 2016. *Экономический инструментарий внешней политики России: особенности и перспективы использования*, Moscow: Lomonosov Moscow State University.
- Лачининский, С. С., 2013. Некоторые вопросы реализации энергетической политики России в Балтийском регионе: геоэкономический подход. *Балтийский регион*, 2(16), pp. 17-29.
- Минтранса России , 2013. *Приказ N 6. Об утверждении Обязательных постановлений в морском порту Усть-Луга*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://rulaws.ru/acts/Prikaz-Mintransa-Rossii-ot-15.01.2013-N-6/> [Kasutatud 14.02.2017].
- Морозов, И. Л., 2016. Новая стратегия национальной безопасности России и меняющийся мир. *Society: Politics, Economics*, Kõide 4, pp. 1-3.

Партия Единая Россия, 2012. *Путин в Усть-Луге принял участие в тестовом пуске второй очереди БТС.* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://er.ru/news/79256/> [Kasutatud 07.02.2017].

Правительства РФ, 1993. *Распоряжение N 728-р. О строительстве транспортно-технологических портовых комплексов в Финском заливе.* [Võrgumaterjal] Leitav: <http://lawru.info/dok/1993/04/28/n472641.htm> [Kasutatud 19.02.2017].

Правительства РФ, 2000. *Постановление N 949. О присвоении наименований географическим объектам и переименовании географических объектов в Алтайском крае, Ленинградской, Ростовской, Рязанской, Свердловской, Тверской и Тюменской областях.* [Võrgumaterjal] Leitav: <http://lawru.info/dok/2000/12/12/n388695.htm> [Kasutatud 17.02.2017].

Правительства РФ, 2003. *Распоряжение N 1491-р. О перечне морских портов Российской Федерации, в которые разрешается заход (выход) судов и иных плавсредств, транспортирующих ядерные материалы, радиоактивные вещества и изделия, и их содержащие, в транспортных комплексах.* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://legalacts.ru/doc/rasporjazhenie-pravitelstva-rf-ot-14102003-n-1491-r/> [Kasutatud 19.02.2017].

Правительства РФ, 2008а. *Распоряжение N 1734-р. Транспортная стратегия Российской Федерации на период до 2030 года.* [Võrgumaterjal] Leitav: <http://static.government.ru/media/files/41d4e8c21a5c70008ae9.pdf> [Kasutatud 19.02.2017].

Правительства РФ, 2008. *Постановление N 377. О внесении изменений в Постановление Правительства Российской Федерации от 5 декабря 2001 г. N 848.* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://legalacts.ru/doc/postanovlenie-pravitelstva-rf-ot-20052008-n-377/> [Kasutatud 18.02.2017].

Правительства РФ, 2011а. *Распоряжение N 1766-р. О внесении изменений в перечень морских портов Российской Федерации, в которые разрешаются заходы судов и иных плавсредств с ядерными энергетическими установками и радиационными источниками.* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://legalacts.ru/doc/rasporjazhenie-pravitelstva-rf-ot-06102011-n-1766-r/> [Kasutatud 19.02.2017].

Правительства РФ, 2011. *Распоряжение N 2074-р. Об утверждении Стратегии социально-экономического развития Северо-Западного федерального округа на период до 2020 года.* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://legalacts.ru/doc/rasporjazhenie-pravitelstva-rf-ot-18112011-n-2074-r/> [Kasutatud 14.02.2017].

Правительства РФ, 2012а. *N 476п-П16. Перечень приоритетных инвестиционных проектов в Северо-Западном федеральном округе.* [Võrgumaterjal] Leitav: <http://base.garant.ru/70671772/> [Kasutatud 19.02.2017].

Правительства РФ, 2012. *Председатель Правительства Российской Федерации В.В.Путин, прибывший с рабочей поездкой в Ленинградскую область, принял участие в тестовом запуске второй очереди Балтийской трубопроводной системы (БТС-2) в порту Усть-Луга.* [Võrgumaterjal] Leitav: <http://archive.government.ru/special/docs/18519/index.html> [Kasutatud 07.02.2017].

- Правительства РФ, 2013а. *Распоряжение N 384-р. Об утверждении схемы территориального планирования Российской Федерации в области федерального транспорта (железнодорожного, воздушного, морского, внутреннего водного транспорта) и автомобильных дорог федерального значения.* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://legalacts.ru/doc/rasporjazhenie-pravitelstva-rf-ot-19032013-n-384-r/> [Kasutatud 19.02.2017].
- Правительства РФ, 2013. *Основные направления деятельности Правительства Российской Федерации на период до 2018 года.* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://legalacts.ru/doc/osnovnye-napravlenija-dejatelnosti-pravitelstva-rossiiskoi-federatsii-na-period-do/> [Kasutatud 19.02.2017].
- Правительства РФ, 2016а. *Распоряжение N 2423-р. О внесении изменений в распоряжение Правительства РФ от 19.03.2013 N 384-р.* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://legalacts.ru/doc/rasporjazhenie-pravitelstva-rf-ot-15112016-n-2423-r-o-vnesenii/> [Kasutatud 19.02.2017].
- Правительства РФ, 2016. *Постановление N 485. О внесении изменений в федеральную целевую программу "Развитие транспортной системы России (2010 - 2020 годы).* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://legalacts.ru/doc/postanovlenie-pravitelstva-rf-ot-30052016-n-485/> [Kasutatud 19.02.2017].
- Правительство Калининградской области, 2015. *РЖД поддержит предложение властей Калининградской области об увеличении числа паромов на линии Балтийск - Усть-Луга.* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://gov39.ru/news/101/82428/> [Kasutatud 07.02.2017].
- Президент России, 2008. *Федеральный закон от 29.04.2008 г. № 57-ФЗ О порядке осуществления иностранных инвестиций в хозяйственные общества, имеющие стратегическое значение для обеспечения обороны страны и безопасности государства.* [Võrgumaterjal] Leitav: <http://kremlin.ru/acts/bank/27332> [Kasutatud 16.10.2016].
- Президент РФ, 2015. *Морская доктрина Российской Федерации.* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://legalacts.ru/doc/morskaja-doktrina-rossiiskoi-federatsii-utv-prezidentom-rf-26072015/> [Kasutatud 19.02.2017].
- Рафиков, С. А., 2012. Роль транспортных коридоров в повышении эффективности экономики регионов. *Проблемы современной экономики*, Кõide 1, pp. 325-327.
- Росжелдор, 2006. *Приказ N 103. О включении морского порта Усть-Луга и железнодорожной станции Лужская в алфавитный список морских портов и пунктов.* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://legalacts.ru/doc/prikaz-roszheldora-ot-20072006-n-103-o/> [Kasutatud 19.02.2017].
- Тимофеев, О. А., 2010. Современная политическая Наука о соотношении понятий «Государство» и «Власть». *Проблемный анализ и государственно-управленческое проектирование*, 3(5), pp. 6-15.
- Шпренгер, К., 2010. Государственная собственность в российской экономике. *Журнал Новой Экономической Ассоциации*, Issue 6, pp. 120-140.

Lisa 1. Poolstruktureeritud intervjuu küsimustik

1. Kirjeldage milliseid majanduslikke meetmeid on Venemaa Föderatsioon rakendanud Eesti vastu ja selgitage selle põhjuseid?
2. Kirjeldage millised Venemaa Föderatsiooni majanduslikud ja energiapoliitika meetmed (investeeringud, sanktsioonid, hinnapoliitika) on mõjutanud Eesti majandust?
3. Selgitage millised Venemaa Föderatsiooni majanduslikud meetmed on ohustanud Eesti julgeolekut?
4. Selgitage millised Venemaa Föderatsiooni majanduslikud meetmed võivad mõjutada Eesti julgeolekut?
5. Selgitage, milline poliitiline ja/või majanduslik tähtsus Venemaa Föderatsioonile on Ust-Luga sadamal?
6. Kuidas Ust-Luga sadama areng on mõjutanud Eesti majandust ja kaubandussuhteid Venemaaga?
7. Kas Ust-Luga sadama areng on mõjutanud Eesti julgeolekut?

jah

8. Selgitage kuidas Ust-Luga sadama areng on ohustanud Eesti julgeolekut?
9. Kuidas Ust-Luga sadam ohustab Eesti julgeolekut energiakandjate transportimise aspektist?
10. Kuidas Ust-Luga sadam ohustab Eesti julgeolekut keskkonna aspektist lähtuvalt?

ei

8. Selgitage miks Ust-Luga sadam ei saa mõjutada Eesti julgeolekut?
9. Selgitage miks energijakandjate (nafta, gaasi) eksport Ust-Luga sadamast ei kujuta ohtu Eesti julgeolekule?
10. Selgitage miks Ust-Luga sadama areng ei kujuta keskkonnaalast ohtu Eesti julgeolekule?
11. Kuidas Ust-Luga sadama edasine areng võib mõjutada Eesti majandust, energiapoliitikat, keskkonda ja julgeolekut?

Lisa 2. Ekspertintervjuude analüüsi kodeerimistabel

Tabel 4. NVivo intervjuude andmeanalüüsi kategooriad ja koodid (autori koostatud)

Kategooria/kood	Koodi esinemine intervjuudes	Koodi esinemissagedus
Peakategooria: VF julgeolekuhuvide realiseerimine Eesti suhtes majanduslike meetmetega		
VF julgeolekupoliitika		
Ajaloolise suurjõu taastamine	1	3
Energiakandjate hind	1	2
Kultuuriline erinevus	6	8
Majanduslik sõltuvus	4	7
Mõjusfäärid	4	7
Poliitiline survevestamine	5	11
Suhtlemine riikidega otse	1	1
Majanduslike meetmete kirjeldus		
Administratiivsed meetodid	6	14
Eesti kaupade boikott	2	5
Hinnapoliitika	6	9
Korruptsioon	7	16
Piiri- ja tollipiirangud	4	6
Poliitiline süsteem	6	8
Sanitaarnõuded	3	4
Sanktsioonid	6	14
Energiapoliitika		
Gaasi toruühendused, liitlaste mõjutamine	4	10
Maagaasi, LNG hind ja tarne	7	16
Transiidi vähendamine, nafta otsetarne	4	4
VF majandusmeetmed mis on ohustanud Eesti julgeolekut		
Eesti riigi vastaste mõjutamine	2	3
Korruptsioon	4	7
Majanduse konkurentsi langus	2	2
Transiidi järsk vähendamine	2	2
VF majandusmeetmed mis on mõjutanud Eesti majandust ja julgeolekut		
Eesti kaupade boikott	2	2
Korruptsioon	5	6
Poliitiline mõju	2	3
Sanktsiooni	4	5
VF meetmed mis võivad mõjutada Eesti majandust ja julgeolekut		
Digiteenuste piiramine	1	1
Eesti liitlaste mõjutamine	2	2
Elektrijaamade töö mõjutamine	6	10
Energiakandjatega mõjutamine	2	2
Investeeringud	1	1
Konkurents Eesti sadamatele	2	4
Mõjutamine VF sanktsioonide tühistamiseks	1	1
Panganduse mõjutamine	1	1
Vaesus, töötus	2	2
Peakategooria: VF Ust-Luga sadam mõju Eesti julgeolekule majanduslikust sh energeetilisest ja keskkonnaalasest aspektist		
Ust-Luga sadama mõju Eestile majanduslikust ja poliitilisest aspektist		
Föderaalne projekt	8	20
Geograafiline aspekt	4	9
Korruptsiooni aspekt	3	5

Majanduslik aspekt	8	19
Poliitiline aspekt	11	22
Sõjaline aspekt	3	5
Töötuse suurendamine Eestis	2	2
Ust-Luga sadama mõju Eestile energiakandjate aspektist		
LNG terminal	3	8
Transiidi vähenemine vähendab Eesti julgeolekut	4	8
Transiidi vähendamine suurendab Eesti julgeolekut	2	2
Transiit taastub lühiajaliselt	4	8
Transiit ei taastu	6	14
Ust-Luga sadama mõju Eestile keskkonna alasest aspektist		
Eesti sisemiste riskide vähenemine	2	4
Keskkonna reostus naftatankeritest	6	11
Keskkonna reostus sadamast väike	4	6
Keskkonna reostuse oht tankeritest on väike	1	1
Keskkonna reostus sadamast	2	5
Muu keskkonnavalne mõju	1	2

Lisa 3. Dokumendianalüüsi kodeerimistabel

Tabel 5. NVivo dokumentide andmeanalüüsi kategooriad ja koodid (autori koostatud)

Kategooria/kood	Koodi esinemine dokumentides
1 VF julgeolekupoliitika	
Ajaloolise suurjõu taastamine	2
Mõjusfäärid	3
7 Ust-Luga sadama mõju Eestile majanduslikust ja poliitilisest aspektist	
Föderaalne projekt	18
Geograafiline aspekt	3
Majanduslik aspekt	11
Poliitiline aspekt	7
8 Ust-Luga sadama mõju Eestile energiakandjate aspektist	
Transiit ei taastu	9
9 Ust-Luga sadama mõju Eestile keskkonna aspektist	
Keskkonna reostus naftatankeritest	4
Keskkonna reostus sadamast väike	4

Lisa 4. Dokumendianalüüsis kasutatud dokumendid

Tabel 6. Dokumendianalüüsis kasutatud dokumendid (autori koostatud)

Jrk nr	Dokumendi liik ja vastuvõtmise aeg	Dokumendi nimetus
1	VF valitsuse korraldus 28.04.1993 nr 728-r (Распоряжение Правительства РФ от 28.04.1993 N 728-р)	Transpordi-tehnoloogiliste sadamakomplekside ehitamine Soome lahes
2	VF valitsuse määrus 12.12.2000 nr 949 (Постановление Правительства РФ от 12.12.2000 N 949)	Geograafilistele objektidele nime andmine Altai krais, Leningradi, Rostovi, Rjazani, Sverdlovski, Tveri ja Tjumeni oblastites.
3	VF valitsuse korraldus 14.10.2003 nr 1491 (22.06.2016 redaktsioon) (Распоряжение Правительства РФ от 14.10.2003 N 1491-р ред. от 22.06.2016)	VF sadamate nimekiri kuhu võivad siseneda (väljuda) laevad ja teised ujuvvahendid transportides tuumamaterjali, radioaktiivseid aineid ja tooteid, sisaldades seda, transpordi kompleksides.
4	VF Raudtee ülema käskkiri 20.07.2006 nr 103 (Приказ Росжелдора от 20.07.2006 N 103)	Ust-Luga sadama ja Luuga raudteejaama lülitamine meresadamate ja punktide tähestikulisse nimekirja.
5	VF valitsuse määrus 20.05.2008 nr 377 (Постановление Правительства РФ от 20.05.2008 N 377)	Muudatuste tegemine VF valituse otsuses 05.12.2001 nr 848
6	VF valitsuse korraldus 22.11.2008 nr 1734-r (Распоряжение Правительство РФ от 22.11.2008 г. № 1734-р)	VF transpordi strateegia kuni 2030.
7	VF valitsuse korraldus 06.10.2011 nr 1766-r (Распоряжение Правительства РФ от 06.10.2011 N 1766-р)	Muudatuste tegemine VF meresadamate nimekirja kuhu lubatakse siseneda laevadel ja teistel ujuvvahenditel aatomenergia ja jõumasinatega ja radioaktiivsete allikatega
8	VF valitsuse korraldus 18.11.2011 nr 2074-r (26.11.2014 redaktsioon) (Распоряжение Правительства РФ от 18.11.2011 N 2074-р ред. от 26.12.2014)	Loode föderaalsete ringkonna sotsiaalmajandusliku arengu strateegia kinnitamine perioodiks kuni 2020 a.
9	VF valitsuse määrus 07.02.2012 nr 476р-П16 (Постановление Правительства РФ от 07.02.2012 N 476п-П16)	Loode föderaalsete ringkonna prioriteetsete investeerimisprojektide nimekiri
10	Transpordiministri käskkiri 15.01.2013 nr 6 (30.09.2014 redaktsioon) (Приказ Минтранса России от 15.01.2013 N 6 ред. от 30.09.2014)	Ust-Luga meresadama kohustusliku määruse kinnitamine
11	VF valitsuse otsus 31.01.2013 (Правительства РФ 31.01.2013)	VF valitsuse tegevuse põhisuunad kuni 2018.a
12	VF valitsuse korraldus 19.03.2013 nr 384-r (26.01.2017 redaktsioon) (Распоряжение Правительства РФ от 19.03.2013 N 384-р ред. от 26.01.2017)	VF territoriaalse planeerimisskeemi kinnitamine föderaalsete transpordi (raudtee-, õhu-, mere- ja sisevee transport) ja föderaalsete tähtsusega maantee valdkonnas
13	VF presidendi otsus 26.07.2015 (Президент РФ 26.07.2015)	VF meredoktriin
14	VF valitsuse määrus 30.05.2016 nr 485 (Постановление Правительства РФ от 30.05.2016 N 485)	Muudatuste tegemine föderaalsete üldprogrammi „Venemaa transpordisüsteemide areng (2010 - 2020 a)“
15	VF valitsuse korraldus 15.11.2016 nr 2423-r (Распоряжение Правительства РФ от 15.11.2016 N 2423- р)	Muudatuste tegemine VF valitsuse korraldusse 19.03.2013 nr 384-r
16	VF presidendi koduleht 24.01.2006 (Kremlin events 24.01.2006 http://en.kremlin.ru/events/president/news/34922)	Vladimir Putin külastas Ust-Luga kaubasadamat

17	VF presidendi koduleht 24.01.2006 Kremlin events 24.01.2006 http://en.kremlin.ru/events/president/news/34927	Ust-Luga sadam Leningradi regioonis on üks Venemaa tähtsamaid infrastruktuuri projekte viimaste dekaadide jooksul
18	VF valitsuse koduleht 23.03.2012 (Правительства Российской Федерации 23.03.2012 http://archive.government.ru/special/docs/18519/index.html)	VF peaminister V.V. Putin saabus töövisiidile Leningradi oblastisse, võttis osa BPS-2 test käivitusest Ust-Luga sadamas
19	Partei Ühtse Venemaa teade 23.03.2012 (Единая Россия 23.03.2012, https://er.ru/news/79256/)	Putin võttis osa teise BPS test käivitusest Ust-Lugas.
20	Kaliningradi oblasti valitsuse avaldus 28.04.2015 (Правительство Калининградской области 28.04.2015 https://gov39.ru/news/101/82428/)	Venemaa raudtee toetab Kaliningradi oblasti valitsuse ettepanekut praamide arvu suurendamiseks liinil Baltiisk – Ust-Luga